

MATANGLAWIN

OPISYAL NA PAHAYAGANG PANGMAG-AARAL NG PAMANTASANG ATENEO DE MANILA

TOMO XLIV BLG. I | ENERO 2020

PAGHAWAN
NG MGA PAKIWARI

MATANGLAWIN

OPISYAL NA PAHAYAGANG PANGMAG-AARAL NG PAMANTASANG ATENEO DE MANILA

PATNUGUTAN 19-20

Punong Patnugot

Caila Julianne B. Noche

Nangangasiwang Patnugot at Ingat-yaman

Eala Julianne P. Nolasco

Patnugot ng Disenyo

Romeo A. Descalso III

Tagapamahala ng Pandayan at Proyekto

Kerima Ruth M. Sonaco

Patnugot ng Sining

Kevin Bryce J. Castro

Patnugot ng Sulatin at Saliksikan

Peter Louise D. Garnace

MGA MIYEMBRO

Sulatin at Saliksikan

Adrian Miguel Soriano

Angela Lee

Dareenne Brazil

Denise Lao

Jean Mangaluz

Katrina Fabellar

Kat Llorente

Lyka Janelle Pacleb

Beatrice Flores

Marie Gabrielle Prado

Trishia Anne B. Manalang

Anjanette Cayabyab

Marcial Rajah Fernando

Rigo Lambert Cruz

Disenyo

John Joseph D.J. Gabata

Daniella Erin N. Gadil

Kyla Marie Cortez

Social Media

Kevin Angeles

Jonalyn T. Chan

Sining

Ivy Angelique T. Manio

Abigail S. Moreno

James Hendrich R. Namoca

Cecille C. Lim

Lars Michaelson V. Salamante

PAKIKIPAG-UGNAYAN

Pagmamay-ari ng mga lumikha ang lahat ng mga nilalaman ng pahayagang ito. Pinahihintulutan ang lahat ng pagsipi sa mga nilalaman ng magasin basta hindi ito sinasaklaw ang buong akda at mayroong karampatang pagkilala sa mga lumikha.

Bukas ang Matanglawin sa lahat (Atenista man o hindi) sa pakikipag-ugnayan: pagbibigay o pagsasaliksik ng impormasyon, pagtatalakay ng mga isyu, o pagpapaalam ng mga puna at mungkahi ukol sa aming pahayagan.

Kasapi ang Matanglawin ng Kompederasyon ng mga Publikasyon o Confederation of Publications (COP) ng Pamantasang Ateneo de Manila.

Tumatanggap ang publikasyon ng mga aplikanteng mag-aaral sa kahit anong petsa ng taon, sa pagpapasiya ng pamunuan ng Matanglawin.

TUNGKOL SA PABALAT

KALAT. Maaaring isang bagay na hindi kanais-nais tingnan. Maaari ring salitang naglalarawan ng kaguluhan. Sa lipunang ating kinagagalawan, hindi imposibleng makakita ng kalat. Mga kalat na nasa tabi o harap mo lamang. Maaaring kalat na nasasalat, naririnig, naaamoy, nakikita at natitikman. Ang mga kalat na ito ay may malaking epekto sa pamumuhay ng mga tao. Mga kalat na basta-bastang nilikha para makapaminsala ng kapwa. Ngunit, tulad ng isang lihim, walang kalat ang hindi nabubunyag.

Sa likod ng isang makalat na lipunan, hindi maikakaila ang hubad na katotohanan. Sa gitna ng dagat ng mga pakiwari, mahalagang mabigyang-linaw ang mga katanungan. Mga katanungang masasagot lamang sa pamamagitan ng ating paghawan.

— MULA SA PATNUGUTAN —

KONTRADIKSYON

Hindi mali ang lumaban, bagkus, may mali kaya lumalaban.

Tatlong taon na ang nakalipas mula nang maupo si Pangulong Rodrigo Duterte sa Malacañang. Gaya ng kaniyang naging islogan sa kampaniya na “Change is Coming”, malaki ang naging pagbabago sa bansa sa ilalim ng kaniyang panunungkulan. Mga pagbabagong yumanig at patuloy na gumugulantang sa sambayanang Pilipino.

Pangunahing tunguhin ng pamahalaan na nakapaloob sa Ambisyon Natin 2040 ay ang pagkakaroon ng matatag, maginhawa at panatag na buhay. Ngunit sa mga polisiya ng kasalukuyang administrasyon tulad ng Oplan Tokhang, Rice Tarrification Law, TRAIN Law, pagphit sa Tsina at pagsuko ng mga isla sa West Philippine Sea, maluhong pagdaos ng SEA games, korapsyon sa PNP at BUCOR, at ang hindi matapos-tapos na kontraktuwalisasyon sa mga manggagawang Pilipino. Marami sa mga polisiyang ito ay hindi makatao at hindi pangmasa. Kung ganitong uri ng pagbabago ang gusto ng pamahalaan, mahalagag tanong kung para kanino nga ba ang pag-unlad na ito? Ang mga polisiya bang ito ang tutulak sa mga Pilipino tungo sa isang matatag, maginhawa at panatag na buhay? Sa ilalim ng demokrasya, ang nakararami ang nasusunod, ngunit hindi sa lahat ng panahon ang paniniwala ng nakararami ay tama.

Habang patuloy tayong nakikinabang sa pagsalba ng mga OFW sa ating ekonomiya, nawa ay maisaalang-alang din natin ang milyon-milyon nating kababayan sa ibang bansa na araw-araw ay tinitii ang panahong wala ang kanilang pamilya. Natutulog nang walang kasiguraduhan kung bukas ay sisikatan pa sila ng araw dahil sa kaguluhan sa Gitnang-Silangan. Hindi kaya naman ay mapatay sila ng kanilang abusadong amo.

Habang patuloy tayong nakakakain ng higit pa sa sapat, nawa ay maalala natin ang gutom at sakripisyong pinagdaanan ng mga kapatid nating magsasaka at mangingisda. Sana ay maalala natin ang mga manggagawang patuloy na nasa

picket line at nakikipaglaban para sa kanilang karapatan.

Habang patuloy nating tinatamasa ang mga magagarang tahanan, pamantasan, pasyalan, at mga imprastraktura, isaisip din natin ang mga taong nawalan ng tahanan dahil sa mga kalamidad. Mga batang may malaking pangarap ngunit hindi matustusan ang pag-aaral. At mga katutubong naisantabi upang bigyang-daan ang mga dambuhalang proyekto.

Sa panahong talamak ang kawalan ng hustisya at fake news, mahalagang maunawan bilang mga mamamayang Pilipino kung ano ang responsibilidad at ang lugar natin sa lipunan. Bilang mga Pilipino, nasa isip at puso natin ang ating hangarin para sa maliwanag na kinabukasan ng ating bansa. Tayo ang produkto ng nakaraan ngunit tayo ang magdidikta ng kinabukasan. Nasa kamay natin nakasalalay ang pagpanday ng hinaharap na maipagmamalaki natin sa susunod na henerasyon.

Dalawang taon na lamang bago ang halalan. Pipili muli tayo ng mga pinunong sa tingin natin ay ang hihilom sa mga sugat na dulot ng mga nakaraang administrasyon. Maraming mga pangalan ang ngayon ay lumulutang at napipisil na maging susunod na pangulo. Ngunit bago pa man dumating ang panahong ito, mahalagang pag-isipan at masuri ng sambayanang Pilipino kung anong uri ng lipunan at bansa ang nais nilang maging. Samakatuwid, sa pagpili ng ating mga lider, hindi lamang kandidato ang dapat nating makilala kundi higit sa lahat, kailangan nating makilala ang ating sarili.

Mahusay itong inilahad ni F. Sionil Jose nang sinabi niyang, “Kailanman, ang bansang ito ay hindi magkakaroon ng magaling na pinuno, habang ang sistema ng politika ay bukas lamang para sa mga taong nababaluktot. Mapusok sa korapsyon. At kung sakali mang may isang partidong mamamayani at umangat sa kapangyarihan, sila man ay mamumuno ng baluktot, hindi dahil sa sistemang mayroon ang partido na nagdala sa kanila, kundi dahil sila ay mga Pilipino, walang kakayahang humulagpos sa kanilang kultura at nakasanayang pag-iisip.”

“

Tayo ang produkto ng nakaraan ngunit tayo ang magdidikta ng kinabukasan. Nasa kamay natin nakasalalay ang pagpanday ng hinaharap na maipagmamalaki natin sa susunod na henerasyon.

01

MGA KOLUM

- 01 Ang Tunay na Kalaban
ng mga Bagong Bayani
- 02 Pakikinig at
Libreng Suman
- 03 It's Not That Deep, Bro
- 04 Lulan ng Pagbaba sa Buro!

06

**URING MANGGAGAWA,
HUKBONG HINDI MALAYA**

Isang pagbabalik-tanaw
sa welga ng mga
manggagawang Zagu

10

ANG HAMON SA PAGTAYO

TALAN NG MO

31

**ANG MULING PAG-AHON NG
MGA NAPUKSANG SAKIT**

33

**UNLI-RICE: BAWAT BUTIL
AY BUHAY**

34

TIEMPO MUERTE

Ang unti-unting pagpatay
sa mga magsasaka ng
Silangang Visayas

39

MATA SA MATA

Kontraktuwalisasyon sa
pampublikong ospital

41

**RESEARCH, RESEARCH,
PAANO KA GINAGAWA?**

43

**SA LIKOD NG PAGLALAKBAY AT
PAKIKIBAKA PARA SA EDUKASYON**

13

**KATAWAN PARA SAAN,
KATAWAN PROTEKTAHAN**

Mga Kababaihan sa Sex Work

18

**ANG PANIG NG BATAS:
PROTEKSYON SA NANG-
ABUSO O NAABUSO?**

16 **TANGLAW:** Mga Larawan
ng mga Kilos-Protesta

20

PAGTAYA SA POGO

Ang Pagsuri ng Kalagayan ng
Offshore Gaming sa Bansa

24

SA AGOS NG KAPANGYARIHAN

29

ANG TEATRO SA POLITIKA

GA NILALAMAN

47

**PAKINGGAN ANG BOSES,
HINDI ANG PUTUKAN**

Isang Dasal ng mga
Muslim sa Pilipinas

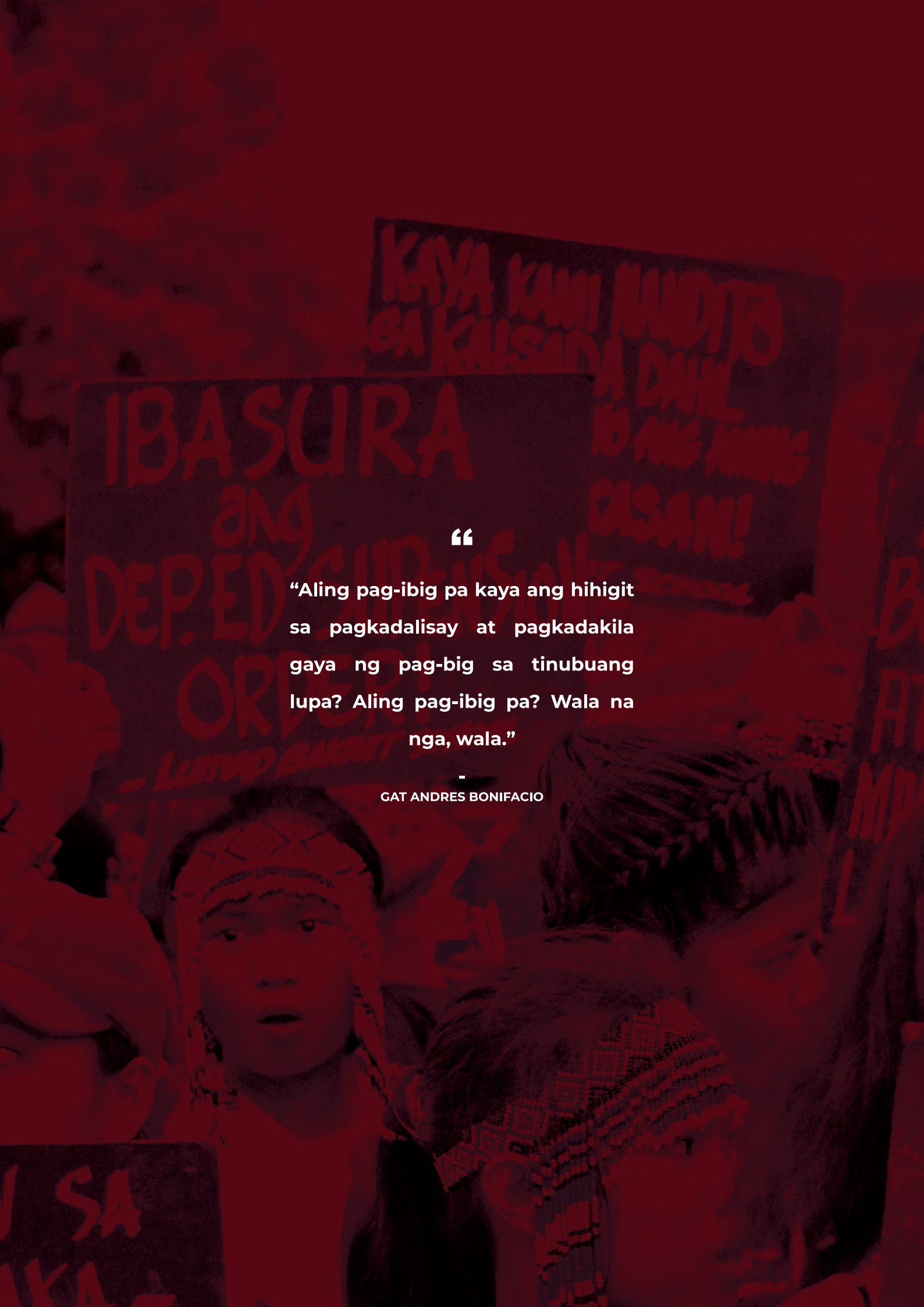
50

**ABA GINOONG BARYA,
NAKAPUPUNO KA
NG ALKANSIYA**

51

NEVER AGAIN

TANGLAW: Atenista, hindi
nakalilimot sa panahong
diktatura ni Marcos

“

“Aling pag-ibig pa kaya ang hihigit sa pagkadalisay at pagkadakila gaya ng pag-big sa tinubuang lupa? Aling pag-ibig pa? Wala na nga, wala.”

—

GAT ANDRES BONIFACIO

ANG TUNAY NA KALABAN NG MGA BAGONG BAYANI

NI **PETER LOUISE D. GARNACE**
SINING NI **ROMEO DESCALSO III**

Maraming banta ang nakaamba sa mga bagong bayani o Overseas Filipino Workers (OFW) tulad na lamang ng kaguluhan sa Hongkong at Gitang-Silangan. Patunay ito na walang kasiguraduhan ang kapalaran sa ibayong-dagat. Maraming kuwento ng pagpupunyagi at tagumpay. Mayroon din namang mga kuwento ng hinagpis at pagdurusa sa kamay ng mga banyaga. Taon-taon mayroong ulat ng pagpaslang o pang-aabuso sa mga Pilipinang kasambahay sa ibang bansa. Hindi naman kaya ay panloloko ng mga kababayan nating rekruter sa mga kapwa Pilipino. Masaklap isipin na hindi lamang mga banyaga ang nagpapahirap sa mga OFW kundi maging ang sarili nating mga kababayan.

Sa isang palapag ng gusali ng Overseas Workers Administration Office (OWWA), sa isang pasilyo ang hilera ng mga tao na nakaupo sa sahig at nag-aantay na pumasok sa isang silid na legal office ng ahensiya. Dito dumudulog ang mga manggagawang may problema sa kanilang mga trabaho at amo. Habang tinititigan ko ang mga taong nakaupo sa malamig na marmol, bakas sa kanilang mga mata ang lungkot, pangungulila at kawalan ng pag-asa. Tila may inaantay silang tagapagligtas na magbibigay-solusyon sa problema nila. Sa isang sulok kung saan nakatumpok ang mga babaeng nakikipag-usap sa isang lalaki, maluha-luha ang isang babae habang galit na tinatanong ang lalaki kung saan niya

dinala ang perang binayad nila. Ngunit depensa ng lalaki na pareho lang din daw silang biktima.

Sa kasalukuyan, marami pa ring mga Pilipino ang nabibiktima ng illegal recruitment na inilalagay ang buhay ng mga OFW sa alanganin. Halimbawa na lamang ang kababayan nating si Mary Jane Veloso na hinatulan ng bitay sa Indonesia dahil sa pagdadala ng droga. Ang kaniyang pagkakaalam ay magtatrabaho lamang siya sa ibang bansa tulad ng napag-usapan nila ng kaniyang rekruter. Ngunit lingid sa kaniyang kaalaman na pagdadalhin pala siya ng ipinagbabawal na gamot na mahigpit na ipinagbabawal sa Indonesia.

Naging malaking usapin din nitong nakaraang taon ang pagkamatay ni Jeanelyn Villavende, isang Pilipinang domestic helper sa Kuwait na minaltrato at pinatay ng kanyang mga amo. Ayon sa ulat ng Department of Labor and Employment (DOLE), paulit-ulit na humingi ng tulong sa kaniyang recruitment agency si Villavende ngunit ni isang pakiusap hay hindi nito inaksyonan. Nais na sana niyang umuwi dahil hindi sapat ang sahod at lagi siyang binubugbog ng kaniyang mga amo, ngunit siya ay isang malamig na bangkay at punong-puno ng pasa sa katawan nang makauwi sa kaniyang pamilya sa Pilipinas. Ang pangyayaring ito ang nagtulak sa pamahalaan ng Pilipinas upang magkaroon ng partial deployment ban sa Kuwait para sa mga domestic helper.

Ngayon, mayroong humigit-kumulang 10 milyong Pilipino ang naninirahan o naghahanap-buhay sa ibayong-dagat. Nagsimula ang exodus o ang bata-batalyong migrasyon ng manggagawang

Pilipino palabas ng bansa noong dekada '70, panahon ng rehimeng Marcos. Dahil bagsak ang ekonomiya, naging pangunahing makroekonomikong polisiya ng estado upang maibsan ang kawalan ng trabaho sa Pilipinas ay ang pagpapadala ng mga Pilipino sa Gitnang-Silangang Asya. Ang penomena ng pagkakaroon ng OFW ay ang nag-ahon sa papalubog na ekonomiya ng Pilipinas at nagpapanatiling nakaangat dito. Malaking bahagi kung bakit patuloy na masigla ang ekonomiya ng bansa ay dahil sa mga remittances na ipinapadala ng mga kababayan nating OFW. Ayon kay Labor Secretary Silvestre Bello III, tinatayanag nagkakahalaga ng 1.6 trilyong piso o mahigit sampung porsyento ng GDP taon-taon ang halaga ng mga remittances na ito.

Ayon sa huling tala ng Philippine Overseas Employment Administration (POEA), sa paglipas ng mga taon ay patuloy na dumarami ang bilang ng mga Pilipinong nagnanais na magtrabaho sa ibang bansa sa halip na maghanap-buhay sa Pilipinas. Malaking suliranin ito sa pag-unlad ng Pilipinas sapagkat may isang henerasyon ng mga Pilipino ang lumalaki nang hindi kapiling ang isa o ang pareho niyang mga magulang. Isa pang suliraning ibinubunga nito ay ang tinatawag na brain drain dahil sa migrasyon ng maraming skilled workers. Samakatuwid, ibang bansa ang nakikinabang sa husay at talento ng mga manggagawang Pilipino. Sa kabila ng papel na ginagampanan sa ekonomiya ng mga OFWs, ano ang pagpapahalaga sa kanila ng estado? Ano ang pagpapahalaga sa kanila ng kanilang kababayan at pamilyang naiwan? Maaaring ang tunay na kalaban ng ating mga bayani ay ang ating sarili.

Tita ng Bayan

PAKIKINIG AT LIBRENG SUMAN

EALA JULIENNE NOLASCO
Nangangasiwang Patnugot

“

**Minsan, ang alternatibo
ay matatagpuan sa
hindi inaakala.**

Maraming hindi natin inaakala na gugulat na lamang sa atin. 2012 at araw ng pasko noong papunta kami ng Tagaytay ng mommy at daddy ko para magkakasamang makakain ng tanghalian sa isang lugar kung saan malamig at presko ang hangin—isang simpleng kahilingan sa pasko. Ngunit ito rin pala ang hiling ng napakaraming tao.

Dahil hindi namin inakalang sasalubungin kami ng haba ng pila ng mga sasakyang iilang metro lang ang galaw, umalis lamang kami ng saktong oras at wala kaming baon na pagkain. Sapagkat sa ilang beses na naming tinahak ang paakyat sa Tagataytay, hindi namin inakalang ang isa o dalawang oras mula Las Pinas na sapat na para makarating ay magiging 4-5.

Sa kalagitnaan ng biyahe, hiyaw lang ng gutom na tiyan namin ang aming naririnig. Pero ginulat na naman kami ng pangatlong hindi inaakala: na kapag binaba ko ang bintana ng sasakyan, at sinigaw ko ang "Gutom na ako!" sa hangin, may tutugon dito; Ginulat kami nang nagmagandang-loob na pamilyang nakasakay sa jeepney na nag-abot ng isang supot ng suman para sa amin.

Sa mundong puro kasakiman, mahirap magtiwala, at mag-akala na mangingibabaw ang pagiging mapagbigay ng tao lalo na sa oras ng kagipitan. Ngunit pinatunayan ng pamilyang nag-alok sa amin ng suman na posible ang maliliit na akto ng kabutihan sa mundo ngayon. Hindi ko na maalala ang mukha nila, basta marami sila sa jeepney at isang babae ang nagpumilit ma-iabot sa akin ang suman at nagsabing "sige na, sainyo 'yan."

Pang-apat na hindi ko inaakala ay may sobrang isasarap ang suman kapag binigay ito nang walang hinihinging kapalit—hindi pera, hindi pabor. Binigay ang suman sa amin dahil narinig ng isang kapwa ang pagod at desperasyon sa boses ko noon. Sa pakikipagkapwa ng babae sa amin, nangibabaw ang pagtitiwala namin. Minsan iniisip ko ano kaya ang istoryang tumatak sa kanila; kung para sa amin isa itong "himala" na may umiral na kabutihan sa oras ng kagipitan, anong istorya kaya ito sa kanila?

Kapag naiipit ako sa trapiko ngayon, palagi kong naalala ang kwento ng libreng suman papuntang Tagaytay. Sa samu't-saring advertisements ng buhay na "madali" at makulay na nakapaskil sa mga billboard sa EDSA, iniisip ko kung sisigaw ako, hindi ako maririnig ng mga litrato. Paano pa kaya ang saloobin ng mga drayber na tinitii ang trapiko para sa kaunting sweldo?

Dahil hindi tutugunan ng billboards ang hiyaw, pakikilingan ko na lang ang himig ng balita mula sa radyo—tungkol na naman sa mga namatay, mga kasangkot sa droga, at update sa mga proyekto ng pangulo. Pagbukas ng Facebook o ibang social networking site, makikita ang hinanakit, at pagtuturo ng hinututuro sa gobyerno o ibang politiko.

Ngayon, hindi naman talaga "normal" na may sisigaw na gutom siya habang nagdurusa sa trapiko. Mas naging normal na may nagugutom, at normal ito sa karamihan ng mga kapwa-Pilipino. nagiging normal kasabay nito ang pagtitiis sa hirap at panggigipit ng buhay, ang paulit-ulit na siklo ng pagbibigay pribilehiyo sa iilan, at ang pagpoprotesta sa kalsada bilang paraan para marinig ang boses ng mga nagtitimping karamihan.

Ngunit nagiging pangkaraniwan na rin na wala talagang nakakarinig ng hinaing ng mga sigaw ng protesta. Sa espasyong nabubuo sa social media nakahahapan ng katunog ang boses, hanggang lumakas ito at hindi na matukoy ang ingay sa konkretong ideya. Nakadadala ang sigawan—sa kalsada at sa social media—ngunit minsan nawawala ang mensahe sa lakas ng hiyaw, at sa katahimikan mahahanap ang hinaing. Kaya't kailangan nang masusing pagsusuri. Kung susulong, kailangan may bitbit na alternatibo.

Minsan, ang alternatibo ay matatagpuan sa hindi inaakala. Sa mga hindi inaakala, baka matagpuan na ang mahalaga ay ang simpleng pakikipagkapwa, pagiging totoo sa sariling daing, pakikinig nang buong puso, at pag-aabot ng sarili nang walang hinihinging kapalit. Hindi palaging may tutugon sa sisigaw ng kailangan, hindi palaging may sisigaw, pero maging bukas lamang sa mga hindi inaakala, dahil minsan nahahanap ang pag-asa sa isang libreng supot ng suman.

Hanggang ngayon iniisip ko pa rin, ano kaya ang kwentong bitbit ng pamilyang nagbigay sa amin ng libreng suman? Pero kadalasan, hindi natin malalaman ang ibang mukha ng iisang pagkakataon, at minsan sa pagkakaiba-iba nito mahahanap ang mensahe ng hinagpis at sa iba pag-asa. Kaya't ang isyung ito ay isang imbitasyong alamin ang mga nanonormalisang problema mula sa ibang anggulo, ibang mukha, ibang buhay na buong-pusong binibigay ang sariling storya. Maririnig lamang sila kung pakikilingan, dahil ang pagtugon ay hindi palaging agresibong paglaban.

Batang Angas

IT'S NOT THAT DEEP, BRO

KERIMA RUTH SONACO

Tagapamahala ng
Pandayan at Proyekto

“

Sa libu-libong isyu

na araw-araw ay

nababasa at naririnig,

imposibleng wala kang

papanigan at kung

piliin ang pagkakaroon

ng walang opinyon,

malaki ang posibilidad

na mahusgahan bilang

walang pakialam sa

lipunang kinabibilangan.

-

Isa ako, at malamang ay ikaw rin, sa milyun-milyong taong mayroong account sa mga social media sites katulad ng Twitter, Facebook, at Instagram—ang mistulang trifecta ng social media. Bihirang makakilala ng taong walang account sa kahit sa isa sa mga websites na ito. Sa pagusbong ng mga social media applications ay kasabay nito ang dahan-dahang pagmulat ng mga mata ng ating lipunan tungkol sa sari-saring mga usapin. Sa bawat araw, oras, o kahit minuto na lumilipas, ay patuloy ang paglabas ng mga pinaka-bagong kaalaman, tsismis, o simpleng katatawanan lamang.

Mayroon akong pag-amin na nais ibahagi: dahil sa social media, nagkakaroon ako ng materyales bilang panimulang paksa tuwing mayroong akong kausap, sa tunay na buhay man ito o online. Nagagamit ko ang mga iba't ibang pahayag—ang samu't saring mga post o tweet—na nababasa ko sa aking timeline o feed bilang pangbati. Sa pagtagal ng oras na ako'y nakatitig sa screen ng aking kompyuter o cellphone, mas madaming isyu ang aking naitatabi sa aking isipan upang maibahagi sa mga susunod pang talakayan na ako ay magiging parte.

Isa pang pag-amin: dahil sa social media, nag-iba ang aking pakikitungo at pakikipagkapwa. Dahil sa social media, ako ay mas nagkaroon ng malay sa aking mga sasabihin kumpara noon. Hindi maaari na hindi ko lubos na pag-iisipan ang aking bawat sagot sa aking mga magiging kausap. Higit na nag-iba ang mga salita at kaisipan na lumalabas mula sa aking bibig, sapagkat maaaring hindi kami magtutugma ng paniniwala ng aking kinakausap. Dahan-dahan na ang aking pagpili sa bawat salita,

hindi ko na binabasta-basta ang aking pag sagot upang hindi magmukhang padalos-dalos ako at walang pakialam sa kung ano man ang kaniyang maaaring maramdaman. Taglay na kapangyarihan ng social media ang makapagbigay ng impormasyon na maaring makaapekto sa pansariling pananaw ng isang tao. Nagagawa nitong ibahin ang matagal nang pinaniniwalaan ng isang tao, at minsan nagagawang imulat sila sa katotohanan na hindi tama ang kanilang pinaninindigan. Sa panahong ang teknolohiya ang isa sa mga pangunahing paraang nagkakaisa ang isang lipunan, isa itong malaking plataporma na maaaring gamitin upang ang bawat isang indibidwal ay marinig, matuto, at higit sa lahat, maipaalam sa nakararami ang kaniyakanang pinaniniwalaang tama at mali.

Tigil na sa pag-amin, kung hindi isang pagmumuni-muni: dahil sa social media, nawala na ang karapatang maging simple. Hindi sa aspetong pisikal, kung hindi sa pakikitungo sa mga tao. Hindi na maaring manatiling wala kang alam o kaya piliing manatili sa kalagitnaan. Sa libu-libong isyu na araw-araw ay nababasa at naririnig, imposibleng wala kang papanigan at kung piliin ang pagkakaroon ng walang opinyon, malaki ang posibilidad na mahusgahan bilang walang pakialam sa lipunang kinabibilangan. Kukutyain ang bawat salita at galaw na labas sa ilalim ng iyong username—o pangalan, at nang hindi mo namamalayan, ang akala mo'y isang maliit na bagay lamang ay ang nagsilbing sindi sa isang naglalagablab na sunog.

Isang platapormang naituring na para sa lahat ay naging pugad ng mga mangungutya at nagpapanggap na makata. Madalas na sinasabing madaling manghusga

kapag ito ay ginawa sa likod ng tao—higit pa siguro kung isasagawa sa platapormang sangkot ang libu-libong tao. Oo, naniniwala ako na dapat lamang i-tama—ayusin, pagandahin, ipakitang mali—ang mga pananaw na hindi kanais-nais sa pinaninindigan ng iba, ngunit kailangan nga bang umabot sa punto na may panglalait na magaganap laban sa pagkatao ng kapwa?

Bente-Siete Kalibre

LULAN NG PAGBABA SA BUROL

ROMEO DESCALSO III

Patnugot ng Disenyo

“

**At sa ating pagbaba,
bitbitin natin ang iisang
pangarap— na balang
araw ay ating papatagin
ang burol.**

—

Atenistang nakikibaka sa mga mobilisasyon at mga kilusan. Kahit ang pamantasan mismo ay naghahawan ng mga daan upang maitulay ang mga Atenista, isa rito ang mga immersion programs sa pamamagitan ng PUNLA, BINHI, JEEP, at NSTP-Plus program. Subalit, kung hindi bukas-isip at tama ang pag-unawa ng katuturan ng mga programang ito, at magmimistulang pang Instagram lamang o pang-credentials at rekisito sa kurso, mababalewala ang esensya nito. Dapat isapuso at isaisip ang mga bertud na lulan ng mga ito.

Subalit hindi nagtatapos sa paaralan ang pagbaba sa burol. Ang totoong hamon ay kung ano ang maidudulot nating mga Atenista sa ating pagbaba at kung hanggang saan ang kaya nating babain. Sa paglipas ng panahon at sa pagkalunod natin sa agos ng buhay, ang pag-alala sa pedadohiyang ito ang magiging kalaban.

Ang pagiging prestihiyosong pamantasan ng Ateneo ay hindi lamang isang luho— isa itong malaking oportunidad na turuan ang mag-aaral kung ano ang tama at nararapat. Bilang daungan ng mga anak ng nasa kapangyarihan at kayamanan, isa itong daan upang mabago ang mga tanawin ng ating lipunan. Sa paghubog at pag-ukit ng mga ito, nariyan ang ating pag-asang hindi tayo nakalilimot. At sa ating pagbaba, bitbitin natin ang iisang pangarap— na balang araw ay ating papatagin ang burol.

Hindi bago sa pandinig ng karamihan, lalo na sa mga Atenista ang hamon ng Down from the Hill o ang pagbaba mula sa burol. Halaw ito mula sa kantang Mary for You, ang school hymn ng Ateneo de Manila, na isa sa mga paglalarawang inaasahan ng unibersidad na gawin ng mga mag-aaral nito makatapos grumadweyt. Pinapaalala nito ang gampanin ng mga Atenista na magbalik-loob sa pamamagitan ng pagbibigay at tulong sa mga nangangailangan. Isa itong pagkakatawan sa mga Ignatian values na nais idulot ng edukasyon sa paaralan, katulad ng pagiging Men and Women for and with others, cura personalis, at Magis.

Subalit, hindi maipagkakaila ng karamihan na sa kabila ng mga nangyayari sa ating lipunan, nananatiling bulag o nagbubulag-bulagan ang iilan sa ating mga kaibigan. Nagmimistulang hindi natitinag ang iba sa kalubhaan ng mga pangyayari. Mayroong iilan na ipinagkikibit-balikat ang mga ito at sinasawalang bahala. Hindi na bago ang mga ganitong tagpo— mayroong mga Atenistang nabubulag sa sinag ng araw sa taas ng burol at sadyang hindi na bumababa sa kanilang kinakatayuan at sinasabing hindi ito kanilang problema; kung gayon, bakit nila ito kailangang problemahin?

Ang ganitong mga kaisipan ng mga Atenista ang maaring naging mitsa ng pagluwal ng mga stereotypes kahalimbawa ng pagiging elitista, conyo, maarte, mayaman, at walang pakialam sa lipunan. Ganito ang pagturing ng nakararami sa mga estudyanteng katulad natin sa unibersidad na ito. Nagmimistulang piyesta ng katatawanan, pangdidiri, at pangkukutya ang nangyayari sa social media

na kinapapaksaang ng mga Atenista. Mula sa Dante Gulapa challenge sa Red Brick Road hanggang sa mga personal na tweet ng isang Atenistang niregaluhan ng laptop, hindi nakalalagpas sa mga panghuhusga ang ganitong kultura sa Ateneo. Hindi man sa nilalahat, mayroon talagang sapul sa mga katangiang ito, ngunit mayroon ding iilan na hindi nasasaklaw.

Gayunpaman, nakababahala ito, hindi lamang sa imahen ng mga estudyanteng katulad natin pero pati na rin sa pagkatao ng mismo ang ganitong pag-uugali. Bilang mga magiging politiko, abugado, doktor, at iba pang mga propesyonal kinabukasan, hindi maaring magpatuloy ang ganitong mga pag-iisip. Kinakailagan ng lipunan ang mga taong bababa sa burol upang makasama ang karamihan at matulungan ito. Hindi ito utang na loob, isa itong kusang loob.

Para magawa natin ito, isang malaking hakbang sa pag-uunawa nito ang mismong pag-unawa sa burol na kinatatayuan. Isang magandang halimbawa ang talumpating ibinigay ni Reyce Hyacenth N. Bendaña, Valedictorian ng Class 2019 ng pamantasan, kung saan kaniyang kinuwestiyon, unang-una ang pagkakaroon ng burol at kung paano ito ang paglalarawan ng mga inhustisya sa ating bansa— na mayroong nakatataas at mayroong lugmok sa ibaba. Ang pagkuwestiyon niya sa burol na ito ay isang pagkilala ng gampanin ng yaman at kapangyarihan sa pagpapaangat ng katayuan ng isang indibidwal. Sa gayun, mayroon ding maiiwan sa ilalalim dahil sa kakulangan ng mga naibanggit, kung saan nais nating bumaba.

Sa kasalukuyan, ang totoong hamon ay hindi sa kung paano tayo makabababa sa burol, sapagkat maraming paraan ang maaring tahakin ng bawat isa. Mayroong mga

A background image showing a crowd of people from behind, looking towards a large Philippine flag. The flag is partially visible on the left side, showing its blue, white, and red horizontal stripes and the golden sun and stars. The scene is set against a warm, reddish-brown wall.

“

Sa isang liblib, mapanglaw na nayon ay isang baguntau ang naghahanda sa pag-alis. Lunod siya sa pananabik at pag-asa... At siya'y hahayo, masiglang lilipad doon sa siya'y kinakawayan ng mga bituin. At sa kanyang patutunguhan, naghihintay sa kanya ang mga kuko ng liwanag."

-
EDGARDO M. REYES

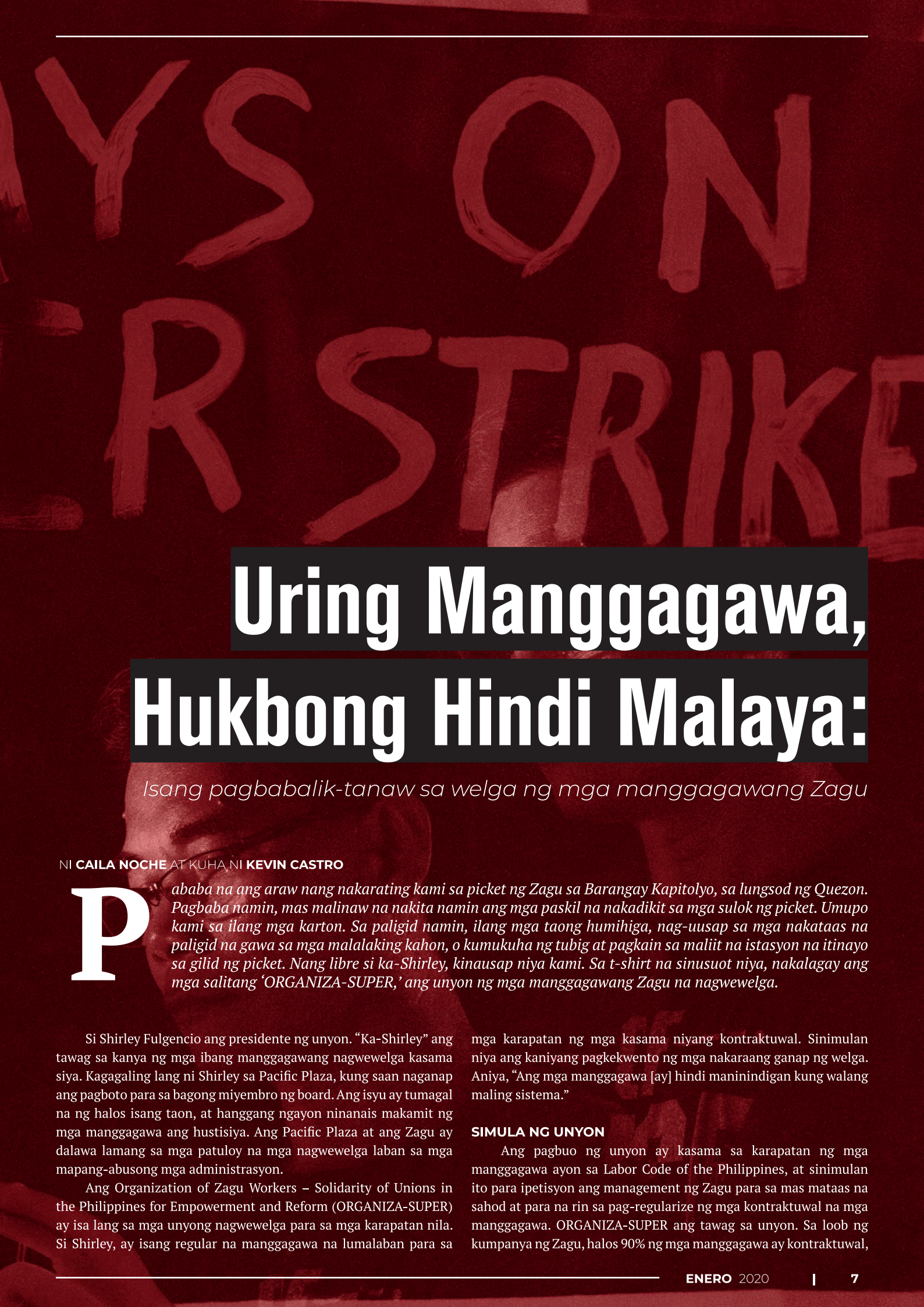
SA MGA KUKO NG LIWANAG

#. OF DA
HUNG
NI- NI- I

“

Hindi hinahangad ng manggagawa na matulog sa kalye. Hindi pinangarap ng manggagawa, hindi niya ginusto na makikita niya na pamilya niya ay nagugutom, na ang mga anak niya nakitang hindi makakapag-aral.

-

Uring Manggagawa, Hukbong Hindi Malaya:

Isang pagbabalik-tanaw sa welga ng mga manggagawang Zagu

NI **CAILA NOCHE** AT KUHA NI **KEVIN CASTRO**

Pababa na ang araw nang nakarating kami sa picket ng Zagu sa Barangay Kapitolyo, sa lungsod ng Quezon. Pagbaba namin, mas malinaw na nakita namin ang mga paskil na nakadikit sa mga sulok ng picket. Umupo kami sa ilang mga karton. Sa paligid namin, ilang mga taong humihiga, nag-uusap sa mga nakataas na paligid na gawa sa mga malalaking kahon, o kumukuha ng tubig at pagkain sa maliit na istasyon na itinayo sa gilid ng picket. Nang libre si ka-Shirley, kinausap niya kami. Sa t-shirt na sinusuwat niya, nakalagay ang mga salitang ‘ORGANIZA-SUPER,’ ang unyon ng mga manggagawang Zagu na nagwewelga.

Si Shirley Fulgencio ang presidente ng unyon. “Ka-Shirley” ang tawag sa kanya ng mga ibang manggagawang nagwewelga kasama siya. Kagagaling lang ni Shirley sa Pacific Plaza, kung saan naganap ang pagboto para sa bagong miyembro ng board. Ang isyu ay tumagal na ng halos isang taon, at hanggang ngayon ninanais makamit ng mga manggagawa ang hustisiya. Ang Pacific Plaza at ang Zagu ay dalawa lamang sa mga patuloy na mga nagwewelga laban sa mga mapang-abusong mga administrasyon.

Ang Organization of Zagu Workers – Solidarity of Unions in the Philippines for Empowerment and Reform (ORGANIZA-SUPER) ay isa lang sa mga unyong nagwewelga para sa mga karapatan nila. Si Shirley, ay isang regular na manggagawa na lumalaban para sa

mga karapatan ng mga kasama niyang kontraktuwal. Sinimulan niya ang kaniyang pagkekwentong mga nakaraang ganap ng welga. Aniya, “Ang mga manggagawa [ay] hindi maninindigan kung walang maling sistema.”

SIMULA NG UNYON

Ang pagbuo ng unyon ay kasama sa karapatan ng mga manggagawa ayon sa Labor Code of the Philippines, at sinimulan ito para ipetisyon ang management ng Zagu para sa mas mataas na sahod at para na rin sa pag-regularize ng mga kontraktuwal na mga manggagawa. ORGANIZA-SUPER ang tawag sa unyon. Sa loob ng kumpanya ng Zagu, halos 90% ng mga manggagawa ay kontraktuwal,

“ Ang mga manggagawa [ay] hindi maninindigan kung walang maling sistema.”

kahit ilan sa mga ito ay nagtatrabaho para sa Zagu nang makalipas ng 12-13 na taon. Sa 600+ na manggagawa, 42 lang ang regular, kasama dito si Shirley. Pero kahit regular ang turing sa isang manggagawa, hindi pa rin sigurado ang kanilang benepisyo na matatanggap sa kumpanya. Dahil ito sa itinatawag na “labor-only contracting” kung saan isang third party ang nagsusuplay ng mga manggagawa sa isang principal para gumawa ng isang trabaho. Samakatuwid, ang mga manggagawa ay hindi talaga empleyado ng kumpanya kung saan sila nagtatrabaho at dahil dito, hindi talaga responsibilidad ng kumpanya.

Madaming mga paghihirap ay dala ng pagiging isang kontraktuwal na manggagawa. Unang-una, kung may ginawa ang isang manggagawa na hindi tama o kaya naman hindi nagustuhan ng head nila, pwedeng sa isang iglap tanggalin siya dahil wala siyang security of tenure. Kinuwento sa amin ni Fulgencio ang mga karanasan ng ilang manggagawa na pumasok sa umaga para lang sabihan na pumunta sa opisina ng kanilang mga ahensiya. Pagpasok nila sa ahensiya, sasabihan agad sila na terminado na ang kontrata nila.

Ang labor-only contracting ay isang malaki at malawak na isyu sa bansa. Itinuturing na itong labag sa batas ayon sa Executive Order #51, ngunit madaming mga kumpanya tulad ng Zagu na patuloy na gumagawa nito. Ani Fulgencio: “Malinaw na labor-only contracting ang nangyayari sa Zagu, ngunit pilit pa ring tinatanggi na may ganoong nangyayari... Dapat kasama sa pagbabago ang mga manggagawa, hindi babaguhin lang para sabihin na sumusunod sa batas.”

Bukod sa kawalan ng “security of tenure” na nagsisiguradong hindi pwedeng basta-bastang tanggalin ang isang manggagawa, napakababa raw ang bayad na ibinibigay sa mga manggagawang nasugatan o hindi sinadyang nakasira ng gamit. “May isang taga-prod[ukasyon] na naputulan

ng daliri... Ang compensation bilang manggagawa, hindi natanggap... Binayaran ng kumpanya ang ospital at yung gamot, pero sa mga araw na hindi nakapasok ang manggagawa, hindi nabayaran.” Ang mga drayber naman ay walang insurance—kung may aksidentang nangyari, mabibigyan sila ng gamot ng kumpanya ngunit kakaltasin sa kanilang suweldo ang mga pinsala. Pareho din ang nangyayari sa mga manggagawang nasa service crew o nagtatrabaho naman sa pabrika—sinisundan ng kumpanya ang “last touch rule” na nagsasabi na kung may nasirang makina, ang huling gumalaw ng makina ay ang magbabayad ng restoration fees. Dagdag pa rito, pilit raw hinihiwalay ang mga kontraktuwal sa mga regular, kahit pareho lang naman ang trabaho ng mga ito.

“Sa sistema na iyon,” wika ni Fulgencio, “ikaw bilang manggagawa iisipin ‘nasaan ang pagpapahalaga sa akin ng management?’ Sa 20 [na taon] na tinakbo ng Zagu nagsimula yan sa mababa, kasama ang manggagawa, hanggang kaunting tumaas, kasama [rin] ang manggagawa. Pero sa pagtaas ng kumpanya ang manggagawa, nananatiling nasa baba. Sana sa pag-unlad ng Zagu kasama na rin kami sa pag-angat... Ang mga manggagawa na tumutulong sa pag-angat ng kumpanya, hindi binibigyang pansin. Sana pakinggan at humarap ang management. Apektado rin ang mga manggagawa na hindi namin kasama rito.”

HANGAD NG UNYON

Nagsimula ang mga usapan para sa mas magandang pagtrato sa mga manggagawa noong Enero 2019 pa lang, limang buwan bago nagsimula ang mga welga.

“Ang hinihingi ng manggagawa ay hindi sobra sa kaya ng kumpanya.” Nais lang nilang umangat dahil ang totoong pangangailangan namin ay hindi sasapat sa minimum na kasalukuyan ay 537 pesos. “Kung single ang manggagawa, kukulang pa iyon sa mga pangangailangan nila, paano pa kaya kung may pamilya sila?”

Nais makamit ng unyon ang isang collective bargaining agreement o CBA kasama ng Zagu. Kasama sa CBA na ito ang pagtaas ng sweldo ng mga manggagawa at ang pagbabago sa mga polisiya ukol sa pagliliban.

Ang CBA ay magsisilbi bilang tulay sa pagitan ng management at unyon. Ani Fulgencio, “Hindi lang sa CBA makikita ang benepisyo, magiging basehan siya ng magandang samahan ng manggagawa at management, kung may unyon ka hindi lang ikaw at ang management ang magkakausap. Ang mismong unyon ay kakausap sa manggagawa at ipapaalala ang anumang nalalabag na polisiya ng kumpanya.. Ang gusto ng unyon ay magkaroon ng

matiwasay na usapan at pagkakaisa sa loob ng management para kung anumang maling sistemang umiiral, mababago kasama ng mga manggagawa at ng management para magkaroon ng tulongan.”

Nais makiharap sa senior management ang unyon at may nagpakita na isang senior manager sa pagpupulong, pero wala pa ring pag-uusap na naganap sa pagitan ng management at unyon. Kung kakausapin lang ang abogado o manager, wala talagang matatanggap na diretsong sagot. Ang pumupunta lang raw ay ang tatlong managers. Humahaba lalo ang oras dahil sinasabi nila na “kakausapin ang may-ari, itatanong ang may-ari”.

KONTRAKTUWALISASYON AT ANG KILUSANG MANGGAGAWA SA PILIPINAS

Ang welga ng mga manggagawa ng Zagu ay isa lamang sa mga welgang nangyayari sa bansa. Sa taong 2019, madami pa ang welgang naging tampok tulad ng sa Pacific Plaza (na nagsimula noong 2018 pa lang), Pepmaco, at iba pa. Lahat ay humihingi ng mas magandang pagtrato sa mga manggagawang naaapektuhan ng mga hindi patas na polisiya ng kani-kanilang mga management.

Ayon kay CJ Castillo ng Labor Education And Research Network (LEARN), isang NGO na tumutugon sa labor education, dahil enterprise-based ang kilusang manggagawa, “scattered” ang mga ito. Habang sa ibang bansa katulad ng Estados Unidos awtomatikong bahagi ang isang manggagawa sa isang unyon kung siya ay nasa isang trabaho, hindi ganito para sa Pilipinas. Madaming mga manggagawa na hindi sumasali sa unyon ng mga manggagawa ng kanilang kumpanya. Sa katunayan, ayon kay Castillo, halos 6% lamang, o 160 na manggagawa sa loob ng 1000, ay parte ng welga. Ani Castillo, maaaring nangyayari ito dahil sa pagkaroon ng stigma laban sa pagsali sa isang unyon. Ang paniniwalang ito ay dahil matagal nang nauugnay ang pagbuo ng mga unyon sa pagiging komunista. Maaaring natatakot ang mga manggagawa na sumali sa isang unyon dahil sa takot na baka ma-redtag sila.

Tulad ng nabanggit, naging ilegal ang labor-only contracting noong naisatupad ang Executive Order No. 51, ngunit para kay Rafael La Viña ng Bukluran ng Manggagawang Pilipino, mas lumala raw ang sitwasyon ng labor-only contracting sa Pilipinas. Madaming mga kumpanyang hindi pa rin sumusunod sa batas at naghahanap ng mga paraan para isagawa pa rin ito at tuluyang mas nawawalan ng security of tenure ang mga manggagawa. Isa sa mga loophole na ito ay ang trilateral

employment (na siya ring ginawa ng Zagu) kung saan sinisweldohan ang manggagawa ng isang ahensiya, habang ang ahensiya naman ay nagbibigay ng mga manggagawa. Ibig sabihin nito na maituturing na regular ang isang manggagawa sa ilalim ng kanilang ahensiya, pero hindi sa ilalim ng kumpanya.

Kung walang security of tenure ang manggagawa (katulad sa kaso ng ilang manggagawa sa Zagu), mababawasan ang bargaining power ng mga unyon nila. Importante ang pagkakaroon ng bargaining power ang unyon—kung wala ito, tuluyang mahihirapang makipag-usap ang unyon sa kumpanya para gumawa ng isang Collective Bargaining Agreement (CBA) kung saan nakalagay ang kompromiso sa pagitan ng dalawang partido. Ani Castillo, ang tagumpay ng isang unyon sa pagkamit ng isang patas na CBA ay tagumpay ng buong industriya sapagkat ang bagong CBA ay maaaring maging pagbasehan ng mga ibang CBA ng mga ibang unyon.

Para sa mga kumpanya naman, ayon kay Castillo, mahalaga ang pagbawas ng labor cost upang mas makakita ng pera. Ito ang nagiging dahilan kung bakit madalas na ginagawa ang labor-only contracting, sapagkat nakapagpapadali ito ng proseso ng pagsisante ng mga empleyado na walang kinahinatnan (labor flexibility). Ayon sa Zagu, wala daw silang ginagawang ilegal na kontraktualisasyon dahil raw ang mga manggagawa ay mga regular na empleyado ng mga iilang mga “co-operative” at mga manpower agencies, at nagkataon lang na sa Zagu sila nagtatrabaho. Ngunit, pati na rin ang mga ahensiya ng mga manggagawa ay hindi raw sumusunod sa mga regulasyon ng DOLE.

REAKSYON NG MANAGEMENT

Ang pagbuo ng ORGANIZA-SUPER ay agad-agad kinalaban ng management ng Zagu. Katulad ng naibanggit, nagsimulang gumawa ng isang “runaway shop” na maaaring magresulta sa isang illegal closure kung saan mawawalan ng trabaho ang mga unyonista. May mga outlets na naibenta na sa franchise. Ani Fulgencio ukol dito, “Saan mapupunta ang service crew? Kung ililipat ka sa ibang outlet, pamasaha mo at pagod mo iisipin mo pa.” Binibigyan ng [Notice To Explain] ang mga manggagawa na nagsasabi ng hindi pwedeng sumali sa unyon, na para sa mga regular lang iyon. Nagkaroon rin ng disciplinary action laban sa mga manggagawang tumangkang makilahok sa mga gawain ng unyon, at tinangka raw ng kumpanya na magsuhol ng mga manggagawa para umalis sa unyon. Binabayaran daw ng halos Php 80 000 ang mga ibang manggagawa para umalis sa

union. Wika ni Fulgencio, “Mayroon na mas pinipili ang ikinabuhay ng pamilya.”

Kaya, noong ika-6 ng Hunyo, 2019, opisyal na sinimulan ng mga miyembro ng ORGANIZA-SUPER ang kanilang welga bilang isang pagtugon ng pagtiyak ng management na sirain ang kanilang unyon (union-busting).

Nagsagawa ng prayer vigil ang mga manggagawa para ipanatag sa management na malinis ang hangarin ng unyon na magkaroon ng matiwasay na usapan, ngunit binigyan ng mga nakilahok ng mga Notice To Explain at nagsabi na pwede itong maging sanhi nag pagsisante sa kontrata nila. Namigay rin ng mga flyers ang mga manggagawa na nagsasabi na hindi masama ang pagkakaroon ng unyon sapagkat karapatan ng bawat manggagawa ang pag-oorganisa ng unyon.

Sa gitna ng lahat, nakikiusap pa ang kumpanya sa ibang manggagawa—nagkaroon ng mga eskirol. Sinisisi nila ang mga unyonista at sinasabi na kaya wala silang makain, wala silang trabaho. Wika ni Fulgencio, “Hindi nila nalisisip na kung anong ipinaglalabanan namin sa strike, hindi lang iyon para sa amin, [kung hindi] para sa kanila, dahil manggagawa rin sila... Sinasabi nila na kaya wala silang makain, wala silang trabaho, eh kami rin ganoon.” Sinasabi nila na pupunta lang daw sila para kausapin lang ang mga unyonista, pero sa katotohanan pumupunta sila para sirain ang picket. Sinisigaw nila na hindi totoo ang pinaglalabanan ng mga unyonista.

Noong Hunyo 13, unang sumugod ang mga eskirol. Hinarang ng mga pulis para itanggi ang picket. Noong Hunyo 14 at 19, wala nang pulis na dumating kahit may mga lumapit na eskirol. Nakita raw ito ng National Labor Relations Commission (NLRC) pero hindi pa rin dumating ang mga pulis. Samantalang, kinukuhanan daw ng litrato ng mga guwardiya ang mga nagwewelga kahit natutulog. Noong Hulyo 8, dumating nanaman ang mga eskirol at malaki ang naging gulo sa picket habang nagsisigawan ang mga eskirol at mga unyonista at gumawa ng isang human barricade ang mga unyonista para hindi maibuwag ang picket. Tinigil ng mga pulis ang gulo.

Hanggang sa ngayon, patuloy pa rin ang welga ng Zagu, ngunit, bumalik na raw sa regular na trabaho ang mga ibang manggagawa ng unyon. Subalit, tuloy pa rin ang laban para sa karapatang manggagawa. Wika ni Fulgencio, tungkol sa welga: “Kung ang kapalit ng lakas-paggawa ay ang pagkamit ng abuso galing sa mga management, kawawa naman ang mga manggagawa yung lakas ay binuhos para makatulong sa mga korporasyon, para maangat ang kanilang mga pamumuhay,

pero kaming mga manggagawa.. hinayaan na kapusin ang lakas, tumanda kami na walang pinatunguhan. Kaya kung meron pagpapahalaga sa manggagawa, bibigyan pansin ang mga matagalang pangangailangan, hindi lang ang mga pang-araw-araw, mga benepisyong sasapat para sa bawat manggagawa.”

Zagu, Pepmaco, Pacific Plaza, NutriAsia—napakahalagang maunawaan na ang karapatang manggagawa ay karapatang pantao, at may karapatan ang mga manggagawa ayon sa batas na magwelga upang makakamit ng mas patas na benepisyo. Kahit itinuturing na labag sa batas ang labor-only contracting, katulad ng binanggit, madaming mga kumpanyang nakakahanap ng paraan para maging ligtas sila sa mga batas na ito. Ang labor-only contracting at ang pagbuwag ng mga unyon (union-busting) ay ilan lamang sa mga paghihirap na tinititi ng mga manggagawa sa paggawa ng kanilang mga trabaho. Ani Fulgencio, “Hindi hinahangad ng manggagawa na matulog sa kalye. Hindi pinangarap ng manggagawa, hindi niya ginusto na makikita niya na pamilya niya ay nagugutom, na ang mga anak niya nakitang hindi makakapag-aral...” Responsibilidad ng isang pinuno ng isang kumpanya na makinig sa mga manggagawa at gumawa ng matiwasay na usapan sapagkat ang mga manggagawa rin ay mayroong mga kani-kanilang mga pangangailangan. Napakaimportanteng makiisa sa manggagawa, lalong lalo na dahil scattered ang kilusang ito, at ang tagumpay ng isang unyon ay maaaring maging tagumpay ng ibang mga unyon, sa kasalukuyan at sa kinabukasan.

“

Dapat kasama sa pagbabago ang mga manggagawa, hindi babaguhin lang para sabihin na sumusunod sa batas.

-

ANG HAMON SA PAGTAYO

NI JEAN MANGALUZ AT SINING NI ROMEO DESCALSO III

Kahit saan ka man mapunta sa Maynila, hindi maiiwasang makakita ng kung anu-anomang gawain sa kalye. Ramdam ito sa pagtagal ng biyahe dahil sa pagsara ng mga daanan. Sa pagtayo ng mga nagtatagiting na mga gusali at napakalaking mga imprastraktura dahil sa proyektong “Build, Build, Build” ng administrasyong Duterte, hindi matitigilan ang sarili na mapatingin sa mga sirang mga kalye na nadadaan at mga kanal na binukal para ayusin na kahit kailan man ay hindi naaayos. Kung nakakayanan ang ganitong kalalaking mga inisyatibo, bakit naiiwanang nakatengga ang mga simpleng proyekto.

Hindi matatanggihan napakaraming hiKahit saan ka man mapunta sa Maynila, hindi maiiwasang makakita ng kung anu-anomang gawain sa kalye. Ramdam ito sa pagtagal ng biyahe dahil sa pagsara ng mga daanan. Sa pagtayo ng mga nagtatagiting na mga gusali at naglalakihang mga imprastraktura dahil sa proyektong “Build, Build, Build” ng administrasyong Duterte, hindi matitigilan ang sarili na mapatingin sa mga sirang mga kalye na nadadaan at mga kanal na binukal para ayusin na kahit kailan man ay hindi naaayos. Kung nakakayanan ang ganitong kalalaking mga inisyatibo, bakit naiiwanang nakatengga ang mga simpleng proyekto.

Hindi maitatanggi napakaraming hirap at panahon ang binubuhos sa

paggawa at pagplano sa isang siyudad. Pero mahalagang tingnan at alamin ang mga taong nasa likod ng pagpapalago ng mga imprastraktura upang maintindihan ang mga paghahamon sa paglago nito. Ayon sa officer-in-charge ng City Planning and Development Office ng lungsod ng Quezon na si Arch. Pedro Perlas Rodriguez Jr., ang pagplano ng sistema ng mga kalye at zoning ang ilan sa kanilang mga layunin. Kailangan din nilang gumawa ng mga plano na makatutulong ibsan ang mga likas na pwersa katulad ng mga bagyo at lindol. Ayon sa kanya ang isang urban planner ay kinakailangan maging “jack-of-all-trades”, katulad ng environmentalist, abogado, aktibista, at maging isang politiko, dahil sa iba’t ibang mga paghahamong ikinaharap.

“

**Maraming mga hadlang
sa maayos na pagplano.**

**Sinusubukang gumawa
ng mga estrukturang
makatutulong sa
paraan ng pamumuhay
ng mga tao.**

-

Tinatawag ni Arch. Rodriguez na “hub” ng pangmalawakang proyekto ang lungsod ng Quezon. Inilahad niya na marami pang malaking mga proyekto ang pambansang pamahalaan dito dahil sa “Build, Build, Build”, kasama na ang isang Skyway na ipagdidikit ang Balintawak sa Manila International Airport, isang subway mula sa Mindanao Avenue hanggang Taguig.

Kasama rin sa kanilang mga reponsibilidad ang paghahanap ng lupa upang magpatayo ng mga daycare center, barangay halls, pampublikong paaralan at iba pa. Hindi na bago na kinakailangan nilang makipag-ugnayan sa Pamahalaan ng Pilipinas. Binigay ni Arch. Rodriguez ang K-12 bilang isang halimbawa. Mahigit kumulang na 60,000 ang mga estudyanteng kailangang gawan ng mga bagong gusali. Ayon sa kanya, nagkakaroon ng mga kaso kung saan minamadali ang proyekto noon kaya nagiging pangit ang kondisyon ng gusali o daan.

May malaking bahagi ang mga politiko sa mga ganitong proyekto. Kasama ang alkalde at bise alkalde ng lungsod ng Quezon sa City Development Council na nagpaplano ng mga gagawing proyekto. Bagamat aminado si Arch. Rodriguez na maaaring wala silang karanasan sa urban planning at development, kasama nila sa pagplano ang mga enhinyero at mga negosyante. Pero hindi pa rin nakakaiba kung may nakabalandra na mukha ng mga politiko sa iba’t ibang proyekto. Sabi ni Arch. Rodriguez na mabuti ito upang malaman kung sinong mananagot kung hindi matatapos ang mga proyekto. Ayon sa kanya, dagdag din ito sa kanilang “pogi points”.

Isa sa mga nagiging hadlang sa proyekto ay ang kawalan ng regulasyon sa pagtatayo ng mga pribadong establisyimento. Ayon kay Arch. Rodriguez, walang limitasyon sa kung gaano kalaki ang mga lupaing maaaring ariin ng mga kumpanya katulad ng SM, Robinson’s at Ayala. Mayroong mga pribadong organisasyon katulad ng homeowner’s subdivision na nagiging hadlang sa ilang proyekto ng City Development Council. Kinuwento ni Arch. Rodriguez na mayroong mga panahon na kinakailangang magbukas ng daanan sa teritoryo nila upang maibsa ang daloy ng trapiko ngunit hindi pumapayag ang mga pribadong homeowners.

Malaking hamon din sa urban planning ay ang politikang partisano kung saan hindi nakakakagawa ng pangmatagalang mga proyekto dahil madalas ay ayaw ibigay sa ibang administrasyon ang pagkilala ng mga matatagumpay na proyekto upang maipakita sa mga tao na sa kanila lang ang proyektong mga iyon. Kaya sabi rin ni Arch. Rodriguez na hindi na nakakagulat ang pangunghuha ng kredito ng isang lider mula sa isa pa. Kaya ang paghihirap ng lokal na pamahalaan na gumawa ng sarili nilang mga proyekto ay marahil hindi lumalampas sa isang termino ang paggawa ng proyekto.

Kadalasan ding na nagmumula sa pagtugon ang mga proyekto nila imbis na sa pagsasagawa ng mas matagal na gawain. Ayon kay Arch. Rodriguez, nangagaling din sa publiko ang apila sa mga ganitong inisyatibo at mayroong sinusundan na pangmatagalan na mga plano na gawa ng City Development Council.

Ayon kay Transport Consulting Team Leader na si John Mark Lucas, dahil lalong dumarami ang mga tao sa lungsod sa bawat bansa, palayo sa probinsiya at malamang sa malamang, lalong sisikip at lalong lalala ang trapiko. Ang kailangan dito, ayon sa pinuno ng Pasig Transport na si Robert Siy III, ay dapat bigyan ng prioridad ang pagpapagalaw ng tao, hindi ang mga sasakyan upang maibsan ang trapiko at kasikipan. Masyadong malaking bahagi ng paghahanap ng solusyon sa trapiko ang nakasalalay sa pagpapagalaw ng kotse, hindi sa mga tao.

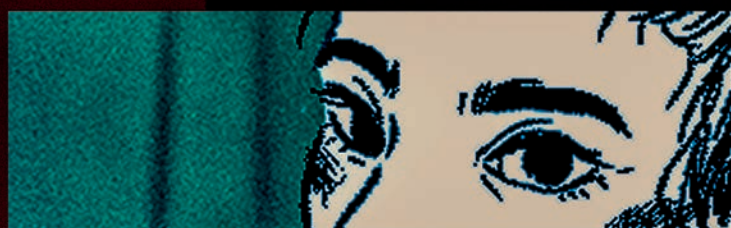
Ngunit hindi lamang sa kalsada nagiging masikip at trapik. Kailangan din ng mga tao ng mga pampublikong institusyon katulad ng mga palengke, paaralan, ospital at barangay hall. Ayon kay Arch. Rodriguez, nais nilang gawin ito ngunit nagkukulang sa pera, kaya nakasalalay din ito sa ibibigay na pondo sa kanila. Kaya kung sa mga daanan pa lang hirap na ang gobyerno sa pag-aayos, paano pa kaya sa pagpapatayo sa malalaking mga gusali?

Malawak ang epekto ng pamamaraan ng pagplano sa imprastruktura at hindi matataggy na lahat ng tao ay apektado nito. Ayon kay Lucas, mahirap man ang kinakaharap ng urban planning, hindi imposible na maibsan ito. Kailangan daw natin ng pagplano na tumutugon sa lokal na

problema at sa mga panibagong mga paraan ng kalakaran sa ibang bansa.

Higit pa sa mainam na pagplano, kailangan maging direktso at tapat ang mga lider sa kanilang parte sa urban planning at development. Ayon kay Arch. Rodriguez, hindi na talaga matatanggal ang pamolitika sa urban planning. Ang inisyatibong kanilang itinataguyod ay imposibleng walang ikinakaugnay sa politika dahil ang pagpapatayo ng mga gusali at pagsasagawa ng mga kalsada ay isang bagay kung saan apektado ang lahat ng mga tao. Ang masama dito ay ang pangunguna ng sariling karera. Sabi ni Sy, kailangan ng pamumuno na sang-ayon sa pampublikong interes. Kaya inilahad niya ang ideya ng isang isahang plano kung saan ipagsasama-sama ang bawat inisyatibo at proyektong nasimulan ng bawat administrasyon. Sa gayun ay malalaman kung sino talaga ang gumawa ng isang proyekto at hindi lamang nakikiepal, at hindi lang nakasalalay ang mukha ng proyekto sa mga komento sa social media.

Maraming mga hadlang sa maayos na pagplano. Sinusubukang gumawa ng mga istrukturang makatutulong sa paraan ng pamumuhay ng mga tao. Gayumpaman, kailangang makahanap ng paraan upang mapadali ang pamumuhay ng mga tao na sumusunod sa malalaking mga proyekto ng pamahalaang pambansa. Hindi na pahihintulutan ang malalakas na kapangyarihan ng pribadong sektor na tumutugon sa pangangailangan ng mga tao, hindi lang sa kasalukuyan kung hindi pati na rin sa kinabukasan. Iyon ang madalas na nawawala dahil sa samu’t saring kahirapan sa pagplano: ang matagalan na pagtiyaga sa mga plano.

KATAWAN PARA SAAN, KATAWAN PROTEKTAHAN

Mga Kababaihan sa Sex Work

NINA BEATRICE FLORES AT KAT LLORENTE
SINING NINA IMA SONACO AT DANIELLA GADIL

“Sex work is work! Sex workers have rights!”

Ito ang pahayag ng mga organisasyon ng sex workers, partikular na ang Philippine Sex Workers Collective (PSWC), sa pagsulong ng adbokasiya para sa pagdekriminalisa ng sex work sa Pilipinas. Kaakibat nito, inilahad ng UP Babaylan, isang LGBTQI+ na organisasyon sa UP Diliman, ang kanilang plano para sa Alternative Class Learning Experience (ACLE) ukol sa “Sex Work is Work.” Ang kaganapang ito ay nagsimula ng alon ng kontrobersiya at debate ukol sa paksa sa mga social media na plataporma tulad ng Facebook at Twitter.

Kasabay ng kontrobersiyang dulot nito, nagkaroon din ng kamulatan ang mga tao ukol sa isang paksang binansagang taboo sa bansa. Dulot din nito ang pagkilala at pagsisimula ng diskurso ukol sa sex work—ang pagdekriminalisa o ang pagkriminalisa dito. Ngunit bago tayo sumabak sa diskursong ito, kinakailangan muna nating suriin ang pinaka-ugat nito.

BALIKTANAW SA SEX WORK

Ayon kay Dr. Kristine Santos, isang propesor ng Kagawaran ng Kasaysayan sa Ateneo de Manila University at mananaliksik ng Gender Studies, ang sex work ay ang “sistematikong kapitalismo ng seksuwal sa katawan.”

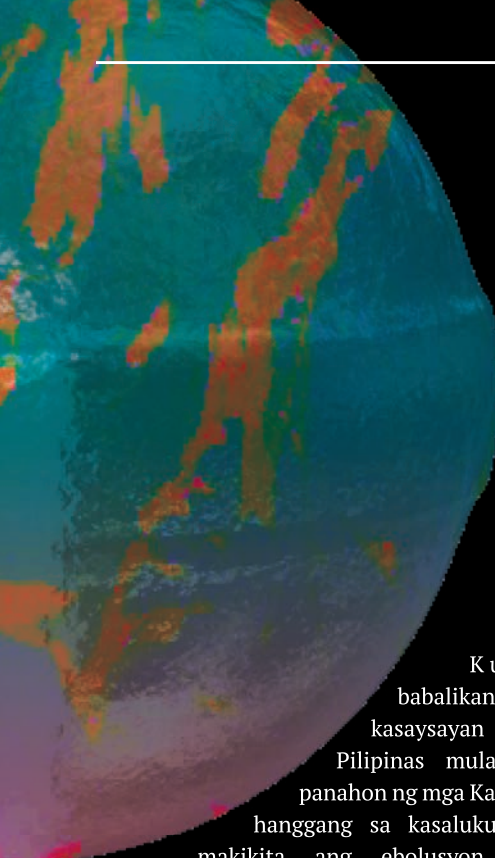
Sa konteksto ng Pilipinas, hindi mahihiwalay ang sex work mula sa konsepto ng kahirapan sapagkat ito mismo ang nagiging pundasyon ng tinatawag na sexual financial contract. Dahil dito, tinitingnan ang pagpasok ng mga mahihirap sa industriya ng sex work bilang isang karaniwang sitwasyon at itinuturing na taliwas ang pagpasok ng mga mayroong kakayanan sa industriya.

Maliban sa kung saang antas ng lipunan nanggaling ang tao, ang kalagayan na nag-udyok sa pagpasok ng mga tao sa industriya ng sex work ay sinuri ni Dr. Santos sa konteksto ng Pilipinas at ng Australia.

Iginiit niya na ang pagkakaroon ng kalayaang pumili ng mga sex worker ay ganap lamang sa mga umaasensong bansa, tulad ng Australia, kung saan mas mayroong kontrol ang mga kababaihan sa kanilang sekswalidad. Ang pagkakaroon ng kalayaang pumili ng propesyong makapagbibigay ng parehong halaga na makukuha sa sex work ay makikita lamang sa mga lipunang mayroong kakayahang makapagbigay ng mga pagpipilian sa mga kababaihan. Para kay Dr. Santos, hindi ganitong klaseng lipunan mayroon ang Pilipinas.

“Ang sex work ay hindi kailanman kusang pinipili ng karamihan ng kababaihan [sa industriya]. Pinipilit at dinidiktahan lamang sila ng kanilang kinalalagyan sa lipunan na gamitin ang kanilang katawan dahil wala silang pribilehiyong magkaroon ng mapagpipiliang trabaho kung hindi ito.”

Kung babalikan ang kasaysayan ng Pilipinas mula sa panahon ng mga Kastila hanggang sa kasalukuyan, makikita ang ebolusyon ng sex work. Noong panahon pa lamang ng mga Kastila, Amerikano, at Hapon, itinuturing na ang Pilipino bilang puhunan sa seksuwal na kalakal para sa pakinabang ng mga banyagang kapitalista. Nakikita ito sa mga kampanyang sex tourism ni Marcos, pag-usbong ng mga japayuki, mga comfort women sa mga militarisadong kampo, at iba pa. “Sa patuloy nating pakikisalamuha sa mga naka-uunlad at kapitalistang mga bansa, ang katawan ng mga Pilipino ay higit na tinuturing bilang seksuwal na produkto,” ika ni Dr. Santos.

HINDI MAKAKILOOS, HINDI MAKASALITA

Dahil sa pagiging taboo ng mga paksang seksuwal sa Pilipinas, isang bansa kung saan tanyag ang konserbatibo at katolikong tradisyon, hindi gaanong nagkakaroon ng pagkakataon ang mga organisasyon tulad ng PSWC na magsalita at isapubliko ang kanilang mga layunin. Kaya ang kaganapan ng ACLE ukol sa Philippine Sex Workers’ Rights Movement ay isang napakahalagang hakbang sa larangan ng sex work.

Giit ni Ms. Sharmila Parmanand, isang mananaliksik tungkol sa Sex Work at Gender Studies, “[Ang ACLE ng UP Babaylan] ay isa sa mga bihirang pagkakataon na mapapayagang magsalita ang [PSWC] bilang may awtoridad sa kanilang mga buhay... Sa Pilipinas, ang mga

sex worker ay tuluyang tinatanggihan ng pagkakataon na makisama sa mga usapin ukol sa polisiya at mga pampublikong diskurso na makapagdudulot ng epekto sa kanilang buhay.”

Maliban sa isyu ng pagbibigay-kahulugan sa sex work sa konteksto ng Pilipinas, kinakailangan din ang pagkamulat sa sitwasyong kinalalagyan ng mga sex worker. Sila ay nasa isang sitwasyon kung saan pinipigilan ang pagpahayag ng kanilang adbokasiya sa publiko at pinupuntirya sila ng pambabatikos at diskriminasyon mula sa kapwa-tao. Higit sa lahat, sa sitwasyon na kanilang ginagalawan dito sa bansa, hindi sila nakatatanggap ng proteksyon ukol sa kanilang mga karapatan.

Mula sa panayam kay Ms. Parmanand, ang mga isyung madalas na kinahaharap ng mga sex worker na nagtatrabaho sa mga bar at lansangan ay ang pang-aabuso ng mga pulis, pang-aabuso mula sa kanilang asawa o partner, mga hindi makatarungang kundisyon sa ‘normal’ na trabaho, at iba pa.

Bagama’t magkakaiba ang karanasan ng bawat sex worker, magkakatulad ang kanilang karanasan sa pambibiktima sa kanila ng mga pulis. Aniya, talamak na sitwasyon ang panggagahasa sa mga sex worker at pagtanim sa kanila ng droga kung hindi sila magbigay ng suhol. Sa ganitong lagay, makikitang hindi pa talaga ligtas ang lipunang ginagalawan ng mga kababaihang nasa ganitong industriya.

Kung ganito ang sitwasyon ng ating mga kababayang sex worker, mainam ba talagang isulong ang pagdekriminalisa ng industriya upang malutas ang mga kahirapang ito?

SEX WORK: ISANG LARANGAN, ISANG PROPESYON

Sa isang pagtitipon ng ACLE, pinaninindigan ng UP Babaylan ang pagsulong para sa adbokasiya ng PSWC at iba pang organisasyon na nais magkaroon ng pagdekriminalisa ng sex work. Ayon kay Mr. John Paul Aves, ang Education and Research Committee Head ng UP Babaylan, “Tumututol ang UP Babaylan sa sex trafficking, prostitusyon, at lahat ng anyo ng seksuwal na karahasan. Pinaniniwalaan namin na dapat idekriminalisa na ang sex work sa Pilipinas. Sa pagdekriminalisa nito, mabibigyan ng pagkakataon ang sex workers na makakuha ng karampatang serbisyo tulad ng iba pang manggagawa sa ibang industriya.”

Ang pagturing sa sex work bilang kriminal na aktibidad ang nagpapatuloy ng marahas na sitwasyon na ginagalawan ng mga sex worker. Ang pagsulong ng parsyal na pagdekriminalisa ng sex work ay hindi makatutulong sa paglutas ng sitwasyon na ito, at higit na malilimita ang kanilang pagkakataon na kumita sa industriyang ito.

Giit ni Ms. Parmanand na sa tuluyang pagdekriminalisa ng sex work, makapagbibigay ito ng pagkakataon sa mga sex worker na bumuo ng mga unyon na sisikapin ang kanilang pagtutol sa korupsiyon ng pulis. Makatutulong din ito sa pagbawas ng namuong stigma sa kanilang piniling gawain at magagawang patas ang relasyon nila sa kanilang mga kliyente na mapang-abuso. Hindi na rin mapipigilan ang iba’t ibang ahensiya at mga organisasyon

“

Kung bakit ko pinasok yung ganitong klase ng trabaho [ay] kasi kailangan eh, hindi naman sa pagmamalaki, pero ang laking tulong din ng nagagawa niya sa mga taong nangangailangan, sa mga taong hindi pa kayang i-set-up ang sarili nila... Hindi naman dapat ipagmalaki, pero nakakatulong din kasi siya.

-

MAGDA

Isang sex worker

na tumulong sa mga kababaihang nais na makaalis sa industriyang ito.

HINDI PA ORAS PARA SA PILIPINAS

Para kay Dr. Santos, ang kasalukuyang kalagayan ng estado ng lipunan ng Pilipinas ay malaking salik sa pagtutol niya sa pagdekriminalisa nito. Ika niya, “Sa tingin ko mahalaga na tingnan ang sex work sa isang lugar kung saan mayroon kapangyarihan at ahensiya sa sarili [ang mga tao] na bigyan ng kahulugan ang sex work. Sa kasamaang palad, hindi ganiyang [lugar] bansa ang Pilipinas.”

Iginiit ni Magda (alyas), isang sex worker, na sa kabila ng pinansyal na benepisyong dulot ng sex work, hindi niya maipagkakaila ang kagustuhang makaalis sa industriya at makapasok sa higit na maayos at marangal na trabaho. Ayon sa kaniya, hindi niya maitatanggi ang bahid ng kamalian at pagka-imoral ng sex work sa lipunang ginagalawan niya.

“Kung bakit ko pinasok yung ganitong klase ng trabaho [ay] kasi kailangan eh, hindi naman sa pagmamalaki, pero ang laking tulong din ng nagagawa niya sa mga taong nangangailangan, sa mga taong hindi pa kayang i-set-up ang sarili nila... Hindi naman dapat ipagmalaki, pero nakakatulong din kasi siya.”

Sa kabila ng kaniyang pagiging sex worker, wala siyang kaalaman sa isinusulong ng pagdekriminalisa ng sex work sapagkat ang mga miyembro ng mga organisasyon tulad ng PSWC ay binubuo ng mga sex worker na nagmumula sa posisyon ng pribilehiyo.

Sa pang-akademikong pananaw ni Dr. Santos, hangga’t hindi nakapagbibigay ang lipunan ng Pilipinas ng kalayaang pumili sa mga kababaihan ukol sa kanilang sarili, hindi pa dapat isulong ang pagdekriminalisa ng sex work. Dapat munang harapin at lutasin ang suliranin ng kahirapan at seguridad sa lipunan sapagkat ang mga isyung ito ang mga pangunahing dahilan kung bakit hindi napagkakatiwalaan ang ating lipunan sa pagbibigay ng proteksyon sa mga kababaihan upang masiguro ang kanilang kaligtasan sa pinili nilang kabuhayan.

KUNG HINDI NGAYON, KAILAN?

Kasalungat ng pananaw ni Dr. Santos, ibinahagi ni Mr. Aves ang pahayag ng UP Babaylan ukol sa kritikal na papel ng pagdekriminalisa ng sex work sa paglutas at pagpunan ng pansin ang iba pang isyu:

“Walang malulutas at magagawa ang pagdekriminalisa ng sex work. Hindi nito malulutas ang pagkakaroon ng diskriminasyon, ang panghuhusga, at ang karahasan na nararanasan ng mga nasa

“
Hangga’t wala tayong mabuting [alternatibong] trabaho na maibibigay sa mga sex worker, hindi sila titigil [sa kanilang pagbebenta ng sex]. Mas mabuti nang palawakin natin ang kanilang kontrol sa kanilang trabaho.”

—
SHARMILA PARMANAND

Mananaliksik tungkol sa Sex Work
at Gender Studies

industriya. Subalit, ang pagdekriminalisa ng sex work ay magiging unang tahak para sa layunin na malutas ang mga isyung ‘yan... Kinikilala namin ang pangangailangan na lumaban sa sex trafficking at prostitusyon kasabay ng paglaban para sa pagdekriminalisa ng sex work, dahil hindi eksklusibo ang mga ito.”

Ayon kay Mr. Aves, kinakailangang pormal na kilalanin ang sex work bilang trabaho para matugunan ng pansin ng gobyerno ang pangangailangan at adhikain ng mga sex worker. Sa pagdekriminalisa ng sex work, mabibigyan ng kapangyarihan sa sariling ahensiya ang mga sex worker at sa gayon makapaglalaban sila para sa kanilang mga karapatan.

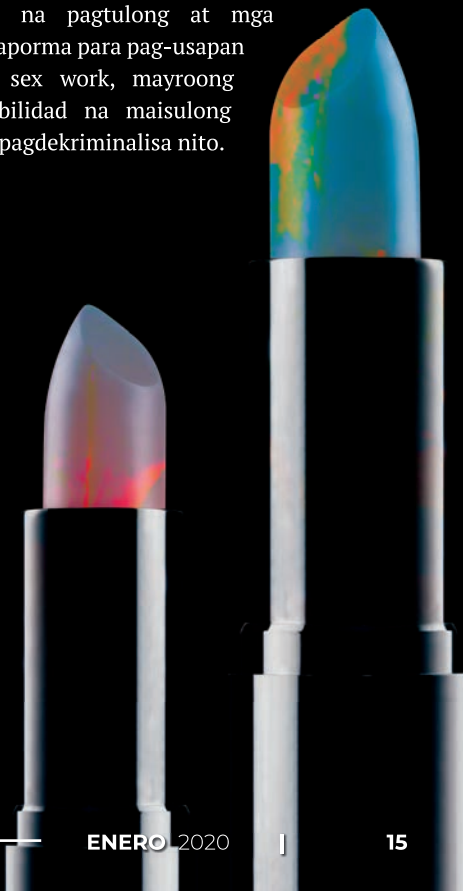
Ika nga ni Ms. Parmanand, “Kinakailangan pakinggan ang mga sex worker mismo tungkol sa kanilang trabaho, at tungkol sa kanilang sariling pagkakaintindi sa nararapat na mga batas at patakaran na makatutulong sa kanila o magbibigay proteksyon sa kanila... Hangga’t wala tayong mabuting [alternatibong] trabaho na maibibigay sa mga sex worker, hindi sila titigil [sa kanilang pagbebenta ng sex]. Mas mabuti nang palawakin natin ang kanilang kontrol sa kanilang trabaho.”

PAG-ARALAN, PAGPUNAN, AT PAG-ISIPAN

Sa pagsulong ng dekriminalisasyon ng sex work sa bansa datapwa’t maraming aspeto ng adbokasiyang ito ay nangangailangan ng higit pang pag-aaral. Mula sa mga nakapanayam at mga pag-aaral ukol dito, makikita na mayroong tunggalian sa pagiintindi ng ilang

termino tulad ng sex work, sex trafficking, prostitusyon, pagdekriminalisa, at legalization. Kinakailangan ng mas malalim na pagsusuri ukol sa aspektong saklaw ng isyung ito bago tuluyang sumabak sa usapan ng decriminalization man o legalization.

Habang patriyarkal ang pag-iisip at nangingibabaw ang misohino at seksistang pag-iisip ng ating lipunan, hindi pa ito handa sa pagdekriminalisa ng sex work. Ang pagpilit sa pagdekriminalisa ng sex work ay magdudulot lamang ng dagdag na diskriminasyong magpapalala ng kanilang sitwasyon. Kung mabibigyan ng ligal na pagtulong at mga plataporma para pag-usapan ang sex work, mayroong posibilidad na maisulong ang pagdekriminalisa nito.

MGA KUHA NINA **KEVIN CASTRO** AT **LARS SALAMANTE**

ONE BIG FIGHT. isang mobilisasyon ang ginanap na may layong isulong ang proteksiyong pangmag-aaral kaugnay ng mga nagaganap na karahasang seksual sa loob ng pamantasan. Kanilang sigaw ay iisa — “Sexual predators, get out of Ateneo!”

CE OF THE VICE PRESIDENT
OR THE LOYOLA SCHOOLS

ANG PANIG NG BATAS:

Proteksyon sa Nang-Abuso o Naabuso?

NI **EALA JULIENNE P. NOLASCO**
MGA KUHA NINA **KEVIN CASTRO** AT **LARS SALAMANTE**

Sa kabila ng hiyaw ng protesta laban sa sexual harassment, may mga argumento ang batas na hindi naririnig.

Nagsibulan ang panawagan ng mga estudyante at iilang miyembro ng faculty ng Ateneo ukol sa mga kasong sexual harassment noong Oktubre 15, 2019. Umusbong ang protesta laban sa sexual harassment mula sa paglabas ng mga kwento ng mga diumanong biktima ng akusadong nang-abuso na mga propesor mula sa mga kagawaran ng Pilosopiya at Ingles. Ang demanda ng protesta ay transparency sa mga detalye ng mga akusado at progreso ng paglilitis ng kaso.

Sa sumunod na araw ng protesta lumabas ang tugon ng administrasyon. Ayon sa University Statement, bagaman hindi kinukundena ng Unibersidad ang sexual harassment, hindi maaring ilabas ang mga detalye dahil sa Data Privacy Act. Dagdag pa, giit ng administrasyon, may mga patakaran nang nakalahad na sumusunod sa Safe Spaces Act, para siguraduhin ang proteksyon ng mga indibidwal sa komunidad ng Ateneo laban sa sexual harassment.

Ngunit hindi nakuntento ang mga nagprotesta, kaya't tatlong araw makalipas ng unang protesta, nasundan ito ng Silent Protest noong Oktubre 18, 2019. Nanatili ang panawagan at ang mga hinihingi ng mga nagprotesta mula sa administrasyon, at nanatiling pareho rin ang argumento ng administrasyon hinggil sa demanda nila. Sa kabila ng pag-uulit ng protesta laban sa sexual harassment, na diumanong nagiging isang siklo sa Unibersidad, sang-ayon si Patty Arroyo, legal counsel ng Ateneo, na may kakulangan sa Anti-Sexual Harassment Policy ng Ateneo.

May kakulangan o wala, mainam magkaroon ng kamalayan ang buong komunidad sa mga polisiyang nakasaad sa Anti-Sexual Harassment Policy ng Ateneo, at ang dalawang argumento ng Unibersidad laban sa demanda ng dalawang sunod na protesta.

DATA PRIVACY ACT

Dalawa ang pangunahing responsibilidad na tinutugunan ng Data Privacy Act (DPA): proteksyon sa impormasyon ng suheto, at pagsisigurado ng responsableng daluyan ng impormasyon.

Sa Ateneo, saklaw ng DPA ang mga estudyante, alumni, empleyado, at miyembro ng faculty. Mahalagang idiin na may mga panutong dapat sundin ng DPA hinggil sa transaksyon na sangkot ang palitan ng impormasyon tungkol sa mga tao na saklaw ng DPA sa Ateneo.

Ang mga panutong ito ay ang sumusunod: Respect for the rights of data subjects; Transparency; Accountability; Limited Use, at Security. Pinahahalagahan ng DPA na hindi basta-bastang mapamimigay ang impormasyon ng isang tao nang walang lehitimong basehan.

Kung gayon, ang demanda ng mga nagprotesta na makuha ang detalye ng paglilitis ng kaso at prosesong dinaanan ng mga binansagang harassers noong Oktubre 15 na protesta, bagaman para sa diumanong accountability at pagtanggihan sa kultura ng pananahimik, ay hindi angkop na matutugunan dahil sa pangingibabaw ng pagbibigay proteksyon sa impormasyon ng indibidwal ayon sa DPA.

SAFE SPACES ACT RA 1131

Ayon sa Safe Spaces Act, ang mga Unibersidad na saklaw nito ay may responsibilidad na tugunan ang kahit anong insidente ng seksuwal na pang-aabuso sa tao. Nakasaad sa batas, "If a school knows or reasonably should know about acts of gender-based sexual harassment being committed that creates a hostile environment, the school must take immediate action to eliminate the same acts, prevent their recurrence, and address their effects."

Ngunit malabo ang mga ispesipikong detalye ukol sa responsibilidad ng mga Unibersidad na saklaw nito. Nakasaad na ang Unibersidad ang magsisimula ng imbestigasyon at magpapatuloy ng mga aksyon na maniniguradong hindi mauulit ang pangyayari, pero ang proseso mismo ay hindi nakalahad.

Dahil dito, inaanyayahan ang Sanggunian ng Paaralang Ateneo na magkaroon ng pagbabago ng istruktura ng Committee on Decorum and Investigation sa mga kaso ng Sexual Harassment dahil nakadepende pa rin ito sa Safe Spaces Act.

ANTI-SEXUAL HARASSMENT POLICY NG ATENEO: PARA KANINO?

Sakop ng Anti-Sexual Harassment Policy ng Ateneo ang pagbibigay proteksyon

sa mga empleyado, estudyante at mga kasapi sa Ateneo. Dito nakalahad ang mga pagkakataong maituturing na sakop ng depinisyon ng sexual harassment. Dito rin matatagpuan ang mga proseso sa paglilitis ng mga kasong sexual harassment.

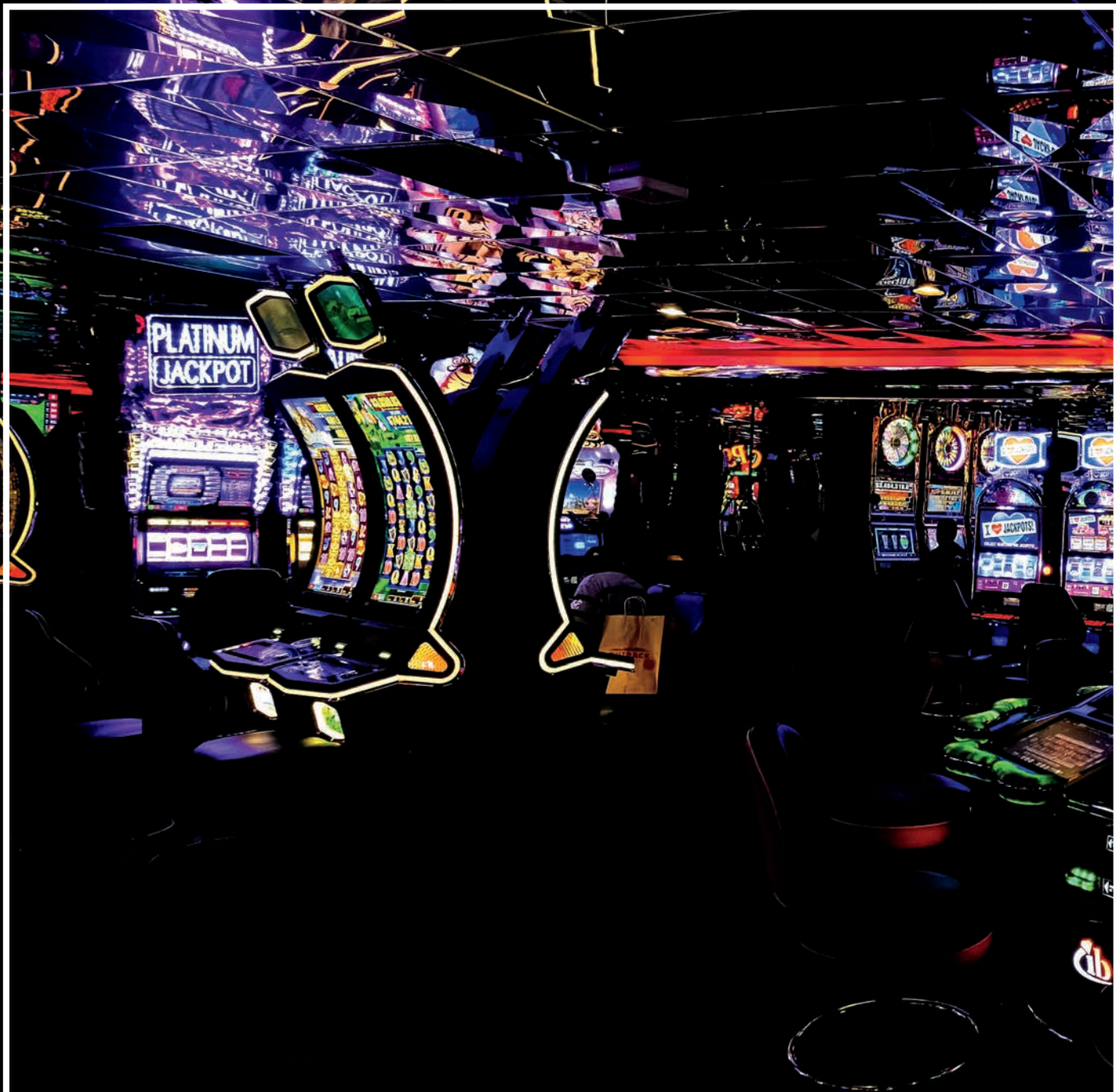
Sa pagkakataong may akusasyon ng sexual harassment, mamumuno ang Committee on Decorum and Investigation (CODI) na responsibilidad ng presidente ng Unibersidad na pangunahan. Mabubuo ang CODI ng mga kinatawan mula sa iba't ibang sektor ng Unibersidad. Mula rito nakasaad na CODI rin mismo ang may responsibilidad sa paglilitis ng mga kaso at pagsasagawa ng imbestigasyon. Ngunit lahat ng mga daing ukol sa sexual harassment ay ipadadala sa Office of Human Resource Management and Organization Development (OHRMOD) Director.

Bagaman ang OHRMOD ang susuri sa kaso, ang talaban ng ORHMOD, Presidente at Bise Presidente ang nakatakda na gagawa ng mga rekomendasyon ng parusang ipapataw sa akusado kung mapatunayang nagkasala ito. Ngunit ang pinal na desisyon ay nakasalalay sa Presidente ng Unibersidad.

Matatagpuan sa Anti-Sexual Harassment Policy ng Ateneo ang mga malawakang gabay kung sino ang mamumuno sa proseso, ngunit kung ano mismo ang proseso ay hindi nakalahad. At kung mayroong may gustong malaman ang nangyayari sa imbestigasyon o paglilitis ng kaso, nakasaad sa seksiyong 5.12 na mahigpit na ipinagbabawal ang paglalabas ng impormasyon patungkol sa mga kasangkot na tao.

Ang pagbibigay proteksyon sa impormasyon ng indibidwal ay nasaad nang pauna rin sa seksyon 3.5 ng polisiya, "[A]ll concerned parties are required to ensure the confidentiality of the issue and all matters related to the incident and guarantee the utmost respect for individual privacy."

Kung gayon, bagaman maraming nananawagan para sa transparency, may mga aspeto sa polisiya ng Ateneo at sa batas ng Pilipinas na pumipigil sa pagkakamit nito. Ngunit hindi rito nagtatapos ang diskusyon. Hindi natatapos ang protesta para sa katarungan sa iilang seksyon ng batas na nagsisilbing hadlang upang alamin ang proseso, ngunit kung proteksyon nga sa indibidwal ang pinahahalagahan ng DPA, hindi kaya't katarungan din mismo ang tinutugunan nito?

PAGTAYA SA POGO:

*Ang Pagsuri sa Kalagayan ng
Offshore Gaming sa Bansa*

NI ANGELA LEE

Mula sa pagdagsa ng mga Tsino hanggang sa pagpaskil ng mga karatulang hindi maunawaan ng mga Pilipino dahil nakasulat ito sa ibang wika, kapansin-pansin ang mga pagbabagong hatid ng pag-usbong ng Philippine Offshore Gaming Operators (POGO) sa bansa, lalo na sa mga siyudad na matatagpuan sa Metro Manila. Bukod sa mga nagmistulang “Chinatown” na hitsura ng mga pook, tila nagkalat din ang mga nasasangkot na empleyado ng POGO sa balita sa tuwing nagiging sanhi sila ng ilang kaguluhan at abala.

Noong 2016 naglabas ang Philippine Amusement and Gaming Corporation (PAGCOR) ng mga regulasyon ukol sa POGO upang mabantayan ang paglaganap ng mga online gaming pie na kadalasang nagmumula sa Tsina. Dahil itinuturing na ilegal sa kanilang bansa ang anumang uri ng sugal, ang tanging solusyon para matugunan pa rin nila ang kagustuhang makapagsugal ay gawin ito sa mga barko o hindi kaya ay sa ibang bansa. At sa pagkakataong ito, Pilipinas ang isa sa mga tumangkilik nito dahil hindi na rin bago ang sigla nito pagdating sa casino magmula noon.

Bagamat wala pang opisyal na bilang ang pamahalaan, hindi lalagpas sa tinatayang 130,000 na dayuhang Tsino ang manggagawa ng mga POGO hub. Sa marketing, customer service, at IT support sila karaniwang

nagtatrabaho dahil pinagtutuunan nito ang online gambling sites.

Nakatutulong ang ganitong hakbang sa paglago ng ekonomiya lalo na at nagbukas ito ng pagkakataon sa mga negosyante para mamuhunan. May pangako rin ng buwis na makukuha mula sa sistema ng junket kung saan nag-aalok sila ng package tulad ng sugal, turismo, at minsan pati na rin prostitusyon upang higit pang makahatak ng manlalaro. Sa pagdami ng mga manlalaro, nabibigyan din ng buhay ang turismo sa Pilipinas.

PERWISYO UMANO NG POGO

Marami nang insidenteng naitala tungkol sa pagkaabalang naidulot umano ng POGO. Isang halimbawa nito ang pagtaas ng renta ng mga condominium unit malapit sa lugar na kanilang pinagtatrabahuhan

bilang tugon sa mataas na demand ng mga Tsino na okupahan ang mga ito. Samantala, napipilitan tuloy ang ilang Pilipinong manuluyan sa mas malayo ngunit mas abot-kayang tirahan.

Dinadaing din ng ilang Pilipino ang mas napalalayong lakad papunta sa mga terminal ng pampublikong sakayan. Nalipat daw ang lokasyon nito matapos masakop ng mga sasakyang naghahatid sa mga empleyado ng POGO ang kalsada.

Bukod din sa pag-aamok ng mga Tsino na lasing, tila nalalagay sa alanganin ang kaligtasan ng bansa dahil sa kabilaang insidente ng kidnapping. Nitong Disyembre lamang, nabulabog ang lungsod ng Makati nang namataan ang pagsilid ng isang babaeng empleyado ng POGO sa isang van. Ayon sa ulat ng pulisya, masasabing hindi

“

**Hindi naman bago ang
pagdagsa ng isang lahi ng
dayuhan sa ibang bansa
para makapaghanapbuhay.
Ngunit gawa ng ilang
pagsasalarawan sa media,
tila may nabubuong
pagkiling sa mga Pilipino
pagdating sa kanilang
perspektibo sa POGO.**

-

bababa sa isa ang kaso ng kidnapping ng mga manggagawa ng POGO kada buwan.

Mayroong mga insidente rin kung saan nahuli ang ilang babaeng Tsino na nagtatrabaho sa mga sex den sa loob ng ilang gusali ng POGO. Sa mga lugar na ito nagsilbing tulay ang POGO upang lumaganap ang prostitusyon at iba pang uri ng krimen.

RELASYON NG PILIPINAS AT TSINA

Sa pakikitungo ni Pangulong Rodrigo Duterte sa Tsina, tila mas nabibigyang-diin ng mga Pilipino ang mga insidente kung saan nasasangkot ang mga Tsino.

Ilang beses nang napabilang ang Tsina sa kontrobersiya, kabilang na rito ang nagbabagang isyu sa agawan ng teritoryo sa West Philippine Sea. Hindi rin maitatangi ang mataas na tubo umano ng Tsina bilang pangunahing kontraktor ng Kaliwa Dam kung saan environmental laws ng kanilang bansa ang ipatutupad dito. Sa kabila ng pag-angal ng ilang grupo sa desisyong ito ng pamahalaan, partikular na ang mga katutubo, hindi pa rin sila dininig ng pangulo at nagpatuloy pa rin ang proyekto.

Dagdag pa rito, umani rin ng batikos ang ilang taong pagkaantala sa operasyon ng Dalian trains mula Tsina. Idadagdag ang mga bagon ng tren na ito sa linya ng Metro Rail Transit na kadalasang nakararanas ng aberya. Sa pag-iimbestiga, napag-alamang unang beses pa lamang gumawa ng tren ng kumpanyang ito kaya natagalan bago ito magamit. Naging sanhi tuloy ang

pangyayaring ito ng hinala na may posibleng pangungurakot na naganap.

Ang pagkabit din ng ikatlong telecom player na galing Tsina, malapit sa mga base militar, ay naghatid ng pagbabanta sa pambansang seguridad. Maaari kasi nilang mapasok ang ilang pribadong datos na hawak ng bansa.

Sa ganitong mga isyu nabahiran ang imahe ng Tsina sa Pilipinas. Dahil dito, naapektuhan din tuloy ang pananaw ng ilan at napalaki ang isyu ng pagkaabalang dala ng POGO.

PAGBALING NG SISI

Hindi naman bago ang pagdagsa ng isang lahi ng dayuhan sa ibang bansa para makapaghanapbuhay. Ang mga Pilipino, bilang halimbawa, ay matatagpuan sa ibang lupalop bilang mga OFW. Ngunit gawa ng ilang pagsasalarawan sa media, tila may nabubuong pagkiling sa mga Pilipino pagdating sa kanilang perspektibo sa POGO.

Kung tutuusin, ayon kay Ginoong John Paolo Dalupang, isang research associate ng Institute of Philippine Culture sa Ateneo de Manila University, hindi naman talaga layunin ng POGO ang manggulo at makapahamak. Sa halip, higit pa raw nabigyang-pansin ng mga perwisyong idinulot ng POGO ang kakulangan ng mga Pilipino, lalo na ng pamahalaan sa pagpapatupad ng kanilang serbisyo sa bansa.

Tila nakabubuo ng ilusyon ang ilang Pilipino na naagawan sila ng pagkakataon lalo na sa trabaho dahil ang mga Tsino ang kadalasang mga tinatanggap. Subalit kung susuriin, hindi naman masisisi ang industriya ng POGO dahil itinayo talaga ito para sa mga Tsino, partikular na ang mga marunong magsalita ng Mandarin dahil kinakailangan ito sa trabaho. Giit pa ni Dalupang, saka

lamang ito magiging problema sa oras na hindi matanggap ang Pilipinong pasok naman sa lahat ng kwalipikasyon dahil sa diskriminasyon sa kanyang lahi.

Pinaiiral lamang ng sitwasyong ito ang kakulangan sa oportunidad na binibigay ng pamahalaan sa mga Pilipino na siyang naging sanhi upang mabaling ng ilan ang pagsisi sa POGO. Ito rin ang dahilan kung bakit mataas pa rin ang bilang ng mga walang trabaho sa bansa.

Pagdating naman sa isyu ng tirahan, inilaan na talaga ng ibang may-ari ng real estate sa mga empleyado ng POGO ang espasyo kung saan nakaayon din ang presyo sa kakayanan ng mga Tsino. Sa kabilang banda, ang krisis na dinaranas ng mga Pilipino sa paghanap ng murang matutuluyan ay bunga ng pagkulang sa prayoridad ng pamahalaan sa kanila. Marahil ay mas mainam kung nasiguro muna ang lupain para sa mga Pilipino bago nagpatayo ng mga panibagong POGO hub.

Dagdag pa ni Dalupang, hindi naman kailangang ikabagabag ang pagkawala ng pagka-Pilipino sa pagdagsa ng mga Tsino sa bansa, na silang itinuturing na bisita. Kung tutuusin, sinasalamang ng kanilang kakayahang ipaglaban ang karapatan ang kanilang paggiit sa identidad nila bilang Pilipino.

Hindi naman talaga masasabing banta ang POGO sa bansa lalo na kung natugunan muna ng Pilipinas ang mga kakulangan nito bago pa man pahintulutan ang POGO.

SAKALING MAGING PANGUNAHING ONLINE GAMBLING SITE SA ASYA

Sa kabila ng panawagan ng Tsina na itigil ang operasyon ng POGO sa bansa noong Agosto, pinaglaban pa rin ang mga ito

ng PAGCOR dahil sa mga benepisyong pang-ekonomiya na nakukuha mula rito.

Ang patuloy na pagsibol ng POGO hubs sa bansa ay maaaring maging daan upang makilala ang Pilipinas bilang pangunahing online gambling site sa buong Asya. Ngunit wika ni Dalupang, “Kailangan nating pag-isipan bilang isang bansa kung gusto ba talaga natin ang maraming pasugalan... dapat ilatag muna natin ang lahat.”

Maraming posibleng bungang nakakabit sa uri ng libangang ito. Bukod sa paglago ng ekonomiya, maaari rin itong makapaghatid ng masamang epekto, lalo na at hindi pa napatitibay ng Pilipinas ang ilang kahinaan nito sa ibang aspeto. Sa kasalukuyang kondisyon pa lamang, nagsulputan na ang iba’t ibang kaso ng pagkaabala.

Sa pagdami ng pasugalan maaaring umakyat ang bilang ng mga biktimgang puwedeng malulong sa bisyong ito na kalaunan ay baka makasira ng pamilya pati na rin ng lipunan. Kung nanaising ipagpatuloy ang pagpapatayo ng POGO, maaaring mamuhunan na ang bansa sa mga pasilidad na makatutulong sa mga biktimgang ito upang hindi ito maging mas malaking problema sa hinaharap.

Mas mainam din kung mas pagtutuunan ng gobyerno ang pagbabantay sa industriya para mas magkaroon sila ng kontrol sa mga posibleng maging kaganapan. Sa pamamagitan nito mapag-iisipan ang lahat ng pangangalagaan pagdating sa money laundering at kung paano ang magiging tingin ng mga bata sa pasugalan.

Nangangailangan ng masusing paghahanda sa ganitong mga hakbang dahil hindi na mababawi ang kontrata sa mga negosyo pati na rin ang mga epekto nito.

Kailangan nating pag-isipan bilang isang bansa kung gusto ba talaga natin ang maraming pasugalan. [...] Dapat ilatag muna natin ang lahat.”

-

JOHN PAOLO DALUPANG

Research Associate ng Institute of Philippine Culture sa Ateneo

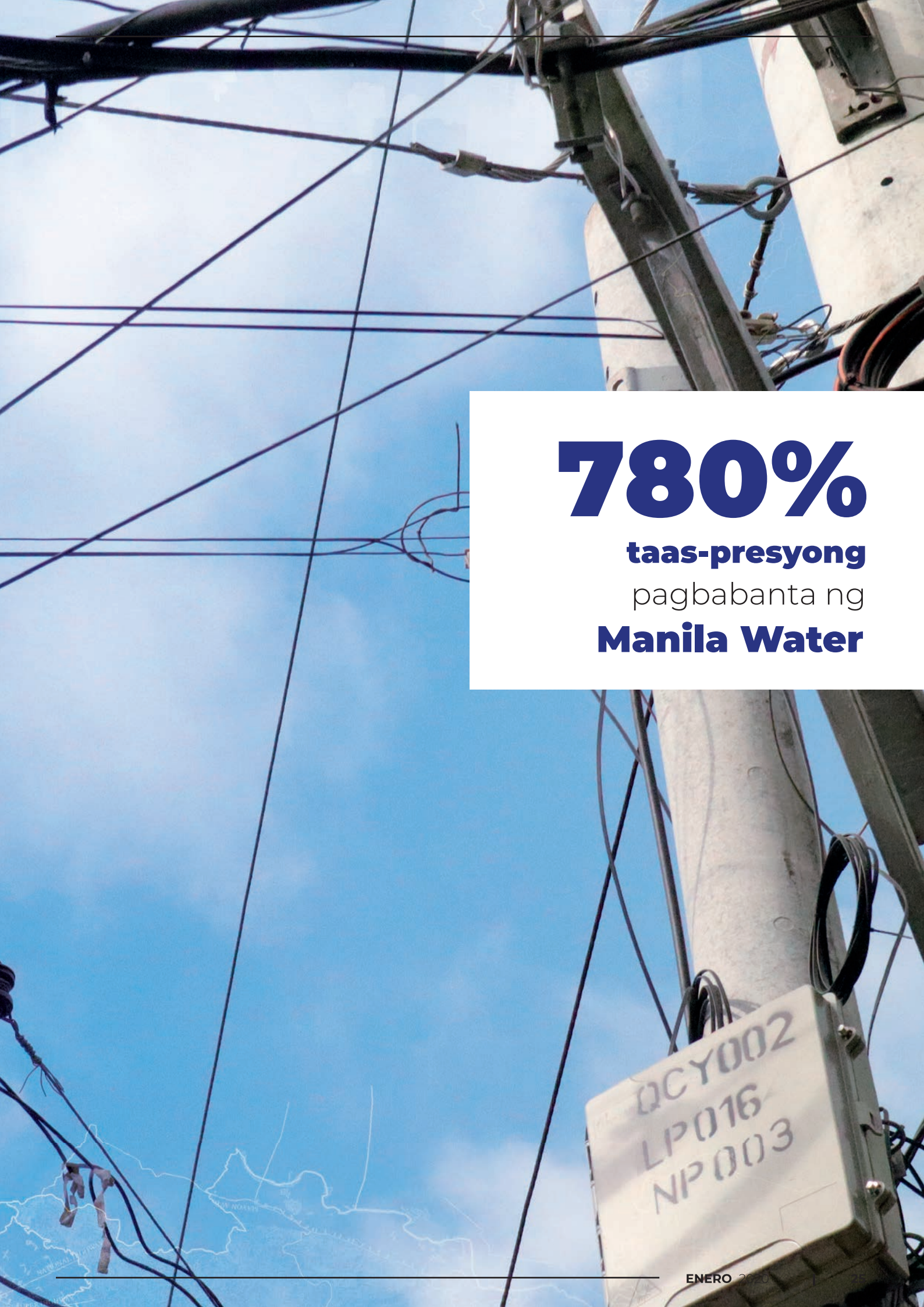

SA AGOS NG KAPANGYARIHAN

Ang Privatization ng Tubig at Kuryente

NI **JEAN MANGALUZ**
SINING NI **KEVIN CASTRO**

M atagal nang isyu sa bansa natin ang pagiging pribado (“privitization”) ng mga iba’t-ibang pasilidad katulad ng tubig at kuryente. Sa bawat pagtaas ng presyo ng mga pangangailangang ito, kaakibat ang pagtaas ng gastusin ng mga gumagamit nito. Kamakailan lamang, nagbanta ang Manila Water ng pagtaas ng presyo nang 780%. Ayon sa ulat ni Louise Maureen Simeon ng Philippine Star, dahil ito sa patong-patong na multa na pinataw ng Korte Suprema sa kumpanya dahil sa hindi pagsunod sa mga batas pangkalikasan. Nakapagtataka kung bakit nahuhulog sa mga mamamayan na saluhin ang ganitong gastusin, lalong-lalo dahil wala naman silang kinalaman sa hindi pagsunod ng Manila Water sa batas. Isa lamang ito sa mga halimbawa ng problema ng privatization sa bansa.

780%
taas-presyong
pagbabanta ng
Manila Water

QCY002
LP016
NP003

**Isang paraan ang
privatization upang
maihatid ang iilang mga
serbisyo at produkto sa
mga mamayan.**

Ayon kay Anne Lan Candelaria, isang propesor ng Public Management sa Pamantasang Ateneo de Manila, isang paraan ang privatization upang maihatid ang iilang mga serbisyo at produkto sa mga mamamayan. Aniya, nakabase ito sa perspektibong pang-ekonomiya na nagsasabing mas mabisa ito at mas makakamura. Ngunit, sinabi rin ni Candelaria na gagawin lamang ito kapag nagawa na ng gobyerno ang tamang pananaliksik at nakitang privatization nga ang pinaka-epektibong paraan para sa isang produkto o serbisyo. Ayon sa kanya, sa pag-privatize, nagkakaroon ng pagkakataon ang iba't-ibang kumpanya upang makipagkompetensiya sa isa't-isa. Sa ganoong paraan, magpapababaan ng presyo at nagpapagandahan ng serbisyo ang mga kumpanya.

Ngunit bakit tila walang lumalabas na pangalan maliban sa Meralco, Maynilad, o Manila Water? Sa dami ng iba't-ibang kontrobersiya, marami na ang tumututol sa ganitong sistema kung saan napakalaki ang kontrol ng mga pribadong kumpanya sa mga pang araw-araw na pangangailangan ng mga tao. Wala na talaga silang maaaring puntahan na iba dahil naging monopolyo na ito ng iisang kumpanya. Ayon kay Victor Venida, isang propesor ng ekonomika sa Pamantasang Ateneo de Manila, ang tawag sa ganitong pamamalakad ay natural monopoly o likas na monopolyo.

Mayroong mga uri ng mga negosyo na sa oras pasukan ng isang kumpanya, mapapasakanila na ito. Ginawang halimbawa ni Venida ang kuryente. Sa pagtayo ng mga poste at sa pagkabit ng mga kawad, napakahirap nitong palitan o pasukan ng tunay na kumpetisyon. Hindi ka maaaring pumili ng kumpanyang magbibigay ng serbisyong kuryente at, sa susunod buwan, palitan ito kung ayaw mo na sa kanila. Gayundin sa tubig. Kapag nakatayo na ang mga dam at nakaayos na ang mga tubo, hindi na yan magagalaw ng ibang kumpanya.

Kung maghahanap ng isang halimbawa ng isang serbisyong privatized at kung saan mayroong tunay na kompetisyon, binigay na halimbawa ni Venida ang pampublikong sasakyan. Maraming maliliit na negosyo ng dyip ang nakikipagsiksikan sa daan upang makakuha ng pasahero, ngunit, limitado lamang ang daanan kaya napupuno at nagkakaroon ng trapik. Ang hawak lang ng gobyerno na sasakyang pampubliko ay ang LRT at MRT ngunit pribadong kumpanya rin ang nagpapatakbo ng mga ito.

Ngunit paano nga ba humantong sa ganitong sistema ang Pilipinas, partikular na ang Metro Maynila? Bago ang paglipat sa pribadong sektor, ang gobyerno ang namamahala ng lahat, ayon kay Candelaria. Dahil dito, kinakailangan ng napakalaking pondo na kung minsan nakukulangan, kaya napipilitan ang gobyernong mangutang sa ibang bansa. Ayon kay Venida, nagsimula maging pribado ang mga pampublikong utilities, partikular ang tubig, noong 1997, mahigit 20 taon nang nakalipas. Bago pa dito, ayon kay Venida, ang mga sistemang nakatatag ay hindi epektibo. Bago pumasok ang Manila Water at Maynilad, ang may hawak ay ang Metropolitan Waterworks and Sewerage System (MWSS) at sa pagpapatakbo nila, nakararanas ang mga mamamayan ng kakulangan sa malinis na tubig buong araw, kaya inihati ang distribusyon ng tubig sa pagitan ng dalawang kumpanya, ang Maynilad (na pag-aari ngayon ng DMCI-MPIC Water Company) sa kanlurang bahagi ng Metro Maynila at ang Manila Water (na ang mga Ayala ang may pag-aari) sa silangang bahagi. Sa kuryente naman, mas matagal nang pamamalakad ng Meralco ang distribusyon ng kuryente sa Maynila, magmula pa noong panahon ng mga Amerikano hanggang sa nailipat ito sa kontrol ni Eugenio Lopez Sr. nung 1961.

Bagama't pribado ang may-ari ng mga kumpanyang ito, hindi ibig sabihin na hindi na sila sumasagot sa gobyerno. "Kailangan nandoon pa rin ang tungkulin ng pamahalaan para maprotektahan ang mga kapakanan ng mga tao". Mayroong mga regulatory board katulad ng Energy Regulatory Commission para sa kuryente at National Water Resources Board para sa tubig. Dapat naninigurado ang mga ito na hindi basta-basta ang pagtaas ng presyo ng serbisyo ng mga kumpanyang ito. Ngunit mayroong kahinaan ang ganitong sistema. Iginiit ni Candelaria na maaaring mayroong mga pangsariling interes ang mga tao sa regulatory board na ito at maaaring makipagsabwatan ang mga pinuno ng board sa mga kumpanya.

"Maraming tao mula sa gobyerno ang nakasalalay sa pribadong sektor sa panahon ng eleksyon dahil sila ang nagpopondo sa kampanya nila. Kaya kahit may regulatory body, kung hindi sila magiging malaya mula sa impluwensya, magkakaroon ng kompromismo," sabi ni Candelaria.

Higit pa dito, ayon kay Candelaria, mayroong ding subsidy ang gobyerno galing sa mga binabayad ng mga mamamayan para sa mga ito. Sa madaling salita, maaaring mas malaki pa ang bayaran ng mga Pilipinong gumagamit nito. Ngunit mahalagang alalahanin na buwis parin ng mga mamamayan ang ginagamit upang pondohan ang subsidy na ito, kaya halos buhat pa rin ng mga tao ang lahat ng gastos.

Paano maitutuwid ang ganitong sitwasyon? Mayroong iilang nagsasabing dapat nasa kontrol nalang muli ng gobyerno ang mga sektor ng tubig at kuryente. Ayon kay Venida, ang problema dito ay baka hindi kasing epektibo ang pamamalakad ng gobyerno sa mga sistemang ito dahil unang-una, kaya nga nila ibinigay ang kontrol sa pribadong sektor dahil wala silang kakayahan

upang panatiliin ang kalidad ng mga ito. Ayon din kay Candelaria, hindi ito kakayanin dahil masyado itong mahal. Maaaring bumalik ang mga tao sa pagrarasyon ng tubig at mga brownout.

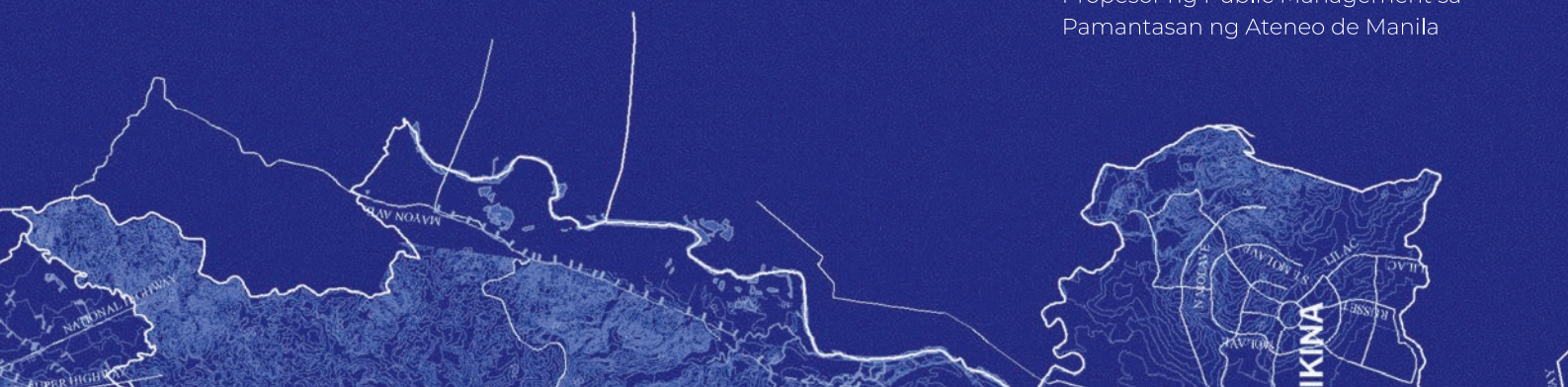
Ngunit sa kabilang dako naman, alam natin na kung hahayaan lang ang mga kumpanya gawin ang kanilang mga gusto, baka mas lalong mawala sa abot ang ganitong mga serbisyo sa mga tao dahil sa huli, negosyo pa rin ang mga kumpanyang ito at nanaisin nilang kumita. Ayon kay Venida, nakasanayan na natin yung ganitong gawi at mahirap maghanap ng alternatibo. Ngunit ayon kay Robert Anthony Siy III, ang ulo ng Pasig Transport sa administrasyon ni Vico Sotto, hindi naman na sa lahat ng pagkakataon, awtomatikong masama kung sasabihing pribadong sektor ang hahawak sa isang proyekto. Kailangan lang daw hanapin ang modelo ng kasunduan kung saan ang taong-bayan ang pinakamakikinabang. Naniniwala rin si Candelaria na isang paraan upang walang pang-aabuso mula sa mga kumpanyang ito ay ang pagpapatatag pa ang mga grupo ng mga mamimili katulad nalang ng Nationwide Association of Consumers, Inc.(NACI) at Laban Konsyumer, Inc. (LKI). Ayon kay Candelaria, madalas rin kasing reaksiyon nalang ang naririnig ng mga tao mula sa mga grupong ito kaya kailangang mas matulin ang pagsubaybay ng mga grupong ito sa pribadong sektor. Mas mabuti kung makakahanap ng paraan upang mas malaki ang pakikisangkot ng mga tao sa mga ganitong desisyon, sa gayun hindi nalang sila nadadala kung saan-saan ng malalakas na institusyon.

“

Maraming tao mula sa gobyerno ang nakasalalay sa pribadong sektor turing panahon ng eleksyon dahil sila ang nagpopondo sa kampanya nila.”

— **ANNE LAN CANDELARIA**

Propesor ng Public Management sa Pamantasan ng Ateneo de Manila

ANG TEATRO SA POLITIKA

NI JEAN MANGALUZ
SINING NI IMA SONACO

“Lights, kamera, aksyon!” ang sigaw ng direktor sa isang set ng pelikula. Ang proseso ng paglikha ng isang pelikula o teleserye ay mahaba at nangangailangan ng malikhaing mata upang makapagpasaya at makapagpaaliw sa mga manonood at madalas naman, nagtatagumpay sila dito. Dahil sa katanyagan ng mga pelikula at teleserye sa buhay natin, nasasanay tayo sa mga iba’t-ibang makikinis at mapuputing mga tagapagganap. Napapamahal na sa atin ang mga nakikitang mukha sa telebisyon o sinehan. Kung may promotion naman ang artista na yun para sa bago nilang proyekto, todo naman ang pagtangkilik natin sa kanila. Paano naman kung isang araw, makikita mo na lang na nakabalandara ang mukha nila sa labas kung saan-saan, ngunit hindi na proyekto ang gusto nilang tangkilikin natin, kung hindi ang pagtakbo na nila sa gobyerno?

Hindi na bago para sa mga Pilipino ang makita ang paborito nilang artistang tumatakbo sa politika. Kung dati mapapanood mong lumilipad sa langit na nakasuot ng brief sa labas ng pantalon yung paborito mong aktor pagkatapos, sa susunod na araw nakabalandara nalang sa kung saan-saan ang mukha niya na may kasamang kung anu-anong pangakong pagbabago. Ngunit kaya ba talaga niyang iligtas ang bayan katulad ng mga bidang ginagampanan niya? Para sa iba, halata naman na ang sagot ay hindi at halos mamuti na yung mata natin sa pag-irap sa mga patuloy na bumoboto sa mga taong ganito. Ngunit patuloy silang naluluklok sa posisyon ng kapangyarihan.

Lahat sila may sari-sariling gimik. Si Erap ay nagpulot ng basura na tinapon ng kanyang staff sa Manila Bay para

makapagpapogi siya sa litrato. Si Bong Revilla ay kumembot kasama ang numero 16 sa mga komersyal niya nang tumatakbo siyang senador. Si Isko naman ay nagagalit sa kung ano man ang nagpapapanget o nagpapadumi sa Maynila habang sumusunod sa kanya ang kamera. Lahat sila ay may pinaglalaruang emosyon mula sa mga tao at alam nila kung paano tutugon ang midya sa kanilang mga gimik. Nakasasawa pero maraming iba’t ibang dahilan kung bakit patuloy itong nangyayari.

Sa isang ideyal na bansa, dapat inaaral ng mga tao ang mga pipiliin nilang kandidato, para sa gayon mahahalal na nila ang mga pinakamagaling na mga politiko. Wala sana tayong Tito Sotto na hindi naniniwala sa Konstitusyon ng Pilipinas, o Manny Pacquiao na hindi na nga pumupunta sa trabaho bilang senador. Pero wala tayo rito para manirang-puri ng tao. Kailangan alalahanin na ang problemang ito ay hihigit

pa sa paghahalal sa mga artista. Bakit nga ba patuloy na binoboto ang mga artistang ito?

Maaaring sabihin na binoboto sila kasi napapasaya nila ang masa. Noong naging viral ang video ng dalawang babae na sinabing iboboto nila si Bong Revilla kasi “guwapo at mabait” daw siya, matindi ang mga reaksyon ng mga tao.

“Anong klaseng pagpapaliwanag iyon?! Wala na bang kwenta ang pananaliksik sa mga iboboto?! Kamangmangan nalang ba ang alam ng mga Filipino?” Kadalasan nating galit na tinatanong. Pero sa totoo lang, ang ganitong reaksyon natin sa mga taong tumatangkilik sa mga artistang opisyal ay isang bahagi lamang ng kung bakit patuloy itinataguyod ang mga katulad nila Erap at Revilla.

Nakahahanap ng saya at ginhawa ang mga tao sa mga pelikula. Saya at ginhawa na kailanman hindi nila nakuha sa mga institusyong nangakong ibibigay

“ Mahalagang alalahanin na maliban sa yaman, uri rin ng kapangyarihan ang kasikatan.”

ito sa kanila. Saya at ginhawang hindi nila natatanggap sa kanilang kapwa. Kahit naman ang mga edukadong abogado at mga nakapag-tapos ng kolehiyo sa gobyerno, hindi nakapaghandog ng saklolo sa kanilang kahirapan sa buhay. Sa mga panandaliang maaari silang turuan ng kanilang kapwa, pinapahiya sila at pinagmumukhang mangmang, kaya hindi na naitama ang maling akala, mas lalo pang naging desedido ang mga taong ito sa kanilang pagpili sa artistang kandidatong ito. Mahirap pigilan ang sarili na magalit. Ngunit sa pag-aaway sa mga taong ito, lalong napapalayo ang loob nila sa atin, at mas lalong magiging mahirap na kausapin sila ng matino. Agad-agad nating pinapa-awas ang mga taong kailangan nating kausapin. Nakalilimutan natin na iba-iba ang mga sitwasyong kinakaharap ng ating mga kapwa at nakalilimutan din natin ang kasaysayan at mga pangyayari sa bansa na gumawa ng ganitong kondisyon.

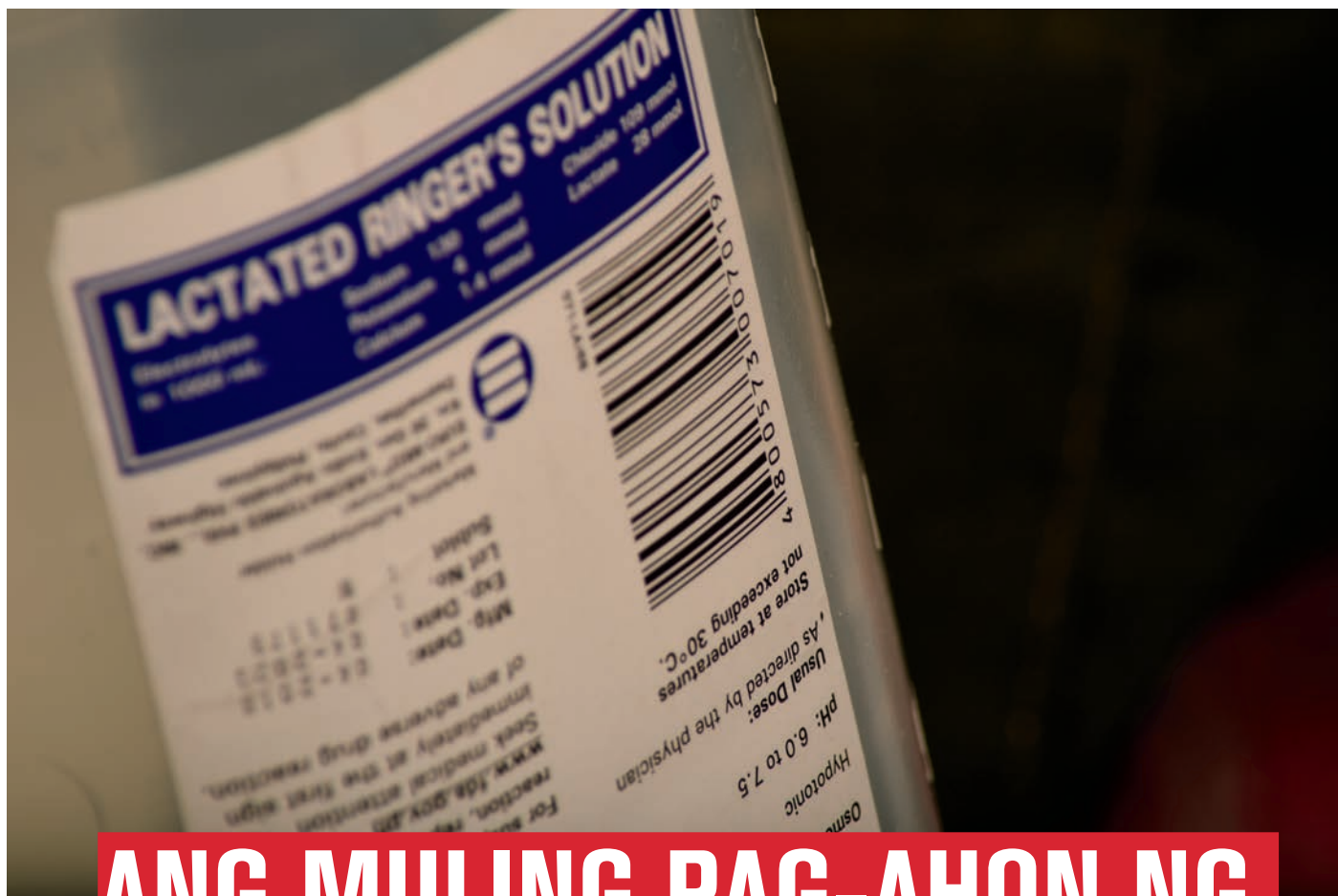
Mahalagang alalahanin na maliban sa yaman, uri rin ng kapangyarihan ang kasikatan. Dala ng kasikatan ang perang kinakailangan ng kandidato upang makatakbo. Higit pa rito, ang kasikatan nila mula sa kanilang mga pelikula ay ang naghahatid ng mukha at pangalan nila sa lahat ng bahagi ng bansa, kahit sa mga maliblib at malayo, sa mga lugar na hindi na rin naaabutan ng ibang mga politiko. Pinipili ng mga taong manood ng pelikula at teleserye, hindi nila piniling makakita ng mga kung sinu-sinong mukha sa kalyeng nilalakaran nila. Mahalaga ito dahil pagdating sa balota, malamang sa malamang, pipiliin ng mga tao ang kandidatong maalala nila. Huwag din nating kalimutan na ang pangangampanya ay isa ring palabas at hindi lang mga artista ang mga nag-iinarte. Kailangan ring harapin ng mga kandidato ang kanilang pinakamabuting mukha. Nagkataon lang na mas mahusay ang mga artista sa pagpapaniwala sa mga tao.

Dagdag pa dito ang pagkasanay natin sa tinatawag na personality politics. Hindi na pinapahalagahan kung anong partido yung tao o kung ano yung plataporma nila, basta kilala mo kung sino siya. Isang dahilan kung bakit patuloy na ganito ang ugali nating Pilipino ay ang napakataas na pagpapahalaga sa mga relasyon natin.

Mas gusto natin sa kilala natin kasi bakit mo naman papaniwalaan ang isang taong hindi mo kilala o maalala? Dagdag dito, mayroon din tayong konsepto ng utang na loob. Kaya naman tuwing binibigyanng kung anumang tulong o tuwing may ipinapatupad na anumang programa, nakabalandra ang pangalan ng politiko kahit mula naman ang tulong na ito sa kaban ng bayan. Nilalagay nila ang pangalan nila upang ipaalala sa mga tao na mayroon silang nagawa para sa kanila kahit kasama naman talaga dapat iyon sa trabaho nila. Mas tumatatak ito kapag artista yung pangalan at mukhang nakikita nila. Dahil nakapabigay sila ng saya at naging bahagi sila sa pang-araw-araw na buhay ng mga tao, naramdaman tuloy ng ilang botante na mayroon silang utang na loob sa mga ito sapagkatandoon ang mga artistang iyon sa mga bagay na nakapagpasaya sa kanila dati.

Gusto ko ring magdagdag na kahit kailan ay hindi naman talaga nakikita ng mga Pilipino ang negatibong epekto ng pagboto sa mga artista dahil sa kasanayan sa mahirap na buhay. Hindi naman sa hindi kaya ng mga Pilipino na mawari kung sino ang tamang iboboto. Kahit sino naman kasi ang ihalal nila dati, abogado man o artista, walang pagbabagong dumating sa komunidad. Walang halaga kung sino ang nakaupo. Hirap parin ang mga magsasaka sa kanilang lupa at pananim, wala paring benepisyo ang mga manggagawang kontraktwal, naghahanap pa rin ang mga magulang ng mauutangan para sa pagkain ng mga anak nila. Patuloy pa rin ang daloy ng buhay at sa pagkakaalam ng mga tao, mahirap talaga ito.

Maraming mga Pilipino ang ipinanganak sa kahirapan at korupsiyon, at namatay sa kahirapan at korupsiyon. Hindi malabong isipin na yung mga bidang napapanood nilang nakapagligtas sa bayan ay magligtas rin sa kanila mula sa kahirapan. Pamilyar sila sa mga artista na nagpasaya sa kanila. Iba't iba ang mga dahilan kung bakit nagkaroon ng ganitong pag-iisip. Kailangan nating makaukit ng espasyo kung saan manggagaling ang isang produktibong diskurso na maiintindihan ng lahat dahil hindi natin maaasahan na ang makapangyarihan lang ang kikilos at gagawin ang kinakailangan upang matugunan ang mga problemang ito.

ANG MULING PAG-AHON NG MGA NAPUKSANG SAKIT

NINA DAREENNE BRAZIL AT TRISHIA MANALANG

Kung sisiyasatin ang kasalukuyang estado ng Pilipinas, makikitang nanumbalik ang mga dati nang napuksang sakit tulad ng Polio at Diphtheria. Namamayagpag sa likod nito ang samot-saring dahilan. Unang una, ang biglaang pagbaba ng bahagdan ng mga batang nagpapabakuna. Pangalawa, ang hindi pagkakaroon ng mga magulang ng tamang kabatiran ukol sa pagbabakuna. Panghuli, ang malawakang takot na naramdaman ng masa matapos ang mga suliraning kalakip ng Dengvaxia. Kaakibat ng mga dahilang nabanggit, malaki ang posibilidad na mananatili bilang isang malaking banta sa kalusugan ng mga mamamayan ang pagbabalik ng mga dati nang napuksang sakit. Mas lalong dadami ang bilang ng mga taong madadapuan ng mga malulubhang sakit. Bukod dito, mas tataas ang pagkakataong mabawian ng buhay ang isang tao. Upang matugunan ang mga nabanggit na pangkalusugan

suliranin, isang masusing paglitis ng mga salik kaugnay ng pagpapabakuna ang kinakailangan upang matukoy kung ano bang hakbang ang mas mainam na isagawa lalo pa at nakasalalay rito ang kalusugan ng mga mamamayan.

Dalawang pananaw ang pumapaloob sa pagbabalik ng mga dati nang napuksang sakit. Bukod dito, pareho itong mayroong sariling paniniwalang isinusulong sa masa. Binibigyang-tuon ng unang pananaw ang kahalagahan ng pagbabakuna. Karamihan sa mga magulang ang sumasang-ayon sa pananaw na ito dulot ng pagmumungkahi ng mga paaralan at lipunang ipabakuna ang mga bata. Higit dito, itinataguyod ng masa ang mga mabubuting ambag ng pagbabakuna sa kalusugan ng mga bata. Sa kabilang dako, pinapanindigan ng ikalawang pananaw ang kapahamakang dulot ng pagbabakuna. Mas lalong tumibay ang pananaw na ito noong naging tampok ang mga suliraning kaakibat ng Dengvaxia. Sa halip na magsilbi bilang pananggol laban sa Dengue, naging dahilan

ng kamatayan ng 600 na bata ang Dengvaxia (Isoux 2019, tala. 6). Dahil dito, namuo ang takot sa mga magulang at tinanggihan nila ang pagbabakuna. Samakatwid, isa sa mga naging pangangatwiran ng ikalawang pananaw ang mga kamatayang naging dulot ng Dengvaxia.

Mula sa isang mas masinop na pag-uusisa, mahihinuhang umiikot sa larangan ng agham ang mga pangangatwirang umuudyok sa mga magulang na sumang-ayon sa unang pananaw. Ayon kay Kim Dionisio, pinapabakuna niya ang kanyang anak dahil alam niyang hindi agarang matatablan ng mga malulubhang sakit ang kanyang anak. Para kay Dionisio, mas pinapatibay ng mga bakuna ang immune system ng kanyang anak. Bilang bunga, mas nagiging kampante ang kanyang loob na mananatiling ligtas ang kanyang anak kahit na iba't ibang tao ang makasalamuha niya. Bukod dito, isa pa sa mga mabubuting dulot ng pagbabakuna ang herd immunity. Ayon kay Dr. Manish Sadarangani sa artikulo

niya sa Oxford Vaccine Group, naiiwasan ang pagkalat ng mga malulubhang sakit dahil sa pagpigil ng herd immunity sa mga mikrobyong kaugnay ng mga impeksiyon.

Sa kabilang dako, mas minabuti naman ng isang magulang, na itatago sa pangalang Maria, na hindi pabakunahan ang kaniyang anak. Naniniwala umano siya na humihina ang immune system ng kaniyang anak dahil sa nabubuong dependency ng katawan sa mga bakuna. Dagdag pa niya, mas mainam kung natural na mahuhubog ang immune system ng mga bata lalo na't hindi mabisa ang mga bakuna dahil nagkakasakit pa rin ang kaniyang anak kahit na napabakunahan na siya noon.

Sa kasalukuyan, malaking suliranin ang hinaharap ng sektor ng kalusugan ng bansa dahil sa bitbit na takot ng mga mamamayan sa pagpapabakuna. Nakikitang pangunahing salik dito ang pagkawala ng tiwala ng mga mamamayan sa gobyerno dulot ng mga isyung kinatawan ng Dengvaxia. Matatandaang nagkaroon ng isang malawakang Dengue Immunization Program ang Kagawaran ng Kalusugan (DOH) na itinigil matapos maibalita ang pagkamatay ng ilang mga batang binakunahan ng nasabing gamot.

Dumagdag pa rito ang mga pahayag na binitiwang ni Persida Acosta na mas lalong nagtanim ng takot sa mga mamamayan, lalong-lalo na sa mga magulang. Isa pa ito sa mga nakikitang dahilan sa pagbaba ng bilang ng mga nagpapabakuna at paglaganap ng mga sakit sa bansa. Kamakailan lamang, nagkaroon ng measles outbreak sa Mindanao na, ayon sa World Health Organization (WHO), nakaapekto sa itinatayang 17 300 na mga bata.

Nagiging problema rin ang mababang bahagdan ng scientific literacy ng mga Pilipino. Dahil dito, mas madali tayong naniniwala sa mga sabi-sabi o haka-hakang wala namang katiyakan kung totoo ba o hindi. Kapansin-pansin ito sa mga Pilipino, lalo na sa mga naninirahan sa

mga liblib na lugar at hindi nabibigyan ng sapat na kaalaman ukol sa pagpapabakuna. Mas pinaigting ito ng kumakalat na maling balita sa social media na madaling pinapaniwalaan ng karamihan kahit na wala itong basehan. Isang halimbawa nito ang kumakalat na balita na nakapagdudulot ng autism ang pagpapabakuna. Ayon kay Dr. Christian Cerafica, isang doktor mula sa The Medical City, marami nang pag-aaral ang nakapagpatunay na hindi sanhi ng pagpapabakuna ang autism. Nagmula umano ang haka-hakang ito sa isang napatunayang pag-aaral na naging kontrobersyal at ginamit bilang paraan upang mapagkakitaan ang mga manufacturer ng bakuna.

“Kayang-kayang puksain ang mga Vaccine Preventable Diseases tulad ng tigdás, polio at bulutong,” pahayag ni Dr. Cerafica. Mabisa ang pagpapabakuna upang mapigilan ang pagkalat ng mga nakahahawang sakit kaya naman hindi kailangang matakot ang mga magulang na pabakunahan ang kanilang mga anak. Bukod pa rito, mainam kung palaging nasusunod ang iskedyul ng pagbakuna. Sa ilalim ng Expanded Program on Immunization, libre ang pagpapabakuna para sa lahat ng mga bagong silang na sanggol.

Marapat na agaran at mabisang malutas ang mga suliraning pumapalibot sa pagbabakuna dahil patuloy ang pagdami ng mga sakit, hindi lang sa loob ng bansa kundi pati na rin sa labas nito. Mainam na magsagawa ng mga hakbang na makatutulong upang mapuksa ang mga maling balitang kumakalat ukol sa pagbabakuna. Bukod pa rito, makatutulong ang pagkakaroon ng mga talks o seminars sa pamayanan upang maipaliwanag nang mabuti ang mga implikasyong kaakibat ng pag-iwas sa pagbabakuna. Sa paraang ito, inaasahang humupa ang takot at mahikayat muli ang mga magulang para pabakunahan ang kanilang mga anak.

“

Mabisa ang pagpapabakuna upang mapigilan na ang pagkalat ng nakahahawang mga sakit kaya naman hindi kailangang matakot ng mga magulang na pabakunahan ang kanilang mga anak.

UNLI RICE: BAWAT BUTIL AY BUHAY

NI PETER LOUISE GARNACE

Magtanim ay 'di biro. Maghapong nakayuko. Hindi man lang makatayo. Hindi man lang makaupo. Sa ilalim ng matinding sikat ng araw. Init na nanunuot at tagos sa katawan. Uhaw man ang tigang na lupa, walang magagawa dahil ang bawat butil ay buhay. Kung walang itinanim, walang aanihin.

Isang agrikultural na bansa ang Pilipinas, kung kaya hindi palaisipan kung bakit pangunahing ikinabubuhay ng maraming Pilipino sa kanayunan ay ang pagsasaka. Ito ang kinagisnang hanapbuhay ng mga Pilipino na angkop sa heograpiya at likas-yaman na makikita sa paligid. Subalit sa kasalukuyan ay paunti na nang paunti ang mga magsasaka bunga ng maraming salik gaya ng urbanisasyon at kawalan ng repormang agrikultural. Sang-ayon sa tala ng United States Department of Agriculture-Foreign Services (USDA-FAS), ang Pilipinas ay mayroon na lamang tinatayang 4.81 milyong hectares ng lupaing agrikultural: mas mababa ng 1% noong 2018 na may 4.84 milyong hectares.

Palay ang pangunahing pananim ng mga magsasakang Pilipino. Gayunpaman, kinakapos pa rin ang suplay ng bigas sa ating bansa kung kaya kinakailangan mag-angkat. Ayon na rin sa teorya ng suplay at demand, kung mataas ang demand at mababa ang suplay, tataas ang presyo. Ang krisis sa bigas ay sanhi ng pagtaas ng demand sa pagkokonsumo ng mga Pilipino at patuloy na pagbaba ng suplay.

Sa datos ng USDA, mula 13.25 milyong Metric Tons (MT) ay pumalo ng 13.65 milyong MT ang konsumo ng mga Pilipino. Habang ayon naman sa Philippine Institute for Developmental Studies, ang produksyon ay bumaba mula 12.23 milyong MT patungong 12.15 milyong MT. Para maibsan ang pagtaas-presyo, kinakailangang mag-angkat. Ito ang naging pangunahing layunin ng RA 11203 o ang Rice Tariffication and Liberalization Law kung saan wala nang limitasyon sa pag-angkat ng bigas galing sa ibang bansa. Gayunpaman, malaki ang maidudulot na pinsala ng polisiyang ito sa lokal na magsasaka sapagkat maaari nila itong ikalugi.

Ayon kay Ireneo "Ka Rene" Cerilla, ang Advocacy and Paralegal Program Leader ng Pambansang Kilusan ng mga Samahang Magsasaka (PAKISAMA), hindi pa handa ang mga magsasaka para sa batas na ito. Hindi kayang makipagkompetensiya ang mga ordinaryong magsasaka sa presyo ng bigas na aangat sa ibang bansa.

Sa usapin ng presyo, kung ihahambing ang lokal na bigas sa inangkat ay mas nanaisin ng isang pangkaraniwang Pilipino na bumili na lamang ng inangkat na bigas dahil ito ay mas mura. Isa itong isyu sa mga magsasaka, ang mas mataas na presyo ng paggawa

at murang presyo ng pagbili o gate price. Ang production cost ng bigas sa Pilipinas ay Php 12.00/kilo, mas malaki kung ikukumpara sa mga karatig na bansa tulad ng Vietnam na Php 6.50/kilo at Thailand na Php 9.50/kilo.

Ayon sa mga ekonomista, ang Rice Tariffication and Liberalization Law ang siyang magiging tulay ng mga Pilipino tungo sa mas abot-kayang bigas. Ngunit kaakibat naman nito ay ang dagdag kompetisyon sa lokal na agrikultura. Kung saka-sakaling hindi makasabay sa kompetisyon ang mga lokal na magsasaka, maaari nilang ikalugi ito, lalong-lalo na ang mga maliliit na magsasaka.

Para kay Ka Rene, hindi sumasang-ayon ang PAKISAMA sa pagkakapasa ng Rice Tariffication and Liberalization Law sapagkat magiging dagdag-pasanin lamang ito sa mga katulad niyang magsasaka. Isa pang pinangangambahan ng mga magsasaka ay ang probisyon sa batas na maglilikhya ng isang Php 10 bilyong Rice Competitiveness Enhancement Fund, Php 5 milyon ang ilalaan para sa makinarya at Php 3 milyon para sa binhi. Nakakatakot na maaaring maging katulad ito ng Coco Levy Fund na hanggang sa kasalukuyan ay hindi pa rin naipapamahagi sa mga magsasaka makalipas ng apat na dekada.

May limang salik na nakikita si Ka Rene kung bakit mayroong krisis sa sektor ng agrikultura. Una ay ang kakulangan sa suportang serbisyo ng pamahalaan tulad ng binhi, patubig, at makinarya na kinakailangan upang mapadali at mapabilis ang produksyon ng bigas. Ikalawa naman ang pagbibili sa mababang presyo ng mga lokal na bigas na karaniwang ikinalulugi ng mga ordinaryong magsasaka. Ikatlo, ang reporma sa lupa na matagal nang inaasam-asam ng mga magsasaka na magkaroon ng sariling lupang sakahan na nasa ilalim ng batas ng Comprehensive Agrarian Reform Program (CARP) na layuning ipamahagi ang mga lupain sa magsasaka. Ikaapat ay ang kakulangan sa pag-unawang kultural sa agrikultura bilang negosyo. Ang kakulangan sa kaalaman sa pangangasiwa ng kita at gastos ng magsasaka ang madalas nagiging sanhi ng pagkalugi. Panghuli ay ang masyadong malawak na komersyalisasyon ng bigas na nagiging dahilan kung bakit mga malalaking negosyo na ang kumikita ng mas malaki kumpara sa mga maliliit na magsasaka.

Ang palay ay ang tanging political commodity sa Pilipinas—nasa kamay ng pamahalaan ang kontrol sa dami ng maaani at iaangkat. Malaking kaginhawaan para sa mga kumokonsumo ang Php 2.00 hanggang Php 7.00 na tapyas sa presyo ng bigas, datapwa't nasa bingit naman ng pagkalugi ang mga lokal na magsasaka dahil sa pag-angkat ng mas murang bigas. Kung hindi mapoprotektahan ang mga magsasaka, ito ang ikalulugmok ng sektor.

TIEMPO MUERTE:

*Ang unti-unting pagpatay sa mga
magsasaka ng Silangang Visayas*

NINA **LYKA PACLEB** AT **DENISE LAO**
MGA KUHA NI **HEN RAMOS-NAMOCA**

“

**Kami ang
nagpapakain sa
bayan, ngunit
kami ang
nagugutom.**

—
BABY SENOBIO

Taga-pagsalita ng
Stand with Samar-Leyte

“Kami ang nagpapakain sa bayan, ngunit kami ang nagugutom.”

Ito ang winika ni Baby Senobio, ang tagapagsalita ng alyansang Stand with Samar-Leyte, nang tinanong siya tungkol sa kalagayan ng mga magsasaka sa Silangang Visayas. Isa si Senobio sa mga Bisayang magsasakang dumayo sa Kamaynilaan noong nakaraang Nobyembre para ipadala ang kanilang mga hinaing tungkol sa matinding kahirapang kinakaharap ng rehiyon.

Sa kanilang pagbisita sa Ateneo de Manila University noong ika-20 ng Nobyembre, 2019, nagbahagi ang mga magsasaka ng kanilang mga karanasan sa isang forum na isinagawa ng One Big Fight for Human Rights and Democracy (OBF-HRD), sa tulong ng Panday Sining Katipunan at Kabataan Partylist Katipunan. Sa nasabing forum, inilahad din ni Senobio ang karahasang patuloy na dinudulot ng

matinding militarisasyon, na sumasagka pati na rin sa dating mapayapang pamumuhay nila.

Mula nang maluklok si Pangulong Rodrigo Duterte sa puwesto noong 2016, nanatiling biktima ng mga “di-makataong” batas ang mga magsasaka. Bukod sa agarang pagpapatupad ng Rice Tariffication Law, na kalauna’y nagdulot din ng malubhang ekonomikong balakid sa mga magsasaka, dinadaing din ng mga mamamayan ang labis na pagpapadala ng mga militar sa kanayunan, na siya namang marahas na kumikitil sa buhay ng mga inosenteng mambubukid.

Ngayong taon, naiulat ni Rafael Mariano, dating kalihim ng Kagawaran ng Repormang Agraryo, na umabot na sa 177 magsasaka ang napatay simula pa lang ng termino ni Pangulong Duterte – ang karamihan dito ay nagmumula sa Mindanao,

“

[Tinanong] ko, ‘Bakit, ang tingin niyo ba sa’min, NPA kami?’ Binigyan [niya] lang kami ng isang libo [pagkatapos].”

— **BABY SENOBIO**

Taga-pagsalita ng
Stand with Samar-Leyte

Negros, at Bicol. Samantala, sa ilalim din ng pamamalakad ng Pangulo, umabot sa 34.4 porsyento ang poverty incidence ng mga magsasaka, ayon sa ulat ng Philippine Statistics Authority noong 2017. Kung kaya, nananatiling isang malaking kabalintunaan na ang mga magsasaka, na siyang dapat na tumatayong haligi ng isang bansang agrikultural, ay hindi lamang nalulugmok sa kahirapan – nababahala na rin sila sa kanilang kaligtasan.

ISANG KAHIG, ISANG TUKA

Ibinahagi ni Senobio na siya, at ang tatlo niyang kasamang magsasaka sa forum, ay nagmula sa bayan ng Las Navas sa Northern Samar. Mula noong humagupit ang Bagyong Yolanda sa probinsya, hindi pa rin tuluyang nakakabangon muli ang rehiyon sa iniwan nitong pinsala. Bilang resulta, nahihirapan silang magtanim at magbenta mga pangunahing produkto nilang kopras at abaka, dahil sa kakulangan ng tulong ng lokal na pamahalaan at sa pagbagsak ng presyo ng mga produkto.

“Nagkakahalaga lang ng Php 5, o Php 8 kada kilo [ang kopras], depende sa klase, hanggang Php 10,” sabi ni Senobio. “Samantalang ang mga bilingin natin, sobrang mahal – lalo na ang bigas, dahil diyan sa rice liberalization law.” Malaking kawalan ito sa produksyon, kumpara sa halos 600 kilong kopras na naibebenta ng probinsya kada sangkapat ng taon noon, at naibebenta pa sa Php 27 kada kilo.

“Ang abaka naman, [napipinsala ng] sakit na [abaca] bunchy top virus,” dagdag niya. Natuklasan ng mga mananaliksik ng University of the Philippines Los Baños ang

naturang sakit sa probinsya noon pang 2017. Ngunit, nang humingi ng tulong ang mga magsasaka sa Kagawaran ng Agrikultura, sinabihan silang pagkakalooban sila ng mga makina ng abaka para sa pagsasaka.

“Hindi naman makina ang hinihingi namin, dahil wala na nga yung abaka,” winika ni Senobio. “Yung tulong sana ay para sa mga seeds, at [kung paano magagamot] yung mga peste.” Sa kabuuang produksyon ng Silangang Visayas na 5.16 kilotons na abaka kada taon, nanggagaling ang 65 porsyento nito sa Northern Samar.

Dagdag pa rito ang epekto ng Republic Act 11203, o ang Rice Tarrification Law. Kahit layunin ng batas na bigyang ayuda ang mga magsasaka sa pamamagitan ng Rice Competitiveness Enhancement Fund (RCEF), habang ibinababa ang limitasyon para sa inaangkat na bigas, mas lalo lamang naghihirap ang lokal na sektor. Mula nang ipinatupad ang batas noong unang bahagi ng 2019, patuloy na bumabagsak ang farmgate price ng palay, na nagkakahalagang Php 15 kada kilo, kumpara sa Php 20 kada kilo noong nakaraang taon.

Samantala, dahil hindi rin pagmamam-ari ng mga magsasaka ang mga lupang sinasaka nila, mas malaki ang nagiging benepisyo ng panginoong maylupa kaysa sa mga trabahador. “Pagdating ng anihan ng palay, halimbawa, nakakuha kami ng isang daan[g sako]. 75 [na] sako, doon mapupunta sa may-ari. 25 lang yung amin,” paliwanag ni Senobio. Mula naman sa 25 na sako, naibebenta naman ang 10 nito sa mga tindahan, na naghahalagang Php 300 isang sako.

Dahil naman sa pagtaas ng presyo dulot ng Tax Reform for Acceleration and Inclusion (TRAIN) Law, napipilitan silang ibenta ang karagdagang limang sako upang may pantustos sa pangangailangan ng kanilang pamilya. “Ngayon, sa susunod na anihan, utang at utang kami,” ika ni Senobio. “Kasi, kung hindi po kami utang, wala po kaming ipambabayad [sa paggastos namin sa pagtrabaho]. Kung sarili sana namin yung lupa, hindi po masyadong malaki [ang mababawas].”

BUGAS, DILI BALA

Sa kabila ng patuloy na panawagan ng mga magsasakang bigyan sila ng tulong sa kanilang kabuhayan, tila ang naging tugon lamang ng gobyerno ay dahas. Inilathala ng administrasyon Duterte ang Memorandum Order (MO) No. 32, kung saan layon nitong supilin ang “lawless violence” sa Samar, Negros Oriental, Negros Occidental, at Bicol sa pamamagitan ng pagpapadala dito ng mga batalyon ng sundalo. Nakasaad din sa MO na naging “national emergency” na ang matinding terorismo sa kanayunan,

kung kaya kailangang manmanan ng mga armadong puwersa ng gobyerno ang mga tinitignan nitong “lawless groups”.

Ayon kay Senobio, ikinalulungkot ng mga magsasaka tulad niya na sa halip ng pagtanggap ng mga binhing pananim, patubig, at pestisidyo, inuulanan lamang sila ng mga bala nang walang malinaw na rason. Noong ika-22 ng Nobyembre, isang taon na ang nakalipas mula nang inaprubahan ng Pangulo ang pagpapatupad ng MO.

“Ito para sa amin ang ugat ng aming kahirapan,” sabi ni Senobio. Mayroon nang 33 kataong namatay sa ilalim ng pamamalakad ng mga sundalo, mapa-magsasaka man o kabataan. Kasama sa pagkuwento ni Senobio sa forum ang isang dokumentaryo na naglalaman ng mga testamento ng mga kapwa magsasaka niya mula sa Las Navas. Dito, nagkuwento sila kung paano kinukuhanan ng litrato ng mga militar ang bawat pamilya sa pamayanan nila, at pilit na kinukuwestyon ang mga opisyal ng barangay ukol sa mga gawain ng mga mamamayan.

Pinipilit din ng mga militar, aniya, na umaming sumusuporta sila sa mga sundalo ng New People’s Army (NPA), kahit walang anumang katibayan. Kung hindi man puwersang pinag-aamin ng suporta, pinapangalanan o nire-redtag din ng mga puwersa ng estado na ‘armadong rebelde’ ang mga magsasaka.

Isa sa mga kasama ni Senobio na si Bien Cabe ay biktima rin ng human rights violations (HRVs) ng mga militar. Ang kanyang anak na si Melvin ay huling napag-alamang nangangaso lamang sa may gubat bandang 8 n.g. ng Linggo. Matapos niyang barilin ang ibong nais niyang hulihin, narinig ng mga kasama niyang may sunod-sunod na putok sa direksyon niya. Hindi na nila nabalikan agad si Melvin, hanggang kinaumagahan, ang kapitan ng barangay na mismo ang lumapit sa mga sundalong nagkakampuhan sa lugar. Kahit anong giit ng kapitan na inosente si Melvin, hindi pinayagan ng mga militar na makita niya ang bangkay. Sa pag-imbetiga ng militar, nalaman nalang ni Cabe na dinamitan pala ng ‘rebeldeng’ kasuotan ang kanyang anak, at pinalabas na miyembro daw ito ng NPA.

Halos parehas din ang kinahinatnan ni Pining Lebico, bayaw ng tita ni Senobio na si Persida Lebico. Habang pauwi na siya, kaunting distansya lamang mula sa kampuhan ng militar sa Barangay San Jorge, binaril siya ng mga sundalo. Hindi nalaman ni Lebico ang dahilan kung bakit pinatay ang kanyang bayaw, dahil nanunungkulan lamang siya bilang kapitan ng kanilang barangay.

Ibinahagi rin ni Senobio na pati sa sakahan, binabantayan na rin sila ng mga

177 na
magsasaka
ang **napatay**
sa termino ni Pangulong Duterte

33 na
magsasaka
ang **napatay** ng
Militar mga

34.4%
ang **poverty**
incidence
ng mga **magsasaka**

sundalo. Kinuwento niya na pati ang 'time in' at 'time out' ng mga magsasaka sa palayan ay isinusulat na ng mga sundalong nagbabantay, para masigurado raw kung may makapasok na armadong rebelde sa mga lupaing sakahan. Kung nakikita naman daw na mag-isang naglalakbay ang isang magsasaka, aniya, pipilitin din ng mga sundalong pagtrabahuin ito sa kanilang kampo at magbuhat ng mga kagamitan nila paakyat ng karatig bundok.

Dahil sa sunod-sunod na pag-atake at extra-judicial killings (EJKs) sa kanilang pamayanan, binuo ng mga magsasaka ang alyansang Stand with Samar-Leyte, na naglalayong iparating sa gobyerno ang mga inhustisyang idinudulot ng panghihimasok ng mga bata-batalyong militar.

Sa una nilang pakikipagkita sa gobernador ng Northern Samar, sinabihan lang daw silang hindi maaalis agad ang mga militar sa kanilang lugar. "Sabi niya, 'hindi matatanggal ang mga sundalo sa Northern Samar, sa Las Navas mismo, kung nandiyan pa ang mga NPA,'" ika ni Senobio. "[Tinanon] ko, 'Bakit, ang tingin niyo ba sa'min, NPA kami?' Binigyan [niya] lang kami ng isang libo [pagkatapos]."

PATULOY ANG LABAN

Bagama't ipinangako ni Pangulong Duterte sa kanyang pangangampanya noon pa man na uunahin niya ang kapakanan ng mga magsasaka, lumalabas na hungkag lamang at tuluyang napako na ang mga

pangkong ito. Sa halip, mistulang iniipit lalo ang mga magsasaka sa dalawang nakamamatay na sitwasyon. Samantala, iginigiit naman ng mga nababahalang grupo at unyon ng magsasaka na kapalit ng paghihirap na ito ang pagpapatupad ng de facto martial law sa kanayunan, upang masupil ang pagdaraing ng mga magsasaka para sa kanilang pangangailangan.

Sinabi rin ni Ariel Casilao, kinatawan ng Anakpawis Partylist, na "ginagawang tuntungan ang mga incidents of lawless violence [...] para bigyang hugis sa pambansang saklaw ang state of emergency [at] magdeklara ng martial law sa pambansang antas." Sa ganitong kalagayan, pilit ipinatatahimik ang pakikibaka ng mga magsasaka, upang masasantabi lamang sa isang sulok ang tunay na repormang kanilang hinihingi. Iginigiit din nina Senobio na wala silang kinalaman sa armadong sagupaan ng mga rebelde at puwersa ng estado.

"Wala kaming kinalaman kung may NPA man o ano, basta labas po kami dyan," paliwanag ni Senobio. "Ang gawain po naming, kung paano [makatulong] sa mga komunidad para mamuhay nang maayos at tahimik." Kung kaya, ang nananatiling pangunahing panawagan ng Stand with Samar-Leyte ay ang pagbibigay ng pamahalaan ng kagyat na tulong sa kanilang kabuhayan.

"Unang-una naming hinihingi: matugunan ang pangangailangan ng mga farmers," dagdag ni Senobio. "Magkaroon ng

libreng patubig, pestisidyo, at mga binhi para may maitanim. Lahat ng pangangailangan: livelihood programs, financial support na rin habang hindi pa kami nakakabangon dahil sa sunod-sunod na bagyo."

Ang pangalawa naman nilang panawagan ay ang pagpapaalis sa mga sundalong nanghihimasok sa kanilang rehiyon. "Hiling din namin – [isang] urgent na panawagan – na ibasura ang Memorandum Order No. 32," winika ni Senobio. "Para sa aming magsasaka, iyon ang tanging ugat ng kahirapan ng ating mga farmers sa Northern Samar.

"Sa ganito pong situwasyon, dahil [nais] din natin ang genuine land reform, wala po talaga [kaming napapala]," dagdag niya. "Tapos, imi-militarize pa kami. Ano na po kayang mangyayari sa amin?"

Sa huli, binigyang-diin din ni Senobio na payak lamang ang hinihiling ng Silangang Visayas: na makamit muli ang kanilang mga karapatan at dignidad bilang mga magsasaka. "Simple lang naman ang hinihingi ng mga farmers: na makapag-aral [ang kanilang anak], at mamuhay nang mapayapa." Sa panahon ngayon, hinahamon ng mga nakikibakang magsasaka ang masa na makiisa sa kanilang laban, at suportahan sila sa mga pagsubok na haharapin nila. Bilang mga kabataan at pag-asa ng bayan, mainam na makialam at makibaka sa mga hangarin ng masang anakpawis, at kolektibong kumilos para sa tagumpay na hinihiling ng mga mamamayan.

“

'Sa ganito pong situwasyon, dahil [nais] din natin ang genuine land reform, wala po talaga [kaming napapala],' dagdag niya. 'Tapos, imi-militarize pa kami. Ano na po kayang mangyayari sa amin?'

-

MATA SA MATA: KONTRAKTUWALISASYON SA PAMBUBLIKONG OSPITAL

NI EALA JULIENNE NOLASCO
SINING NI KEVIN CASTRO

Mula ang artikulong ito sa isang hindi nailathalang isyu noong taong 2018.

Duty na naman. Minsan, alas saís ng umaga hanggang alas-dos ng hapon, minsan, alas dos ng hapon hanggang alas diyes ng gabi, pero minsan din alas diyes ng gabi hanggang alas saís ng umaga. Paiiba-iba ang "duty" o shift ng mga nagtatrabaho sa Amante Hospital, maging nars ka man, o front-desk worker. Ang pinagkaiba'y ang mga front-desk workers ay umuuwi nang walang kasiguraduhan kung hanggang kailan sila tatanggapin na magtatrabaho sa Amante at kailan na matutupad ang pangakong pagreregulara sa kanila.

Walang maggawa ang mga job order kundi asahan at suportahan ulit ang mga nakaupo sa takot din na mawalan ng trabaho."

—
MICHAEL DAVID PONCE
Isang front desk worker

Kung uuwi ang nars na may pinanghahawakan, umuuwi ang kontraktual na front-desk worker na may pag-aalinglangan, na kung saka-sakaling may masagap silang sakit mula sa ospital, magkakasya ba ang sweldo para mapagamot ito? Iisa lamang ang hazard pay, na nagbibigay benepisyo sa mga regular kung saka-sakaling may sakit na masasagap ang manggagawa sa ospital, sa mga benepisyong pinagkakait sa kanilang mga kontraktual.

Ito ang regular na "duty" noon ni Michael Ponce, dating front-desk worker sa Amante Hospital. Sa walong taong pagtatrabaho ni Michael, naituturing siyang employed, ngunit hindi sa ilalim ng Amante bilang isang regular, kundi isang naka-job order sa ilalim ng Munisipyo o LGU ng San Pedro na nagdedesisyon sa paglilipat-lipat niya ng trabaho. Nagsimula siya bilang front-desk

worker sa Munisipyo, pagkatapos nailapat siya sa Amante. Ibinahagi ni Michael na nangyayari talaga ang re-shuffling sa mga pribado at di-pribadong institusyon, ngunit ang hindi pa rin nangyayari ay ang pangakong mareregulara rin siya pagkatapos ng walong taon.

Kabilang sa mga plataporma ng mga kandidato para sa gobyerno ang pagtugon sa kontraktualisasyon, ngunit kung walong taon nang kontraktual si Michael at ang mga kasama niya sa Amante, at ang milyon-milyong mga Pilipinong kontraktual hanggang ngayon, gaano ba katagal ang kailangan para matugunan ang mga pangakong ito? Mahahanap na nga ba ang solusyon sa mga itataguyod ng mga tao bilang bagong mukha ng senado?

ILANG TAON NA: KALAGAYAN SA PILIPINAS

Panahon pa lamang ng diktadurya ni Marcos, lagapan na ang problema ng kontraktualisasyon sa Pilipinas. Nagbago ang mukha nito nang mapakilala ang pagkakaroon ng trilateral relationship, o pagkakaroon ng ahente o middleman sa gitna ng mga manggagawa at employer.

Ang mapasailalim sa trilateral relationship ay nagdudulot ng kawalan ng kasiguraduhan ng trabaho sa mga empleyado. Sa gayon, nalipat lamang ang pananagutan ng pagbibigay benepisyo at regularasyon sa middleman.

Kwento ni Michael, sapagkat ang Amante bilang pampublikong ospital ay nasasailalim ng LGU, "hindi din ako napapasailalim ng DOLE sapagkat ang LGU ng San Pedro ang nakakasakop sa akin." Kung gayon sa sitwasyon ni Michael at ng mga kontraktual sa Amante, nagsisilbing middleman ang munisipyo ng San Pedro o ang LGU mismo.

Ayon sa Philippine Statistics Authority noong 2017, umabot sa 94.3% ang employment rate, 16.1% ang underemployed, at 5.7% ang walang trabaho. Ngunit hindi nakasaad na sa 94.3 na porsyento nabibilang dito ang mga katulad ni Michael na empleyado ng 8 taong hindi regularisado at walang benepisyo.

Bukod pa rito, ayon nga sa year-end report ng DOLE, noong 2016, 38% sa mga manggagawang napapasailalim sa mga ahente ang kontraktual pa rin, o hindi nabibigyan ng permanenteng trabaho at benepisyo. Ngunit hindi nasasaklaw nitong datos ang mga hindi nagtatrabaho para sa ahente, kundi direkta sa munisipyo o LGU, na nagsisilbing ahente na rin. Sapagkat nagbago ang mukha ng problema ng kontraktualisasyon, hindi pa rin nareresolba ito ng DO 18-A noong 2011 na nagbigay kahulugan sa

"permissible contracting" sa ilalim ng trilateral relationship.

Sapagkat nasa desisyon ng DOLE ang pagsasatupad ng pagkakaroon ng trilateral relationship sa mga empleyado, nasa munisipyo na ang kapangyarihang isatupad ang ibang patakaran na nakatakda sa Labor Code na magpapabuti sa kalagayan ng manggagawa.

Dahil ang natura o deskripsyon ng trabaho ni Michael noon ay Job Order lamang, ang pagkakaregulara niya'y nakasalalay sa desisyon ng Munisipyo, o ng Local Government Units mismo. Ngunit ayon sa Civil Service Commission, ang depinisyon ng mga binibigyan ng Job Order ay ang mga manggagawang hindi rapat tatagal ng isang taon o kaya mga empleyadong gumagawa lamang ng "intermittent or emergency jobs such as clearing of debris on the roads," ngunit hindi ganito ang sitwasyon ng mga front-desk workers sa Amante na nagsisilbi nang hanggang walong taong walang regularisasyon.

ILANG TAON PA? MGA HADLANG SA KARAPATANG MANGGAGAWA

Kung hindi na talaga mareregulara, kuwento ni Michael ang regular casual na lamang ang inaasahan nilang mga kontraktual sa Amante. Ayon kay Michael, "ang regular casual ay parehas ng benepisyo [ng] kung ano ang mga benepisyo ng mga regular... Ang kinaibahan lang nito ay 'pag nagpalit ng mga namumuno na hindi ka partido ng mga nakaupo sa panahong ikaw ay nailagay sa posisyon ay maari ka nilang palitan."

Ngunit kahit itong pangako ng pagkakaroon ng kapantay na benepisyo ay hindi pa rin natugunan. "Ang job order ang susuporta sa mga nakaupo na gusto ulit tumakbo sa susunod na halalan... Subalit 'di naman natutupad, walang magagawa ang mga job order kundi asahan at suportahan ulit ang mga nakaupo sa takot din na mawalan ng trabaho kapag hindi nanalo ang mga nakaupo" ani ni Michael.

Hindi nalalayo ang panayam ni Sydney Ponce, isang regular na nars sa Amante, tungkol sa isyu ng kontraktualisasyon sa Amante. Naniniwala siyang hindi kakulangan ng budget na binigay na rason ng gobyerno ang hadlang sa pagkakaregulara ng mga naka-job order sa Amante, kundi "politika at korupsiyon."

Dahil kung pondo nga ang rason ng hindi pagkakaregulara ng mga front-desk workers sa Amante, saan kaya nilaan ng munisipyo ang pondo na nagmula sa gobyerno na ayon sa Department of Budget and Management, ay tumaas nang 7.37% mula noong nakaraang taon, at 21.96% pagtaas mula 2016?

Ayon sa Department of Budget and Management, noong 2017, 16.7% ng kabuuan ng 3.35 Trillion Budget ng administrasyong Duterte ay nakalaan para sa mga Local Government Units. At bukod pa sa pondong nagmumula sa gobyerno, mayroon pa ring internal na pinagkukunan ng pondo ang mga LGUs: tulad ng business tax at property tax. At subalit kahit hindi pagninilayan ang naging gastusin ng Munisipyo noong mga nakalipas na taon, hindi ba ang walong taong pagtatarabaho ni Michael ay sapat na oras na para makalikom ng pondo para siya—at ang mga manggagawang kontraktual sa Amante—ay maregulara na?

NGAYONG TAON NA KAYA?

Kung umaasa ang boboto sa mga plataporma ng mga tumatakbo para sa palapit na eleksyon, nakasalalay sa tugon at hinain ng tao ang mga platapormang nabubuo ng mga kandidato. Ngunit hindi nababanggit sa mga plataporma ang hinain at kalagayan ng nakakaraming mga manggagawang naka-job order.

Ani nga ni Michael "Wala kami ibang pagpipilian kundi suportahan ang nakaupo sapagkat [ka]pag nawala siya ay maaari din kaming matanggal. Kapag sila pa din ang nanalo wala din naman mangyayari pangangakuan ka lamang sa mga araw bago mag-eleksyon subalit wala na rin pagkatapos nito."

Para sa mga regularisadong nars naman tulad ni Sydney, karagdagang trabaho at benepisyo para sa mga empleyado ang hinahanap niya sa plataporma ng mga kandidato. Para sa mga walong taong naka-job order tulad ni Michael, wala nang halaga ang mga plataporma sapagkat "...Wala ka naman makikitang aksyon... Pagkatapos ng eleksyon [kung] maka[ka]asalubong mo sila sa cityhall ikaw nang bumati halos 'di ka pa [tingan]."

Kung aasa lamang sa pag-aaral ng DOLE na nagsasaad na bumaba ang porsyento ng mga underemployed mula 2012 hanggang 2017, at sa mga pangakong tatanggalin ang kontraktualisasyon, mainam alalahanin ang sitwasyon ni Michael at ng mga iba pang mga naka-job order sa Amante, sa ilalim ng Munisipyo. Salamin ito ng mga katanungan dapat matanong sa mga nagbibigay ng madadaling bitawan na pangako ukol sa kontraktualisasyon at sa iba pang problema sa bansa.

Nagsisilbi din itong dagundong ng mga tanong na hindi tinutuunan ng pansin: Paano? Paano tutuparin itong pangako? At hindi sapat ang sabihing tatanggalin ito, dahil maraming kumplikadong sangay-sangay sa proseso. Higit pa rito, nagsisilbi itong tanong sa mga botante: Para saan ang boto mo?

Research, research, paano ka ginagawa?

NI TRISHIA ANNE B. MANALANG
SINING NI ABIGAIL S. MORENO

K

amakailan lamang muling nakamit ng larangan ng agham at pananaliksik ang kaniyang tugatog matapos aprubhan ni Pangulong Rodrigo Duterte ang Batas Republika Blg. 11363 o mas kilala bilang Philippine Space Act. Naglalayon ang panukalang ito na makapagtatag ng Philippine Space Agency (PhilSA) at Philippine Space Development Policy na nagsisilbing isang hudyat bilang pagpasok sa Space Age ng bansa.

Sa kabila ng mga pagpapabuting ito, hindi maikakaila na may pagkukulang pa rin ang Pilipinas upang makipagsabayan sa ibang bansa sa pananaliksik dulot ng iba't ibang mga salik. Isa sa mga nakikitang salik ang kawalan ng pagpapahalaga sa nasabing larangan lalo na sa mga paksang Agham at Teknolohiya. Bagama't may mga hakbang na isinasagawa upang malutas ang suliraning ito, kapansin-pansin ang hirap na dinadanas ng mga mananaliksik upang maisagawa ang pag-aaral.

Matarik na bundok ang kinakailangan akyatin marating lang ang tugatog ng isang pananaliksik na naghahangad na mapabuti ang pamumuhay ng bawat mamamayan ng bansa. Maraming mag-aaral na may angking galing at talino ang may pagkauhaw para sa mga solusyon laban sa mga suliraning kinakaharap ng bansa sa pamamagitan ng pananaliksik. Ngunit paano nga ba ginagawa ang isang pananaliksik?

Isa na sa mga mag-aaral na nagpamalas ng kaniyang husay sa pananaliksik si Velle Aila Ancera mula sa 1 BS Health Sciences ng Ateneo de Manila University. Naging kalahok siya ng Japan Super Science Fair bilang kinatawan ng Philippine Science High School Eastern Visayas Campus sa taong 2019 kung saan ibinida niya ang isang solar-powered atmospheric-to-potable water generator. Gamit ang nasabing instrumento, nasasalin nito ang water paper na nasa hangin sa tubig na maaaring direktang inumin ng tao sa pamamagitan ng solar energy.

Gaya ng lahat ng kamanghamanghang imbensyon, may pinagmulan din ang pananaliksik na ito na nagsilbing motibasyon ng mag-aaral upang ipagpatuloy ito. Ayon kay Ancero, nakakita siya ng kakulangan sa supply ng tubig sa bansa lalo na sa mga liblib na lugar kaya naman naisipan niyang isagawa ang pananaliksik na ito. Gusto umano niyang matulungan ang mga taong walang supply ng malinis na tubig na maaaring mainom higit pa sa harap ng bagyo o sakuna.

Hindi naman maiiwasan na may mga suliraning makahaharap sa kalagitnaan ng pananaliksik tulad na lamang ng kawalan ng funds para mapondohan ang kinakailangang mga kagamitan para sa pananaliksik. May kamahalan umano ang nasabing pananaliksik ng mag-aaral at naantala ito dala ng pagkasira sa pasilidad na sumusuri kung ligtas inumin ang tubig mula sa generator.

Sa kabila ng mga suliraning ito, hindi natinag si Ancero upang ipagpatuloy ang pag-aaral at sa tulong ng kaniyang research adviser, nagawan nila ito ng agarang solusyon. Minabuti nilang maghanap ng mas murang alternatibo at subuking makapaghanap ng iba pang mga pasilidad upang masuri ang kinahinatnan ng pag-aaral na isinagawa.

Base sa mga kaganapan, hindi naging madali ang landas na kaniyang tinahak upang marating ang hantungan ng kaniyang paglalakbay. May mga pagkakataong tila ba ay sinusubukan ng mundo ang kaniyang katatagan at motibasyon na ipagpatuloy ang pananaliksik sa kabila ng mga hadlang na pilit na inilalayo ang kaniyang mga hangarin.

“Mabigo man sa unang beses, puwede naman itong maging aral upang sa mga susunod na gagawin ay maging matagumpay na ito,” ika ni Ancero. Hindi alintala ang mga paghihirap na ito dala ng hangaring makatulong upang mapaunlad ang pamumuhay ng lahat.

Bagama't may ganitong pag-iisip ang karamihan, nararapat na may patuloy na pagsuporta ang gobyerno para sa patuloy na pagpapayabong ng pananaliksik sa bansa. Matatandaan na sa taong 2018 ipinasa ang Balik Scientist Law (Batas Republika Blg. 11035) na kinikilala bilang isang “Act Institutionalizing the Balik Scientist Program.” Nais tugunan ng batas na ito

ang kakulangan ng mga scientist sa bansa sa pamamagitan ng paghikayat sa mga Pilipinong scientist na nanirahan sa ibang bansa na bumalik sa bansa upang ibahagi ang kanilang kaalaman sa taong bayan.

Sa ilalim ng batas na ito, may pagkakataon ang mga scientists na ito na lumahok sa Grants-in-Aid Research and Development (R&D) ng Department of Science and Technology (DOST). Nakikita ito bilang isang mabisang paraan upang maitaguyod ang R&D sa bansa at maudyok ang mga mag-aaral na kumuha ng kursong makakapag-ambag sa larangan ng pananaliksik.

Hindi dapat matapos dito ang mga hakbang na isinasagawa ng gobyerno upang mas bigyang halaga ang pananaliksik sa bansa. Patuloy na pag-usbong sa larangang ito ang kinakailangan ng bansa. Sa kasalukuyan, sinusulong ang House Bill 8733 na kilala rin bilang Comprehensive Nuclear Regulation Act na naglalayong makapagtatag ng Philippine Nuclear Regulatory Commission (PNRC).

Upang makamit ang pag-unlad na tinatamasa, kinakailangan ang patuloy na paghahanap ng mga solusyon para sa suliranin ng bansa. Hindi natatapos ang paglalakbay sa isang pagsubok lamang. Mahirap at mahaba man ang daan na kailagang tahakin, magiging sulit naman ito sa oras na masungkit ang mga bituin. Ikaw, ano ang susunod mong pananaliksik?

“

“Mabigo man sa unang beses, puwede naman itong maging aral upang sa mga susunod na gagawin ay maging matagumpay na ito

AILA ANCERA
1 BS Health Sciences

SA LIKOD NG PAGLALAKBAY AT PAKIKIBAKA PARA SA EDUKASYON

NINA DENISE LAO AT LYKA PACLEB,
ISINALIKSIK NINA DAR BRAZIL, BEATRICE FLORES,
AT JEAN MANGALUZ, AT KUHA NI KEVIN CASTRO

Nitong Oktubre, sumabak muli ang mga Lumad sa paglalakbay nang ilang kilometrong layo mula sa kanilang lupang ninuno sa iba't ibang bahagi ng Mindanao patungong Metro Manila. Sa ngayon, sila ay nananatili sa University of the Philippines (UP) Diliman, at dito nila muling inilunsad ang kanilang mga “bakwit schools”. Sa kabila ng pagtaguyod ng mga ito, sa buwan ding ito pormal na isinarado ng Kagawaran ng Edukasyon (DepEd) ang 55 paaralang Lumad sa Davao, na nabibilang sa Salugpongan Ta-Tanu Igkanogon Community Learning Center, Incorporated (STTICLCI). Ito ay bunga ng mga paratang na subersibo raw ang pagtuturo ng mga ito. Ngunit, hindi lamang dito nagtatapos ang pasan-pasang suliranin ng katutubong pangkat. Kung babalikan naman ang Disyembre ng nakaraang taon, matatandaang ipinalawig muli ni Pangulong Rodrigo Duterte ang Batas Militar sa buong Mindanao, dahil sa tingin ng Pangulo ay hindi pa naireresolba ang problema ng terorismo dito.

Bagaman maraming pagsubok ang nag-aabang at umaatake sa kanila, patuloy na nagpursige ang mga Lumad para lamang maiparinig sa gobyerno ang kanilang dinadaing: na itigil ang marahas na militarisasyon sa kanilang lupang ninuno.

Mahigit dalawang taon na ang nakalilipas mula nang unang idineklara ni Pangulong Rodrigo Duterte ang Batas Militar sa Mindanao, ngunit hanggang ngayon ay nagdulot lamang ito ng pasakit at marahas na pagpapapaalis sa mga katutubong pangkat mula sa kanilang mga lupang ninuno.

Subalit, kaiba sa ibang malawakang kilusang umiiral mula sa mga batayang sektor sa panahon ngayon, hindi lamang mga panawagan ang bitbit ng mga Lumad sa kanilang paglalakbay. Kundi, dala-dala rin nila ang kabataan sa kanilang mga grupo na pilit ipinagpapatuloy ang kanilang edukasyon sa kabila ng mga hindi kanais-nais na kalagayang ikinakaharap nila. Kung kaya, nakikita rito na may direktang ugnayan ang tahasang militarisasyon sa kanilang lugar sa sistemang edukasyong naitaguyod ng mga Lumad.

Sa ibayong punto, kaiba pa sa ibang malawakang kilusang umiiral sa iba pang katutubong pangkat, ang pangunahing naapektuhan sa pakikibaka ng mga Lumad ay ang kanilang edukasyon.

Kahit na kasalukuyang nagiging mas malawak ang pagkilos ng mga Lumad, nananatiling isang malaking palaisipan pa rin sa nakararami ang kanilang pakikibaka. Lumalabas na sa pag-unawa sa kaibahan ng kanilang sistema ng edukasyon at sa kahalagahan ng kanilang mga lupang ninuno, mababatid din na ang mga pambansang isyung politikal ay hindi nawawalay sa kontekstong umiiral sa mas maliliit pang pangkat ng mamamayang Pilipino.

Kahit na katakot-takot man ang pagpunta sa di-pamilyar na kapaligiran ng kalunsuran, ang nagpapalakas sa mga Lumad ay ang kanilang pagpursige sa edukasyon. Bagaman sila ay malayo sa kanilang mga tahanan, ang programang Laksbayan ang tumutulong sa pagpapatuloy ng kanilang edukasyon.

Ang Manilaksbayan, o mas kilala bilang Laksbayan, ay ang taunang paglalakbay ng mga Lumad, at ito ay unang inilunsad noong 2015. Sa ngayon, ito ang pinakamalawakang kilusang umiiral ng pakikibaka mula sa kanilang hanay ng mga katutubong pangkat. Sa kanilang pansamantalang pamamalagi sa Kamaynilaan, nagtataguyod ang mga Lumad ng “bakwit schools” sa mga pamantasan, tulad ng UP Diliman at University of Sto. Tomas (UST), upang maipagpapatuloy ng kanilang kabataan ang pagtatapos ng kanilang pag-aaral. Bunga nito, makikitang ang kanilang sistema ng edukasyon ay kakaiba sa sistema sa lungsod.

Ayon kay Beverly Godfredo, isang Lumad at tagapagsalita ng Save Our Schools (SOS) Network, ang kanilang kurikulum ay nahahati sa tatlo: (1) pang-akademiko, (2) pangkalusugan at (3) pang-agrikultura. Ito ay naaayon sa Indigenous People framework na bilin ng DepEd. Bukod sa pang-akademiko, tinuturuan din sila ng mga pag-aaral kung saan naaangkop sa kanilang kapaligiran. Sa larangan ng pang-akademiko, ito’y pinag-aaralan nila upang makipag-ugnayan, makipagsalamuha, at matuto kung paano magbasa at magsulat.

Gayunpaman, idiniin rin niya na ang kanilang batayan sa katalinuhan ay hindi tulad sa mga kabataan sa lungsod, kung saan nababatay ito sa pagkakabisado, pagpapataasan ng grado, at pagpapagalingan. Sa kanila, ang kanilang batayan ay itong tatlo, at hindi siya kumpetisyon. Bukod sa pang-akademiko, isang mahalagang pinag-aaralan din nila ay ang pag-aagrikultura. Para sa kanila, kinakailangan daw matutuhan sa Mindanao ang sustainable na agrikultura dahil gumagamit ang kanilang mga magsasaka ng sintetik at medisina. Ang mga estudyanteng Lumad ay napag-aralan na kung paano gumawa ng mga organic fertilizer upang makatulong sa pagpapataba ng lupa. Ayon kay Beverly, ang pagsasaka ay pangkaraniwang gawain ng kanilang komunidad, at bahagi na raw ito ng kanilang pang-araw-araw na buhay.

Sa kabilang dako, ang kalusugan naman ay mainam na pinag-aaralan nila dahil naniniwala sila na ang mga simpleng pagdumi

at pagsuka lamang ay maaari nang maging dahilan ng kamatayan. Gayunpaman, karamihan sa mga kabataan ay naagawan ng buhay dahil sa kakulangan ng pag-aaral sa kalusugan. Kasama sa mga pinag-aaralan nila ay ang paggamit ng acupuncture at herbal na medisina. Sa kanilang komunidad, mga bata na nasa murang edad ay nagiging bahagi na ng pagiging health officer. Bukod sa herbal na medisina, marunong din silang gumawa ng ointment, lagundi capsule, at lagundi syrup.

Kasama na rin sa pinagkakaiba ng kanilang curriculum at pag-aaral ay ang pagtuturo ng mga guro. “Sila ay nagtuturo talaga ng makamasang, makabayan, at siyentipikong edukasyon,” ulat ni Beverly. Ang makamasa o mass-oriented, ay ang konsepto na pagturo ng mga guro sa iba’t-ibang komunidad o tribo, mapa-Ilokano, Bisaya, o Muslim ka man. Ang kanilang pagtuturo ay hindi limitado sa mga Lumad. Dagdag pa rito, ang paaralang Lumad ay hindi rin nalilimita sa edad.

Iginiit din ni Beverly na hindi hangganan ang kakulangan ng salapi sa pag-aaral. Ang paaralan ng mga Lumad ay hindi kinakailangan magbayad ng pera, at dahil ang kanilang mga guro ay mga volunteer, wala silang natatanggap na sahod. Sa simpleng salita, ang Bakwit school ay para sa lahat, at tinatanggap ang kahit sino. Sa kabilang dako, ang konseptong makabayan naman ay tinuturo upang makabalik

“

“Pinagbibintangan ka lang na NPA, nandoon ka lang sa bundok, [sinasabi] na [agad] NPA ka. [Papatayin ka], kahit na wala kang kasalanan, pinapatay ka nila basta [para sa militar] ‘yan NPA yan’.”

-

MARY JANE*

isang estudyanteng Lumad na nasa ika-11 baitang.

sila sa komunidad at paglingkuran ang sambayanan. Hindi lang nakapokus ang kanilang pag-aaral sa pagkakaroon nang maginhawang buhay, pati na rin ang makapagserbisyo sa kanilang komunidad. Samakatwid, siyentipiko rin ang tinuturo ng mga guro dahil ito yung bahagi ng pagiging siyentipiko ng mga kabataang Lumad – ang pagpunta dito sa Kamaynilaan at mapaalam sa mga estudyante dito at mga mamamayan ng Kamaynilaan kung ano ang nagaganap sa komunidad sa Mindanao. At kasama na rin dito sa pagiging siyentipiko, tinuturo sa kanila na ang pagbatay nila ay hindi lang sa teorya lagi’t-laging merong praktika.

Kung ihahambing ang sistema ng edukasyon sa kalunsuran sa paaralang Lumad, makikita ang malaking pagkakaiba sa dalawa. Sa sistema ng edukasyon sa lungsod, masasabing masyado itong nakasentro sa pagiging makasarili, at hindi gaanong tinuturo ang pagbabalik sa komunidad. Kasama na rin sa pagtuturo ng mga guro ay ang pag-ugnay nito sa realidad o totoong kalagayan ng lipunan ngayon.

Sa kabila ng mga kagandahang idinudulot ng makamasa, makabayan, at siyentipikong kurikulum, patuloy na napapahamak pa rin ang mga buhay ng kabataang Lumad — lalo na ang kanilang mga guro — dahil lamang sa ganitong kaibahan ng pagtuturo. Dahil bunga ito ng kakulangan sa kasalukuyang sistema ng edukasyong pambansa, ang kurikulum ay

pilit tinutugunan ang mga kakulangang ito, na marahil ay nakikitang banta ng estado mula sa pambansang minorya.

Partikular na rito ay ang nabanggit na panggigigipit ng DepEd sa mga Lumad schools. Ayon kay Jenelieto Atillo, isang spokesperson mula sa Kagawaran ng Edukasyon, ang kamakailan na pagsarado sa mga paaaralang Lumad ay dahil lihis daw sa kurikulum na binigay ng DepEd ang pagtuturo dito, kabilang na rin ang pagturo sa kabataang Lumad na sumali sa mga kilos-protesta. Ngunit, sa mga patunay ng SOS Network, kumpleto ng mga paaralang Lumad ang accreditation sa simula pa lamang, at sumasang-ayon ang kanilang kurikulum sa ibinilin sa kanila. Makikita rito na ang ganitong alegasyon ay kabilang sa pagbabanta laban sa mga Lumad na mag-aaral at guro, na tinatawag na red-tagging. Ang red-tagging ay ang pagpapatang sa mga indibidwal at grupo bilang “komunista” at “rebelde” nang walang pruwera. Mula pa noong 2017, pagkatapos ng kanyang State of the Nation Address, binantaan na ni Pangulong Duterte ang mga paaralang Lumad, at sinabing balak niyang pabombahin ang mga ito dahil sa pagtuturo daw ng mga subersibo at komunistang adhikain.

“Sa Mindanao, sobrang military[sic] doon,” ani Mary Jane, isang estudyanteng Lumad na nasa ika-11 baitang. “Pinagbibintangan ka lang na NPA, nandoon ka lang sa bundok, [sinasabi] na [agad]

NPA ka. [Papatayin ka], kahit na wala kang kasalanan, pinapatay ka nila basta [para sa militar] ‘yan NPA yan’.”

Bukod parito, nariyan din ang patuloy na pananakot at pagmamanman sa mga Lumad, sa Kamaynilaan man o kahit sa kanayunan. Sa dalawang taon nang itinatag ng martial law sa Mindanao, maraming kaso na ang naiulat ukol sa harap-harapang pang-aabuso ng mga pwersang militar sa mga guro. Noong 2018, habang nagkakampuhan ang mga Lumad sa labas ng opisina ng Kagawaran ng Edukasyon sa Pasig, may dumaang “heavily disguised” na lalaki, at kinuhaan umano ng mga larawan at bidyo ang mga batang mag-aaral sa kampuhan.

Ayon kay Beverly, ito ang tugon ng mga kabataan sa pagiging siyentipiko dahil “hindi ‘to fake news eh, hindi rin kami na-brainwash”. Ito raw ang totoo na nais nilang ipahiwatig at ipaalam sa mga kabataan at sa mga mamamayan dito sa Kamaynilaan, na para matulungan sila sa kanilang laban at samahan sila sa paglaban at pagdepensa ng lupang ninuno at Lumad na eskuwelahan.

Sa kabila ng pangangailangang lumisan mula sa lupang ninuno, hindi maipagkakailang may mga naiiwan din sa kanilang pinanggalingan. Ito ang isinaad ni Teacher Reyca*, isang boluntaryong guro sa paaralang Lumad, na sumama rin sa Lakbayan ngayong taon.

“Ang mga magulang ng mga bata ay nasa ‘bakwit school’ sa Davao City,” sabi

niya. “Kaya hindi na kami makabalik sa sariling komunidad, o kaya sila ay hindi na makabalik sa sariling komunidad, kasi may mga military na nagkakampo doon, [na] gumawa ng mga batalyon o [hanay ng mga nagba]bantay.” Kahit na ligtas man ang kalagayan ng mga bata dito sa Kamaynilaan, nahihirapan pa rin silang mawalay sa kanilang pamilya, ngunit ipinagpapatuloy nila para sa kanilang pakikibaka sa kalunsuran. Katulad ni Teacher Reygar, inilahad din ni Mary Jane ang ganitong hirap. “Okay lang po kami kahit malayo sa pamilya, kinaya namin,” sabi niya. Sanay na rin daw silang mga mag-aaral na palipat-lipat, dahil, sa kanilang kasalukuyang kalagayan, “ganoon naman talaga”.

Ayon sa CollegeConnect, karamihan sa mga administrators ay di pabor sa kasalukuyang kurikulum. Noong 2018, 40% ang sang-ayon na mas Mabuti ang edukasyon sa ibang bansa. 26% naman ang nagsabi na wala raw nagawang pagbabago o pagpapabuti sa huling 5 taon. 23% naman ang gumiit na mas kinakailangan pa ng tulong galing sa gobyerno. 40% naman ang nagsabi na kinakailangan pa ng tulong galing sa administrasyon ng paaralan.

Sa konklusyon, masasabi natin na ang pangunahing problema sa edukasyon ay ang kurikulum. Kasama na rin sa survey na ginawa ng CollegeConnect, karamihan din sa mga estudyante sa kolehiyo ay sumasang-ayon sa palagay ng mga guro. Gayunpaman, natuturing primaryang hadlang pa rin ang pera sa pag-aaral. Noong 2018 lamang, inaprubahan ng Commission on Higher Education (CHED) ang pagtaas ng matrikula sa 268 na pribadong aralan. Ito’y magkakaroon ng 6.96% na pagtaas sa matrikula, at ito’y katumbas ng Php 86.68 per unit. Kung sa pagtataas naman ng iba’t-ibang bayaran, ito’y 6.9% rin o Php 243. Bilang karagdagan, ayon sa Philippine Star, 1.2 milyong estudyante ang nakapagtapos ng Senior High School noong 2016, at 25% lamang ang nakapagtuloy mag-aral sa kolehiyo. 2 sa pangunahing dahilan dito ay ang kakulangan ng pera na dapat nakalaan sa kolehiyo, at isa naman ay ang hindi pagtanggap ng karamihang kumpanya sa mga estudyanteng senior high school graduates.

Sa ngayon, dahil lumalabas na nagmumula sa pamahalaan mismo ang paglabag sa kanilang mga karapatan, ang

pangunahing hinihingi ng mga Lumad ay suportahan sila ng masa, lalo na ng kabataan, ng Kamaynilaan.

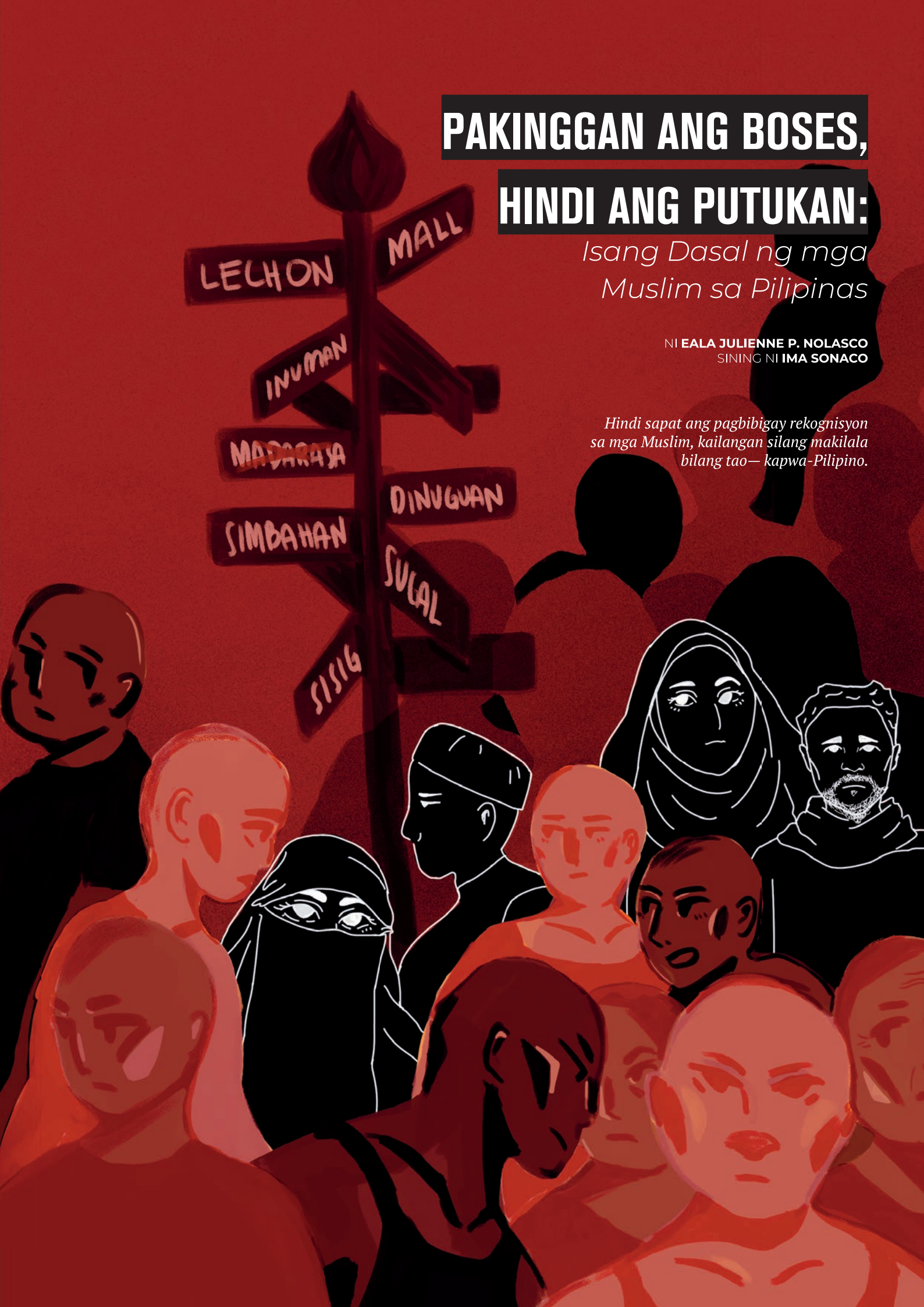
“Gusto namin na suportahan kami,” sabi ni Mary Jane**. “Kasi lahat ng pagkain namin dito ay donation lang po talaga, kasi hindi kami makapagpatanim dito. Sa kabilang banda, nais din ni Teacher Reygar ang malawakang suporta na manggaling sa kabataan ng kalunsuran. “Tulongan niyo kami sa pagdepensa sa lupang ninuno,” ika niya. “Sana makinig kayo sa tunay na nangyayari sa amin, sa mga Lumad at sa mga volunteer teacher. Gusto ko lang ipahatid sa inyo na kailangan namin ng tulong, kung sino [man ang] willing maging volunteer teacher or alyado sa SOS Network.”

At, dagdag ni Mary Jane, hindi dito natatapos ang pagtulong. “Hinahamon ko ang mga batang taga-Maynila na suportahan din kami sa aming paglaban,” ika niya.

**Hindi ibinunyag ang huling pangalan ni Teacher Reygar upang protektahan ang kanyang pagkakakilanlan.*

***Hindi ibinunyag ang huling pangalan ni Mary Jane upang protektahan ang kanyang pagkakakilanlan.*

PAKINGGAN ANG BOSES,

HINDI ANG PUTUKAN:

*Isang Dasal ng mga
Muslim sa Pilipinas*

NI EALA JULIENNE P. NOLASCO
SINING NI IMA SONACO

*Hindi sapat ang pagbibigay rekognisyon
sa mga Muslim, kailangan silang makilala
bilang tao— kapwa-Pilipino.*

Kaliwa't kanan ang mga haka-haka tungkol sa mga Muslim. Mga haka-hakang nakabase sa pinakikitang pagkalaganap ng mga militanteng grupong Muslim ang nagsisibling hadlang sa mga kapwa-Pilipinong Muslim na makita nang maayos ang daang tinatahak nila. Ngunit sa isang bansa kung saan karamihan ay Katoliko, naririnig pa ba ang totoong damdamin ng mga Muslim na Pilipino?

Maaaring iturong nadamay ang salitang "Islam" sa presensya ng mga extremist na mga grupo na ginagamit ang pananampalatayang Islam sa kanilang mga kasakiman. Ngunit kapag sumapit na ang gabi, at humupa ang hiyaw ng maling imaheng nakapinta sa mga Muslim, nasa tao kung hahayaan niyang madala siya ng mga haka-hakang ito.

“

Hindi namin hangad na..magkaroon ng mataas na posisyon sa Pilipinas...hangad lang naming.. Muslim Philippines ay respect... Hindi lang bilang Muslim, kundi bilang tao.

-

GURHAN ADAN

Miyembro, Rescuers and Educators aiming for Solidarity to Keep Youth United (RESKYU)

SA SULOK NG PANUNUKSO

Maraming turo ang Islam na mahalaga para sa mga Muslim na mapanatili at masunod. Ilan dito ang pagsunod sa Rammadan o Sawm, pagdarasal ng 5 beses sa isang araw o Salat, at pakikipagdaupang palad sa mahihirap o zakat. Ngunit ang umaaalalay sa mga pananampalatayang Islam ay ang pagsunod sa Halal at pag-iwas sa mga Haram.

Kwento ni Gurhan Adan, isang Muslim mula sa Rescuers and Educators aiming for Solidarity to Keep Youth United (RESKYU) na asosasyon ng mga Muslim sa Pilipinas, kadalasang naiisip ang pagkain kapag Halal at Haram ang pinag-uusapan. Ngunit ang haram sa Islam ay mga bagay na delikado hindi lamang sa pagkain, kundi sa katawan, pag-iisip, at spiritwal na kalagayan.

Ilang mga bagay na haram na pagitan ng mga Muslim ay ang paghawak ng Muslim na lalaki sa Muslim na babae, kung hindi pa sila kasal. Ngunit sakop din ng mga nakatakdang haram ang pakikitungo sa hindi Muslim na kapwa-tao.

Kwento ni Joshua Lidasan, 2 AB Development Studies sa Ateneo, bagaman nahirapan siyang maghanap ng mga establisyementong sumusunod sa halal na preparasyon, may mas mabigat na pag labag sa halal na nararanasan nilang mga Muslim sa Pilipinas.

Ayon kay Lidasan, nagsimula ang panunukso sa kanya dahil Muslim siya noong grade-school siya. Mahirap diumano gumawa ng bagong kaibigan bilang Muslim sa Ateneo kung saan karamihan ay Katoliko. Kung ngayon naiintindihan na ni Lidasan ang negatibong reaksiyon sa mga Muslim ay dulot ng maling imaheng nakapinta sa

kanila bilang terorista, mahirap unawain ang diskriminasyong ito para sa isang batang grade 1 pa lamang: "Napaisip ako, 'paano kung 'di na lang ako Muslim' at baka sana hindi na ako tumpalan ng tuksuhan."

Kwento ni Abdurrahman Talusan, presidente ng RESKYU, hanggang sa larangan ng trabaho naroon ang diskriminasyon: "May mga pagkakataon na nadidiskrimina kami, kapag may balbas kaming mga Muslim na lalaki at naka-hijab ang mga babae."

Ngunit sa kabila ng panunukso at diskriminasyon, nangingibabaw sa paninidigan ng mga Muslim ang pagpapahalaga sa pakikitungo sa kapwa. "Ang Islam ay relihiyon ng kapayapaan, punto nito ay pagpapatawad," ani ni Lidasan.

Bagaman mahalagang alalahanin ang totoong kahulugan ng Islam, mahalagang tanawin kung nabibigyang hustisya ba ito sa malawakang aspeto sa bansa. Sa kasalukuyan, nasa proseso ang pagsasaayos ng pasasatupad ng Bangsamoro Organic Law (BOL) na magtatatag ng Bangsamoro Autonomous Region in Muslim Mindanao (BARMM). Ang layunin diumano ng BARMM ay para mabigyang rekonisyon ang karapatan ng mga Muslim sa kanilang pamumuno sa Mindanao.

Ngunit kung rekonisyon ang usapin, giit ni Adan, may higit na kailangan para tangkilikin ang kalagayan ng mga Pilipinong Muslim, "Kapag usaping religion—concerned sa Islam—dapat at least may nakaupong religious o yung concerned na Muslims." Paliwanag ni Adan, hindi sapat na mabigyan rekonisyon ang mga Muslim, kailangan may sapat na representasyon na magtataguyod ng mahahalagang aspeto ng kanilang pananampalataya.

“

Ang Islam ay relihiyon ng kapayapaan, punto nito ay pagpapatawad

-

JOSHUA LIDASAN

2 AB Development Studies
Ateneo de Manila Universtiy

TAHIMIK, HINDI PARANGYA

Namumuhay ang isang Muslim sa Pilipinas sa walang-humpay na paghahanap ng mapagdarasalan sa bansa kahit pasikut-sikutan pa ang daan, iilan lamang na moske ang mahahanap. Ngunit hindi magagarang moske ang pinakamahalaga sa mga Muslim. "Ang kailangan ng Muslim talaga dito ay hindi naman talaga masjid pero kahit prayer rooms lang sa bawat establishment," kwento ni Adan.

Ngunit hindi nangangahulugang hindi importante ang mga Masjid o Moske sa mga Muslim, paliwanag ni Adan, "Ang masjid sa amin, kung бага ang clinic... parang 'pag gusto magpa-relax ng isang Muslim... nakakahanap kami ng peace of mind kapag mag-papray na kami."

Dagdag pa rito, multi-function ang masjid para sa Muslim; isa rin itong lugar na pinagtitiipunan kapag may mga lectures at mga importanteng programa para sa kalendaryo ng Islam. Sa ibang bansa tulad ng Japan, mayroong mga prayer rooms na may mga rugs at kibla para sa mga Muslim. Tanong ni Adan, kung sa ibang bansa may ganitong suporta, hindi ba't kaya rin itong ibigay ng Pilipinas?

At dahil nga may kakulangan sa mga intsityong tumutugon sa pananampalataya ng Islam, sinisimulan ng mga Muslim ng RESKYU na magpagawa nito. Ayon kay Talusan, adbokasiya rin nila ang magtaguyod ng mga prayer rooms sa mga ospital, eskuwelahan at sakayan ng bus. Ngunit hinihikayat nila ang mga hindi Muslim na makibahagi sa pagbubuo ng mga espasyong nagbibigay kapayapaan sa mga Muslim na Pilipino. Dahil hindi maisasakatuparan ang mga ito kung wala ang suporta mula sa kapwa-Pilipino.

ESPASYO PARA SA KAPAYAPAAN

Sa kasulukuyan may mga grupong pangkapayapaan na nagtataguyod ng karapatan ng mga Pilipinong may iba't ibang pananampalataya. Kwento ni Maria Africa, miyembro ng The Peacemakers' Circle Foundation, Inc. sa Pilipinas na ang pagtatanggal ng diskriminasyon at pagsulong ng kapayapaan sa kabila ng pagkakaiba ng relihiyon ang pinaglalaban nila.

Bukod pa rito, dinadala ni Africa ang adbokasiyang ito sa Ateneo sa pamamagitan ng pagtuturo ng Muslim-Christian Dialogue for Nation Building: "Hindi natin pwede intayin ang gobyerno o ibang relihiyosong grupo, dapat simulan natin gumawa ng mga espasyo pangkapayapaan." Giit ni Africa, nagsisimula sa pakikibahagi sa diyalogo ang pagtanggap ng mga miskonsepsyon sa kapwa Pilipino.

"Bagaman may kamalayan sa Islam, ang pagkakaintindi sa halaga ng halal at haram ay hindi pa realidad sa AdMU." Pero hindi dapat nagtatapos sa pag-iintindi ng halal at haram, o ng ibang mahahalagang aspeto ng pananampalatayang Islam.

Ayon kay Lidasan, pagtatalaban ng mga personal na desisyon at kultural na aspeto ang pinagmumulan ng diskriminasyon sa mga Muslim, "Culturally..gusto [ng Pilipino] mang-trip o mang-gago... ginagawa ito ng iba dahil may tumatawa." Kung gayon, nagsisimula talaga sa tao, at nang hindi maging instrumento ng pagkukulong ng diskriminasyon sa kapwa, hindi mahihiwalay ang pakikipagdiyalogo sa kapwa at pag-iintindi sa kung ano ba ang totoong mga mensahe ng pananampalatayang Islam.

Ngunit hindi maitatangging may takot na kaakibat ang pakikisangkot sa diyalogo—takot na panghihikayat sa Kristiyano na mag-convert sa Islam o sa ibang relihiyon. Pero ang puso ng diyalogo ay ang pagkilala sa kabutihan ng bawa't tao. Giit nga ni Adan, "Hindi namin hangad na..magkaroon ng mataas na posisyon sa Pilipinas... hangad lang naming..Muslim Philippines ay respect.. hindi lang bilang Muslim, kundi bilang tao."

Kung gayon ang hamon sa Pilipinas ay hindi ang pagpapatayo ng magagarang moske, o pagsasatupad lamang ng BARMM. Kung pakikingingan ang dasal ng bawa't Muslim, maririnig ang panawagan nilang itigil na ang daan-taong hidwaan at diskriminasyon sa pagitan ng mga Muslim at Kristiyano na dala-dala mula pa sa kolonyal na panahon. Maririnig na ang haram sa kanila ay hindi lamang tungkol sa pagkain ng baboy o pag-inom ng alak; haram ang pagtatrato ng mali sa kapwa, at mahalagang alalahaning hindi turo ng Islam ang mga gawain ng mga terorista.

Dagdag pa, mauunawaan na walang mapagpalayang dulot ang diskriminasyon. Kaya nararapat alalahanin na nagmumula ang diskriminasyon sa maling impormasyon o imahe, at sa kawalang pakialam sa pakikisangkot na alamin at baguhin ito.

Kapag pinakinggan ang mga kwento ng mga Pilipinong Muslim, maririnig ang sariling boses na nabubuo ng takot at kaba. Ngunit higit sa lahat, maririnig ang pag-asa na makilala na sila hindi lamang bilang "Muslim" kundi para sa kani-kanilang mga pangalan at indibidwal na istorya.

“

It made me feel 'what if 'di na lang ako Muslim' maybe I wouldn't have been the butt of all these jokes.

-

JOSHUA LIDASAN

2 AB Development Studies
Ateneo de Manila University

ABA GINOONG BARYA, NAKAPUPUNO KA NG ALKANSIYA

NI PETER LOUISE GARNACE
SINING NI ROMEO DESCALSO III

“Aba ginoong barya, nakapupuno ka ng alkansiya, ang prayle ay sumasainyo. Bukod ka niyang pinagpala’t

higit sa lahat, pinagpala naman ang kaban mong mapasok. Santa Barya, Ina ng Deretsos, ipanalangin

mo kaming huwag anitan ngayon at kami ipapatay. Siya nawa.”

Ang mga katagang ito, halaw mula sa obrang Dasalan at Tuksuhan ni Marcelo H. Del Pilar ay kaniyang isinulat mahigit isang siglo na ang nakalilipas. Hindi lamang nagdilang-anghel si Del Pilar kundi naging propesiya na ang kaniyang mga salita. Mayroong buhay kung бага ang kaniyang akda na hanggang sa kasalukuyan ay umuusig sa mga banal na makasalanan. Sinusuri nito ang uri ng lipunang mayroon ang mga Pilipino mula sa kaibuturan ng ating kultura bilang bansang may mayoryang mananampalatayang Kristiyano.

Malaki ang papel na ginagampanan ng relihiyon sa buhay ng bawat Kristiyanong Pilipino. Makikita ito sa palagiang pagdagsa ng napakaraming deboto tuwing Traslacion ng Itim na Nazareno sa Quiapo, Ati-atihan sa Aklan, Dinagyang sa Iloilo at Sinulog sa Cebu. Maging sa pagtitipon ng ibang mga Kristiyanong relihiyon tuwing mahahalagang araw ng pagsamba tulad ng Iglesia ni Kristo, Kingdom of Jesus Christ, Ang Dating Daan at iba pang ebanghelikal na kongregasyon sa Pilipinas. May gahum kung бага ang relihiyon na nakatali sa bawat tao na nanampalataya. Malalim ang ugnayan ng mga Pilipino sa simbahan at sa ebanghelyo sapagkat naiuugnay nila ang kanilang mga pansariling karanasan sa mga kuwento ng pagdurusa at pagpupunyagi upang makamit ang kaliwanagan at kaluwalhatian na siyang ipinupunto ng bibliya. Gayunpaman, gaano man maging relihiyoso ang mga Pilipino, marami pa rin ang patuloy na nagdurusa sa kahirapan ng buhay. Ngunit sa likod ng bawat pagdurusa ng mga ordinaryong mananampalataya, ay siya namang pagkarangya ng pamumuhay ng mga nagpapakabanal na umuusig ng makasalanan sa lupa. Sa pagkakabunyang ng maraming isyu tungkol sa mga simbahan sa Pilipinas, ang altar ng mga lihim na pinakatago-tago ay unti-unting natutuklasan at ang belong nakatalukbong ay dahan-dahang nahuhubad upang ipakita ang tunay na mukha ng mga bulaang propeta.

Kung pag-uusapan ang relihiyon, ang Pilipinas ay ang natatanging bansa sa Asya na mayoryang binubuo ng mga Kristiyano. Humigit-kumulang 80% ay mga Katoliko, 3% ay Iglesia ni Kristo, 3% ay Ebanghelikal

na Kongregasyon at ang natitira ay galing sa iba pang mga relihiyon. Konserbatibo ang bansang Pilipinas at nanatiling malakas ang pananampalataya at paniniwala sa mga relihiyon bilang tulay na magliligtas at magdadala sa kaluluwa patungong langit. Maraming simbahan o samahang ebanghelikal ay ngayong umuusbong sa Pilipinas. Sila ay mga kongregasyong bagong tatag o mga tumiwalag sa mga malaking simbahan tulad ng Katoliko. Kasabay ng pagdami ng mga relihiyosong samahan ay ang pagdami rin ng mga isyung may kaugnayan sa maling paggamit ng pera mula sa mga donasyon at kontribusyon tulad ng katiwalian, korupsiyon at panloloko sa mga miyembro at mananampalataya ng mga simbahan. Sa ganitong paraan, nagiging daluyan ng komersyo ang mga simbahan na ang pangunahing layunin ay ang ipahayag ang ebanghelyo.

TAGAPAGLIGTAS O HUDAS?

Kung matatandaan, ilang malalaking simbahan sa Pilipinas ang nasangkot sa malalaking isyung pumutok nitong nakaraang dekada. Ang pinakahuli, at maituturing na pinakamalaking isyung kinasangkutan ng isang Kristiyanong simbahan sa Pilipinas, ay ang sinasabing investment scam na isinagawa ng Kabus Padatoon o KAPA Community Ministry sa humigit-kumulang limang milyong miyembro nito. Itinatag ito ni Joel A. Apolinario na umuupong presidente ng korporasyon ngunit mas kilala bilang pastor ng mga miyembro nito. Ayon sa Artikulo ng Inggkorporasyon nito o ang katibayan ng pagiging lehitimong korporasyon, ang pangunahing layunin ng KAPA bilang isang relihiyosong korporasyon ay ang pangasiwaan ang mga ari-arian nito para sa pagnenegosyo. Ngunit hindi nakasaad ang pagbebenta ng securities o bahagi ng kumpanya upang lumago at kumita. Samakatuwid, dahil ito ay nakarehistro bilang isang non-stock corporation bawal itong magbenta ng anomang bahagi o shares ng kumpanya sa anomang kaparaanan.

Sa isang pahayag na inilabas ng Securities and Exchange Commission o SEC, lumalabas na ang KAPA ay humingi ng investment sa publiko nang walang kaukulang permiso galing sa ahensiya.

Sa pamamagitan ng tinatawag na “donasyon” na ito ay kapalit ang habang-buhay na buwanang “blessings” o kita na nagkakahalaga ng 30% ng kanilang donasyon. Napakalaki ng tubo na pangako ng KAPA para sa mga namumuhunan kumpara sa mga ibinibigay ng ibang pinansyal na institusyon tulad ng bangko o stock exchange. Sa madaling sabi, kung may magbibigay ng “donasyon” sa halagang Php 10,000, mayroong Php 3,000 na inaasahang balik buwan-buwan. Gayunpaman, sa kabila ng suntok sa buwan na pangakong ito, marami pa rin ang naniwala at naging biktima.

Malaki ang implikasyon ng kawalan ng pinansiyal na kaalaman ng mga ordinaryong Pilipino sa kabila ng pagkakaroon ng liquid assets o pag-aaring madaling gawing cash o pera. Marami sa mga miyembro ng KAPA ay nasa mahihirap na probinsiya tulad ng Saranggani. Maraming nahihikayat na maglagak ng kapital sa KAPA dahil hindi pamilyar ang mga ordinaryong mamamayan sa uri ng mga pinansyal na instrument na ligtas at legal. Sa kaso ng KAPA, naging malawak ang impluwensiya nito sa mga tao dahil naikubli ang operasyon nito sa pamamagitan ng pananampalataya. Ang pagkagat ng mga miyembro sa panghihikayat ng KAPA ay tanda ng malalim na pagtitiwala ng maraming Pilipino sa simbahan bilang natatanging institusyon na hindi makagagawa ng anomang taliwas sa itinuturo nito.

Malaki ang pagkakahalintulad ng investment scheme ng KAPA sa Ponzi Scheme, isang investment program na nangangako ng napakataas na tubo o interes na kinukuha naman ang bayad mula sa mga bagong rekrut na mga miyembro ng grupo. Samakatwid, ang ibinabayad na tubo ay nagmumula sa mga bagong miyembro na naglalagak ng kanilang pinaghirapang pera sa KAPA. Sa isang ulat ng SEC, sinasabing “mathematically impossible” ang ginawang investment scheme ng KAPA dahil sa kanilang ipinangakong 30% monthly pay out, kakailanganin nilang maglabas buwan-buwan ng mahigit 15 bilyong piso para mabayaran ang lahat ng kanilang mga miyembro.

RELIHIYON BA AY ANG OPYO NG MASA?

Isa sa mga pangunahing pagkakatatulad ng mga relihiyon ay ang paghingi ng mga donasyon o abuloy sa kanilang mga miyembro. Mahalaga ito sapagkat dito kumukuha ng pang-araw-araw na gastos ang mga simbahan. Tulad ng relihiyong Katolisismo, tumatanggap ito ng donasyon tuwing misa sa anomang kaparaanan, pera man o iba pang bagay. Gayundin ang ibang relihiyon tulad ng Iglesia ni Kristo na mayroong ikapo o maiihalintulad sa abuloy na buwanang kontribusyon ng mga miyembro nito ngunit hindi rin sapilitan. Gaano nga ba kahalaga ang donasyon para sa mga simbahan?

Ayon kay G. Edwin P. Odulio ng Kagawaran ng Teolohiya ng Ateneo, “Bahagi na ng tradisyon ng simbahan ang donasyon. Ngunit [nagkakaroon ng problema] kung ang perang kinuha ay hindi napupunta sa misyon ng simbahan.” Sa kaniyang pagtalakay sa misyon ng simbahan, sinabi niya na ang pangunahing misyon ng bawat pananampalatayang Kristiyano ay ang pagpapahayag at pagsasabuhay ng ebanghelyo ng Diyos. Ngunit kung ito ay ginagamit sa mga pansariling interes at pagpapayaman ng iilan, malaking kabalintunaan ito sa misyon ng simbahan.

Ang pagkubli ng investment bilang mga abuloy o donasyon ay patunay na nagiging daluyan ng komersyalisasyon at panloloko sa mga miyembro ang ilang simbahan sa Pilipinas. Ito ang gahum na mayroon ang relihiyon. Naitatali nito ang mga miyembro na manatiling tapat sa simbahan dahil sa pangakong kaligtasan at kaalwan. Sa nakakaakit na pangalan ng samahan ng KAPA o Kubos Padatuon na ang ibig sabihin ay “payamanin ang mahihirap”, hindi kataka-taka na halos lahat

ng mga miyembro nito ay mula sa masa o nasa laylayan ng lipunan—mga taong nais makaahon at mapabuti ang kalagayan ng buhay. Nakita nila ang kanilang pag-asa sa KAPA at itinuturing nilang sugo ng Diyos ang kanilang pastor.

Isang mahalagang tanong na kailangang sagutin ay kung dahilan nga ba ang relihiyon sa patuloy na paghihirap ng mga Pilipino. Dahil ba sa relihiyon kung bakit nananatiling mangmang ang maraming Pilipino?

Kung pag-uusapan ang kahirapan, para kay G. Odulio, kung maraming mahirap sa mga miyembro ng simbahan, maaaring may mali sa pamamalakad ng simbahan. Maaaring sa pamunuan mismo ng simbahan nagmumula ang problema kung kaya marami ang naghihirap. Dagdag dito, makapangyarihan ang simbahan sa pag-impluwensiya sa kilos at galaw ng tao ngunit ang kakulangan ng simbahan sa paghubog ng pangkabuuang pag-unlad ng bawat indibidwal ay lantad at hayag na ipinapakita ng mga realidad sa lipunan.

Maliban sa kultural na ugnayan ng mga Pilipino sa relihiyon, mahalagang aspekto rin ng bawat tao ang pagkakaroon ng kasanayan at kaalamang pinansiyal upang maiging masuri ang mga bagay na may kinalaman sa pera. Mahalagang maging maalam at mapanuri ang mamamayan. Dahil sa impluwensiya ng mga simbahan sa buhay ng bawat Pilipino, malaking bahagi ang mga ito sa pag-unlad ng ating pagkatao. Maliban sa mga katuruan sa bibliya, marahil ay kinakailanang bigyang-pansin din ng bawat relihiyon ang pagturo ng mga kaalamang pinansiyal sa mga miyembro nito. Kung relihiyon ang opyo ng masa, maaaring ito rin ba ang gamot sa suliraning ito?

“

Bahagi na ng tradisyon ng simbahan ang donasyon. Ngunit [nagkakaroon ng problema] kung ang perang kinuha ay hindi napupunta sa misyon ng simbahan.

— EDWIN P. ODULIO

Kagawaran ng Teolohiya
Ateneo de Manila University

NEVER AGAIN

MGA KUHA NI ROMEO DESCALSO III

BAWAL MAKALIMOT. Nagsitipon ang mga Atenista upang gunitain ang mga sakripisyo ng bawat Pilipino sa panahon ng diktadura at pininiil sa ilalim ng administrasyong Marcos. Makalipas ang 47 taon, patunay ito na hindi tayo nakalilimot.

KAIINGAT KAYO!

Ngayon ang panahong tigmak sa kakulangan ng katotohanang mapanghahawakan ng sinuman. Ngayon ang panahong kay hirap mawawaan ang tunay at ang kasinungalingan. Ngayon ang panahong lukob ang diwa't isipan natin ng mga patalastas na tila kalugud-lugod, ngunit nagdudulot kaipala ng kimbot at pangamba sa ating kalamnan — sapagkat totoong nagbabadya ng kadiliman ang katahimikang labis at halos mala-paraiso.

Kaiingat kapatid! Magpunyaging tagusin ng katuwiran ang piring na tumatakip sa mga mata. Huwag bulagin ang sarili sa mga balatkayo, at sa halip, pagsikapang makita ang katotohanang umiiral.

Ito at ito lamang: walang karalitaang-madla na mapapalis sa loob ng isang libo, siyam-napu't limang araw; ...di-maikakaila ang karukhaan ng angaw-angaw sa ating kapatid; ...naroon pa rin ang yagit na may tsapa; ...lalong nag-iibayo ang agwat ng bagong ilustrado at bagong indiyo; ...buong-kusang ipinipinid ng mapagimbot na nakaririwasa ang kanilang budhi sa daing at panaghoy ng Katagalugan; ...buong tiwasay na nating tinanggap—tayong manhid at mapagparaya sa sariling pagnanasa—ang isang laksang pahatid sa atin.

Mga kapatid kaiingat kayo! Huwag humimlay sa naglalakihan nating awto, sa ating tahanang malapalasyo, sa nagsasawalang-kibo nating pamantasan na tila ba nakaluklok na tayo sa panibagong Eden. Kasalanang di-mapapatawad ang matulog nang panatag sa mga kamang dekutson nang hindi man lamang isinasaisip kahit saglit ang tablang amoy-estero, galisin at lipos sa libag na higaan ng kapatid na maralita.

Maikakaila ba ang pagdarahop ng nakararami? O tuluyan na ba tayong nalulong sa huwad nating daigdig na kasaganaan at katiwasayan? Mag-isip kayo at huwag magsa-tanga! Napakadaling marahuyo, lalo na tayong walang ibang talos kundi ang tangos ng ilong nating mestisuhin. Napakadaling paglalangan ang sarili habang hitik sa de-sampung papel ang nagpuputok nating kartamoneda. Napakadaling patahimikin ang budhi habang kusang binubulag ang sarili sa katotohanan na kamuhimuhi tayo sa malas ng angaw-angaw na kalahi.

Tiyak na mamumuhi at mapopoot ka rin kung araw-araw mong mapapanood ang landian, ang talsikan ng mga pinintahang daliri ng pulutong na anak-mayaman —samantalang kalapit-bahay lamang ang umpukan ng mga dampang mahihiya sa bahay ng aso. Titiim din ang bagang kung masisilayan ang mga kansusuwit na mestiso at mestisang walang pakundangan kung magparaya sa sarili na tila walang katapusang pista ang buhay.

Kaiingat kayo kapatid! Malayo't matagal pa ang pagsapit ng tunay na Eden sa kalupaan natin. Huwag kalilimutan ang nakaraan sapagkat sa nakaraan nakasalalay ang pagkamulat sa katotohanan.

Kaiingat ka, Atenista! Kaiingat ka! Hanggang taglay pa ang sariling pag-iisip at pusong malambot, dinggin ang namamaos na daing ng aping kalahi. Gumising at alisin ang lambong na kusang isinuklob sa mga mata. Gumising bago tuluyang, bangungutin sa kahalumigmigan ng silid na de-air con. Bumangon at magsimulang balikatin ang pananagutang matagal nang ipinapatong ng nakaraan!"

MATANGLAWIN

OPISYAL NA PAHAYAGANG PANGMAG-AARAL NG PAMANTASANG ATENEO DE MANILA

TANAWIN

Mapanghamon ang ating panahon. Kailangan ang mga matang nangangahas tumitig at magsuri sa paligid. Kailangan ang isang tanglaw ng katotohanan sa gitna ng dilim na laganap na pambubulag at pagbubulag-bulagan. Kailangan ang mga kuko ng lawing daragit sa mga dagang ngumangatngat sa yaman ng bansa at ahas na lumilingkis sa dangal at karapatan ng mga maralita. Kaya't ang Matanglawin ay bumabangon upang tumugon.

Tumutugon ang Matanglawin, una, bilang pahayagan ng malaya at mapagpalayang pagpapalitan ng kuro-kuro tungkol sa mahahalagang usaping pampaaralan at panlipunan; at ikalawa, bilang isang kapatiran ng mga mag-aaral na may malalim na pananagutan sa Diyos at sa Kaniyang bayan. Ang Matanglawin ay hindi nagsisimula sa wala. Saksi ito sa nakatanim nang binhi ng pagtataya at pagkilos ng ilang Atenista. Subalit hindi rin ito nagtatapos sa simula. Hangad nitong diligin at payabungin ang dati nang supling, at maghasik pa ng gayong diwa sa higit na maraming mag-aaral. Hangad din nitong ikalat ang gayong diwa sa iba pang mga manghahasik ng diwa at sa iba pang mga pamayanang kinasasangkutan ng mga Atenistang kumikilos palabas ng kampus.

TUNGUHIN

Sa adhikaing ito, isinasabalikat ng Matanglawin ang mga sumusunod na sandigang simulain:

- 1. MAGING** matapat at matapang sa paghahanap at paglalahad ng katotohanan: katotohanan lalo na ng mga walang tinig.
- 2. BIGYANG-DAAN** ang malaya, mapanuri, at malikhaing pagtatalakayan: kabilang na ang kritisismo ng mga mag-aaral hinggil sa mga usaping pangkampus at panlipunan.
- 3. HUBUGIN** ang mga kasapi sa pamamagitan ng pakikisalamuha sa mga tao lalo na sa mga anakpawis, pandayin sila sa masinop na pananaliksik at pagpapahayag, at hasain sa malalim na pagninilay upang maging mabisang tagapagpairal ng pagbabago ng mga di-makatarungang balangkas ng lipunan.
- 4. TUMAYO** bilang isang aktibong kinatawan ng Pamantasan para sa ibang paaralan at sektor ng lipunan.
- 5. ITAGUYOD** ang diwa at damdaming makabansa lalo na sa pagpapalaganap at pagpapayaman ng sariling wika.
- 6. PAIGTINGIN** ang kamalayang pampolitika sa Ateneo sa paraang mapayapa subalit mapaghamon, may kiling sa mga dukha bagaman walang isang ideolohiyang ibinabandila.
- 7. IBATAY** ang lahat ng gawain sa papasulong na pananaw ng pananampalatayang Kristiyano na sumasamba sa Diyos na gumagalaw sa kasaysayan, kumakampi sa katotohanan, at may pag-ibig na napapatupad ng katarungan.

KONTAK

MVP Center for Student Leadership Rm. 201-202,
Ateneo de Manila University, Katipunan Avenue
Quezon City, Philippines

matanglawin.ls@obf.ateneo.edu
(02) 426 6001
fb.com/MatanglawinAteneo

